

ARKADIUSZ SOKOŁ

HISTORIA

OCHOTNICZEJ STRAŻY POŻARNEJ

W JEDRZEJOWIE

JEDRZEJOW

1975 r.

Spis treści.

Przedmowa

- 1/ Rys historyczny Jędrzejowa ze szczególnym uwzględnieniem jego rozwoju gospodarczego i przestrzennego,
- 2/ Jędrzejów i okolica w ogniu pożarów do 1900 r,
- 3/ Ratownictwo przeciwpożarowe w Jędrzejowskim na tle ratownictwa ogólnopolskiego do czasu zorganizowania OSP w Jędrzejowie w 1900 r.
- 4/ Założenie Straży Pożarnej /Ogniowej/ w Jędrzejowie,
- 5/ Działalność Ochotniczej Straży Pożarnej w Jędrzejowie w latach 1900-1920,
 - a/ Sprawy organizacyjno-prawne OSP w Jędrzejowie w świetle statutu,
 - b/Sprawa sprzętu pożarniczego i remizy strażackiej,
 - c/ Udział straży ogniowej w ratownictwie,
 - d/ Kryzys organizacyjno-gospodarczy w działalności OSP,
- 6/ Działalność Ochotniczej Straży Pożarnej w latach 1920-1939,
 - a/ Organizacja OSP w Jędrzejowie i na Podklasztorzu,
 - b/ Fundusze i sprawy sprzętu strażackiego,
 - c/ Ochotnicza Straż Pożarna w ratownictwie,
 - d/ Udział Ochotniczej Straży Pożarnej w życiu społeczno-kulturalnym, państwowym i uroczystościach kościelnych,
- 7/Działalność Ochotniczej Straży Pożarnej w latach okupacji niemieckiej 1939-1945,
- 8/ Ochotnicza Straż Pożarna w latach 1945-1975,

Przedmowa .

Z okazji Jubileuszu 75-lecia Ochotniczej Straży Pożarnej w Jędrzejowie, Zarząd OSP zlecił autorowi opracowanie monografii tej jednostki strażackiej. Przygotowanie jej nie było łatwe ze względu na porozrzucany materiał źródłowy w wielu archiwach państwowych. Autor po uporaniu się z wieloma trudnościami niniejszym prezentuje "Historię Ochotniczej Straży Pożarnej w Jędrzejowie"-pierwsze tego rodzaju opracowanie.

Straż pożarna w Jędrzejowie, o której mowa w Monografii, zwana w czasach niewoli Strażą Ogniową/ Pożarną Komandą/, Strażą Pożarną Ochotniczą do ok. 1920 r, a od tego czasu Ochotniczą Strażą Pożarną, należy do najstarszych w województwie kieleckim.

Na początku pracy autor uwzględnił w krótkim rozdziale rys dziejów Jędrzejowa ze szczególnym uwzględnieniem życia gospodarczego i zabudowy mieszczańskiej, potrzebny naszym zdaniem dla ogólnej orientacji Czytelnika w historii miasta, tym bardziej, że pożary nawiedzały Jędrzejów i okolice dość często w ciągu dziejów. Wykazano przytym, że koniunktura gospodarcza oraz okresy upadku miasta wpływały w dużej mierze na sposób i jakość oraz splendor zabudowy miejskiej. Świetność miasta zaznaczyła się m.in. poprzez wzniesienie unikalnego w skali kraju ratusza-zajazdu, wybudowanego w stylu barokowym oraz w okazałych budynkach mieszczan jędrzejowskich, wznoszonych dość licznie w XVIII -XIX w. Jednocześnie stwierdzono, że w ciągu dziejów istniała najczęściej zwarta i ciasna, niestety, często niedbała zabudowa miejska. Była ona i murowana i drewniana.

Sprawę groźnych pożarów, które nawiedzały Jędrzejów i okolice od XIII w. aż do czasu powstania Ochotniczej Straży Pożarnej w Jędrzejowie omówiono w oddzielnym rozdziale.

Osobny rozdział przewidziano dla omowienia ratownictwa przeciwpożarowego w Jędrzejowskim na tle ratownictwa ogólnopolskiego do końca

XIX w.

Najwięcej miejsca / pięć rozdziałów z licznymi podrozdziałami/ poświęcono opracowaniu historii Ochotniczej Straży Pożarnej w Jędrzejowie od 1900-1975 r. Treść dziejów OSP zawiera m.in. genezę i rozwój tej jednostki strażackiej, jej sprawy organizacyjno-prawne, sprawy sprzętu pożarniczego, rolę straży w ratownictwie przeciwpożarniczym, działalność kulturalno-oświatową, okres okupacji niemieckiej z uwzględnieniem ruchu oporu w szeregach strażackich / wielu zginęło w obozach i w czasie działań partyzanckich/ oraz działalność straży w Polsce Ludowej.

Mając na względzie bilans ofiarnej pracy setek strażaków-ochotników obywateli miasta Jędrzejowa w zakresie społecznych usług poszkodowanym przez pożar, członków zasłużonej Jubilatki, pragniemy oddać im należny szacunek i hołd.

Ich bohaterska postawa rejestrowana w kronikach, lub w innych przekazach źródłowych, najczęściej zapomniana oraz bezinteresowne poświęcenie i życzliwość dla D R U G I E G O C Z Ł O W I E K A, powinny być przykładem dla nowych zastępów strażackich. Temu celowi ma służyć m.in. niniejsza " Historia Ochotniczej Straży Pożarnej w Jędrzejowie.

Monografia strażacka jest rezultatem kilkumiesięcznych poszukiwań i wysiłków autora. Przygotowana została w oparciu o nieznane dotąd źródła archiwalne, przeważnie rękopiśmienne, odszukane w Warszawie, Radomiu, Kielcach, Jędrzejowie i Krakowie, do 1914 r. przekazywane częściowo w języku rosyjskim.

Pracę dopełniają aneksy/ m.in. statut Straży Pożarnych z 1898 r./ przypisy, wykazy statystyczne, bibliografia i liczne fotografie.

Praca zatem stanowi pierwszą próbę naukowego opracowania historii jednostki strażackiej w Jędrzejowie na tle pożarów i ratownictwa w ciągu dziejów.

Jędrzejów 1975 r. ,Rok Jubileuszu OSP

Arkadiusz Sokół

Hej ,wy strony,moje strony,

Domie mój rodzony!

Co tak smętny ,tak żałosny,

W blaskach stoisz wiosny ?

Zagorzałeś w niebo świecą,

Czarną palenicą

Zagorzałeś jasnym stosem

Strzech ognistych kłosem .

M. Konopnicka

1/ Rys historyczny Jędrzejowa z uwzględnieniem jego rozwoju przestrzennego. i gospodarczego.

Trudno rozstrzygnąć, czy Jędrzejów był odrębną miejscowością istniejącą w pobliżu Brzeźnicy rodowej włości możnego rodu Gryfitów, do której sprowadzono w 1140 r. Cystersów z Francji, czy była to jedna i ta sama wieś która w nieznanym nam dotąd okolicznościach zmieniła swą nazwę na Andrzejów. Nie wiadomo również kim był ów Andrzej, od którego miejscowość wzięła swą nazwę. W rejonie jednej i drugiej miejscowości /jedna położona u źródeł rzeki Brzeźnicy, druga nieco dalej już nad jej brzegami/, istniały wówczas kościółki, stąd należy wnosić, że były one odrębnymi osadami i że większa, jaką był targowy Jędrzejów wchłonęła lesistą Brzeźnicę wraz z wybudowanym tam klasztorem cysterskim, o którym czytamy, że założono go w nadnidziańskiej puszczy "in eremo et saltu secreto ab hominibus", a zatem zdala od większego skupiska ludzkiego zamieszkującego w pierwotnym Jędrzejowie. W 1166 r. znamy już wspólną nazwę tych osad, która brzmi: Jędrzejów /Villa Andreovia/, czyli wieś Jędrzejów. Realne możliwości dalszego rozwoju Jędrzejowa, wtedy już ośrodka rzemieślniczo-handlowego stały się główną przyczyną, która skłoniła Księcia Bolesława Wstydliwego do nadania tej osadzie 16 II 1271 r. praw miejskich.¹

Jędrzejów w XII-XIII w. znany był jako osada targowa i miejsce komory celnej. Aczkolwiek nie był nigdy grodem/brak danych źródłowych/jak sąsiedni Małogoszcz, a zatem nie był obwarowany, za wyjątkiem inkastelowania klasztoru w czasie walk Konrada Mazowieckiego o tron krakowski, zaś jego średniowiecznej zabudowy zdają się wyznaczać ulice o nazwach: Okrężna, Krzywe Koło, Krzywa, i inne.

Od XV w. ośrodkiem Jędrzejowa w którym koncentrowało się życie miejskie, był rynek /zajmował wtedy inne miejsce niż obecnie, tzn. położony był

między północną jego pierzeją, a ul. 3-Maja wraz z ratuszem wystawionym w 1439 r. przez opata Nieustapa. Odbudowany w 1754 r. okazał się unikalnym zabytkiem architektonicznym w skali kraju. Wyróżniał się pięknymi znamionami stylu barokowego, podobnie jak wieże klasztoru cysterskiego spalone w owym czasie. Być może, że przy budowlach tych zatrudniony był ten sam architekt. Na owe czasy ratusz jędrzejowski był budowlą imponującą i budził zachwyty nie tylko wśród mieszkańców miasta, ale i wśród patników / przybywali do grobu bł. Wincentego Kadłubka / i kupców odwiedzających handlowe miasto. Był on wtedy " wspaniałością całe miasto Jędrzejów celujący , wielkim miastom nieporównanie porzomniejszy, najpierwszym równy" ².

Niedługo jednak pałacowa budowla Ratusza-Zajazdu czyniła zeń unikat w Polcece. Został on niestety rozebrany w 1822 r. ³ Mimo podejmowania rozmaitych prób, przez władze municypalne Jędrzejowa w XIX w. nie zdołano odbudować ratusza i stąd problem ten jest nadal otwarty , tym bardziej, że władze miejskie nie posiadają dotąd odpowiedniego budynku na pomieszczenie swych urzędów.

Jeszcze bardziej okazałą budowlą o monumentalnym wyglądzie , a jednocześnie o epokowym znaczeniu dla m. Jędrzejowa i okolicy był i jest klasztor cysterski, najstarsza kolonia tego zakonu w Małopolsce. Sakralny ten obiekt kryje w sobie znamiona trzech stylów: romańskiego, gotyckiego, barokowego, a to świadczy bezsprzecznie o jego starożytności . Z kompleksu zabudowań klasztornych dochowały się do naszych czasów ani bezcenny kapitułarz / są tylko ślady arkad w murze kościoła od strony głównego wejścia / , ani z XV w. pałac opacki, czy wspaniały ogród przyklasztorny. Pozostały tylko dzwonnica barokowa i brama wjazdowa w murze kościelnym z poł. XVIII w.

W latach 1218-1223 w klasztorze cysterskim w Jędrzejowie, przebywał, być może przepisywał, a napewno uzupełniał Kronikę Polską ⁴, podstawowe i epokowe dzieło polskiego piśmiennictwa oraz zakończył życie, mistrz Wincenty Kadłubek, pierwszy historyk Polak, a zarazem biskup krakowski i zakonnik cysterski i dyplomata, oraz zwolennik praw chłopskich.

Drugą budowlą sakralną w Jędrzejowie jest kościół św. Trójcy z dru-

giej połowy XV w. Jest to budowla wystawiona na nowym miejscu po kościele św. Katarzyny z XII w., stojącego kiedyś na Świętym Duchu. Z budynków mieszczkańskich, pochodzących z XIX w. zachowały się tylko nieliczne domy, położone w rynku. Nie stanowią one większej wartości architektonicznej, za wyjątkiem budynku apteki miejskiej. Apteka w Jędrzejowie należy do najstarszych aptek w Polsce. Tablica fundacyjna tej apteki pochodzi z 1712 / znajduje się na krużgankach klasztoru u wejścia do kościoła/.

W dziejach Jędrzejowa notowany był znaczny jego rozwój gospodarczy w XV-XVII w. Jędrzejów znany był wtedy jako duży ośrodek gospodarczy regionu. Otrzymane przywileje od monarchów polskich stwarzały dla miasta korzystne warunki tak dla rozwoju produkcji rzemieślniczej, jak i dla handlu na którym bogacili się miejscowi obywatele miasta, a także i liczni kupcy krajowi. Pomyślne osiągnięcia gospodarcze miasta wpływały na jego rozwój/większa liczba bardziej okazałych budynków mieszkalnych i budynków municypalnych/ratusz/. O dużym znaczeniu i roli Jędrzejowa jaką spełniał w ówczesnym życiu kraju, świadczą niewątpliwie zjazdy szlacheckie XVI i XVII w. / Por. A. Sokół, Zjazdy jędrzejowskie, Przemiany, Kielce 1971, Nr 7./

W Jędrzejowie od 1775 r. odbywało się aż 14 jarmarków, co przemawia za wysoką rangą handlową miasta. Według przywileju z drugiej poł. XVIII w. na Jędrzejowskich jarmarkach gwarantowana była "wszelka wolność kupna y przedarży na konie, woły y inne bydło, jako też i na wszelkie towary do potrzeby y wygody ludzkiej służące"⁵. Walne jarmarki jędrzejowskie czyniły z Jędrzejowa znany w kraju i za granicą ośrodek handlowy. W źródłach z tego czasu czytamy, że "miasto to jest z najpiękniejszych w województwie tutejszym/ tj. Kieleckim, przyp. A.S./ uprzywilejowane w 14 jarmarków i na dwa walne nazywające się, do dni 16 trwające"⁶. Był to jednak okres ostatniej świetności Jędrzejowa. Miasto po okresie swego bujnego rozkwitu jako ośrodka rzemieślniczo-handlowego traciło po woli na znaczeniu i okazałym wyglądzie.

W XVIII w. w Jędrzejowie produkowano także tkaniny jedwabne, a na

początku XIX w. grube sukno. W tym czasie wyrabiano tam także wyroby garn-
carskie. W związku z bogaceniem się niektórych mieszkańców budowano nadal
nowe domy. W poł. XIX w. tylko na pewien czas przewrócony został dawny
blask Jędrzejowa ⁷, a to ze względu na umieszczenie w nim w 1809 r. władz
powiatowych, Podprefektury, sądów policji, sądów policji poprawczej, poczty,
garnizonu wojskowego. Oprócz powyższych urzędów z Jędrzejowa nie czyniły
już ośrodka handlowego, ani odbywające się tam jeszcze w XIX w. sławne jar-
marki na konie, ani dość znaczna liczba rzemieślników. Prowincjonalny cha-
rakter domów mieszkalnych, jak również takiego samego charakteru zabudowa
zaplecza gospodarczego /stodoły, liczne browarki, stajnie, kramy/, czyniły
z Jędrzejowa osadę typu wiejskiego. Stan taki potwierdzają przekazy źród-
łowe. w których czytamy, że " dla małej liczby porządniejszych i obszer-
niejszych budowli mieszkalnych" ⁸ oraz, że " w mieście tutejszym zbyt
mała jest liczba domów dogodnych, składających się z kilku izb", ⁹ nie mo-
żna było nawet znaleźć odpowiedniego pomieszczenia dla urzędów miejskich
po rozbiórce ratusza. Z konieczności mieściły się one w wynajętych cias-
nych izbach, nie mówiąc już o trudnościach lokalowych dla miejscowych
szkół elementarnych i Szkoły Podwydziałowej, mieszczących się w budynkach
klasztornych! ¹⁰

Dopiero na przełomie XIX i XX w. Jędrzejów zyskał nieco na wyglą-
dzie. Wybrukowano niektóre ulice, wybudowano studzienki miejskie, oświetlo-
no miasto. Ciasna i w dalszym ciągu niedbała i często drewniana zabudowa
/zwłaszcza w rejonie uliczek okalających rynek/ biedniackie domki typu
wiejskiego/, sprzyjała powstawaniu pożarów i niszczeniu dobytku ludzkiego.
Niestety, Pożary nawiedzały Jędrzejów często.

2 / Jędrzejów i okolica w ogniu pożarów do 1900 r.

Elementarne klęski /epidemie ,choroby,powódzie/ towarzyszyły ludz-

kości od zamierzchłych czasów. Jednym z najgroźniejszych żywiołów był

Ogień.W ciągu dziejów pastwą płomieni padły setki miast i wsi w Polsce.

Przyczyn pożarów było wiele. Do głównych należały: wyładowania atmosferycz-

ne,pożogiwojenne/požary były wtedy główną bronią wroga/ i nienawistna rę-

ka ludzka/ zemsta na sąsiadach/.W przypadku Kielecczyny wystarczy przy-

pomniećchoćby pożary w czasie najazdów tatarskich na Polskę oraz okres wo-

jen szwedzkich.I tak w czasie pierwszego najazdu Tatarzy spalili Sandomier-

i Chmielnik, w czasie drugiego najazdu 1259/60 wróg spalił klasztor cyster-

ski w Jędrzejowie,jak również gród i kościół w sąsiedniej Małogoszczy.

Wtedy to zapewne "Tatarowie miasteczko /tj. Małogoszcz ,przyp. A.S./ spa-

leli i z inszymi pospołu przywilej /przywilej lokacyjny miasta,przyp.A.S./

im zgorzał " 11.W związku ze wspomnianymi pożarami nie zarejestrowano nig-

dzie żadnych śladów obrony zorganizowanej przeciwpożarowej.Ogień niszczył

więc najczęściej wszystko /zabudowę,inwentarz żywy i martwy itp/.

Drugim wielkim pożarem w Jędrzejowie,to pożar ,jaki w 1510 r. znisz-

czył miasto , a jego następstwie dokumenty i przywileje miejskie nadawane

w ciągu dziejów przez książąt i monarchów polskich. Pomyślnym zbiegiem

okoliczności zniszczeniu nie uległ dokument lokacyjny.Jędrzejowa z 16 II

1271 r. W czasie następnego pożaru Jędrzejowa w 1705 r. spalił się ratusz

miejski ,archiwum miejskie oraz budynek apteki miejskiej. Apteka odbudowa-

na została w 1712 r.przez opata Augustyna Wessla. Istniejący od poł. XV w.

ratusz w Jędrzejowie wybudowany był ponownie przez opata Wojciecha Ziem-

nickiego w poł. XVII w. " na ruderach dawniejszego do miasta należącego

ratusza, w czasie pogożeli miasta zniszczonego". Budowla tegoż ratusza nie

istniała także długo. Tym razem nie pożar,ale nietrwały materiał budowla-

ny/ opoka/,częściowo zab czasu, a przede wszystkim brak stałej konserwa-

cji spowodował ,że ów " gmach ,jędrzejowski ratusz zwany do tego

stopnia przez ulewy w ostatnich dniach maja spadłe ,zrujnowany został",¹² iż musiał być rozebrany w 1822 r. Sprawa istnienia i odbudowy tegoż interesuje nas dlatego, bowiem gdyby w owym czasie "przyszła¹² do skutku daw- dawniejszy projekt nabycia jednego placu w rynku i wystawienia ratusza, rozwiązana byłaby sprawa lokalów na kancelarię magistratu ,kasę, areszt policyjny/dotychczas mieścił się w ratuszu/ oraz na szopę /remizę strażacką przyp. A.S./ na narzędzia ogniowe"¹³. Jest to zapewne pierwsza wiadomość o tym, że sprzęt strażacki przechowywał magistrat Jędrzejowa, choć należy sądzić, iż czynił to już w końcu XVIII w.

Kolejny pożar w Jędrzejowie zanotowany został w 1726 r. Pożar ów nawiedził wtedy ponownie słynne opactwo cysterskie. ^Klasztor cysterski w Jędrzejowie następnemu pożarowi uległ ponownie 1/2 VIII 1800 r. w czasie którego spłonęły rękopisy mistrza Wincentego Kadłuba, list św. Bernarda pisany do konwentu jędrzejowskiego oraz słynna biblioteka zawierająca wiele cennych zasobów źródłowych dotyczących historii klasztoru cysterskiego ,jak również i miasta.¹⁴ J.U. Niemcewicz pisał w owym czasie, że "strata ta/tzn. biblioteki, przyp. A.S./ tym jest suutniejsza, że padła na jeden z najdawniejszych klasztorów w kraju i że mogły się w nim znajdować ważne dla dziejów naszych zabytki" .Od ognia ocalały wtedy cela bł. Wincentego oraz "jeden z najpiękniejszych zakątków architektury wieku owego"¹⁵, tzn. kapitularz romański.

Wsie i miasteczka regionu jędrzejowskiego ulegały naogół całkowitemu zniszczeniu przez pożary w czasie wojen. Opłakane skutki ognia i innych klęsk żywiołowych zanotowane zostały zwłaszcza w okresie wojen szwedzkich, a mianowicie w czasie potopu w latach 1655-1660 i w czasie wojny północnej /1702/. W tym czasie zrabowane i spalone zostały miasta Kielecczyny : Wiślica, Stopnica, Chęciny, Żarnowiec n. Pilicą, Wodzisław, Małogoszcz. Tak więc wojska szwedzkie przewalające się przez Ziemię jędrzejowską niszczyły ją prawie doszczętnie. Szczególnie poważnemu zniszczeniu ,spowodowanemu pożarem w 1655 r. uległ Wodzisław . Miasto to poniosło wtedy "niemałe szkody i zniszczenia"¹⁶ . Rozmiary

klęski miasta były tak znaczne, że pogorzalców zwplniono na okres 8 lat " od wszelkich podatków i innych należności publicznych " ¹⁷. Z akt sejmikowych województwa krakowskiego dowiadujemy się ponadto, że następny pożar w 1671 r. dopełnił całkowitego zniszczenia tego podupadłego już wtedy miasta. Wtedy to " z gruntu zniszczony przez pożar /ogień/" leżał w całkowitej ruinie. O następnych pożarach w Wodzisławiu posiadamy ^{wzmiankę} dopiero w 1746 r., w czasie którego spalił się kościół parafialny ¹⁸ oraz z 1865 r.

Spustoszenia i zniszczenia wojenne nie ominęły również innego miasta w rejonie jędrzejowskim, a mianowicie Małogoszczy w czasie wojen szwedzkich. Miasto było niszczone, podobnie jak i inne miasta polskie w myśl rozkazu Karola XII, który stanowił " żeby wszystko, co tylko można, wy-cisnąć, wygrzebać i zabrać " ¹⁹.

Wiadomo także, że w Nagłowicach w 1734 r. spalił się kościół parafialny ²⁰, a w 1773 r. spaliła się wieś Cierno, a w niej kościół, plebania i zabudowania plebańskie ²¹.

Od swawolnych oddziałów szwedzkich ucierpiał przede wszystkim Jędrzejów, bowiem spalone zostało prawie całe miasto. " Miasteczko Jędrzejów prześciem wszystkiego wojska szwedzkiego trzykroć, cesarza imci trzykroć, przechodami zaś żołnierskimi zniesione od kilkuset domów jeno w Pięćsięciu zostaje gospodarzach " ²². Z innych przekazów wiadomo o zniszczeniu i spustoszeniu Jędrzejowa przez morowe powietrze oraz z powodu ciągłego pobytu grup żołnierzy... Wzmiance bowiem z 1715 r. czytamy, że domy w Jędrzejowie " przez morowe powietrze spustoszone i równe dywizje wojskowe, z których ludzie pouchodzili dla ciężarów tylko place pozostały gołe " i że nie " pozostało domów aby płacili podatki tylko cztery. I całe to miasto prawdziwie wyznajemy y poprzysięgamy, że z gruntu spustoszało " Od tego czasu miasteczko Jędrzejów już tylko za ledwie wegetowało. Podobny upadek gospodarczy przeżywały również niektóre wsie regionu jędrzejowskiego, np. Krzcięcice. Wieś ta była całkowicie zniszczona " przez żołnierskie przechody i insze różne " calamitates temporum " tj. nieszczęścia w odniesieniu do pól, bydła itp. Zniszczeń dopełniały jeszcze nade-

mniej groźne klęski żywiołowe ,np. cholera i " inne zaraźliwe gorączki " oraz choroby zwierząt. W 1832 r. w Ciernie z powodu tych chorób wielu gospodarzy w czasie zbiorów zboża /okres żniw/ wymarło, wkrótce potem na wieś padła "zaraza na bydło rogate ,które w przeciągu jednego miesiąca całą wieś z takowego wyniszczyła ". Wieś tą "jakby zapowietrzoną omijano"²³ Zaraza bydłeca grasowała także w Jędrzejowie/1856r/ i w związku z tym wstrzymany został handel tymi zwierzętami.²⁴

Również sytuacja wojenna w czasie powstania listopadowego odbiła się niekorzystnie na życiu gospodarczym miasta Jędrzejowa oraz spowodowała wiele strat w ludziach i mieniu ,nie tylko na polach bitew, w których licznie stawali Jędrzejowianie ²⁵,ale i z powodu chorób spowodowanych wycieńczeniem z powodu braku żywności. Dokumentem,który ilustruje sytuację wojenną w Jędrzejowie i jego najbliższej okolicy są Księgi Zejścia parafii Jędrzejów . Wynika z nich, że liczba zgonów poprzedzająca okres wojny i po latach trwania powstania listopadowego utrzymywała się mniej więcej na takim samym poziomie i wynosiła w 1828 r. 176 zmarłych, a w 1834 r, zmarłych było 189. W roku wojny /1831/księgi notują aż 361 osób zmarłych²⁶. Warto zaznaczyć, że rozmiary strat w ludziach byłyby jeszcze większe, gdyby dodać zmarłych żołnierzy ,przebywających na leczeniu w lazarecie klasztornym, a których żadne akta nie zarejestrowały. Zmarli napewno byli, gdyż trudno przyjąć aby wszyscy ranni wyleczyli się bez szwaku. Jeżeli do tych klęsk wynikłych z powodu wojny uwzględnimy jeszcze straty spowodowane pożarami, to można wtedy mieć rzeczywisty i to opłakany obraz życia gospodarczo-społecznego miasta Jędrzejowa oraz innych miast i wsi jędrzejowskich. Ludzie poszkodowani klęskami żywiołowymi /choroby, pożary/ mogli oczekiwać ratunku tylko ze strony innych mieszkańców, i nyc zwłaszcza od ludzi dobrej woli i ich życzliwości, mimo że na ludność nałożony był fizyczny obowiązek niesienia pomocy ludziom dotkniętym nieszczęściem pożarowym. Nic przeto dziwnego, że tak obfite żniwo zbierał wtedy czerwony kur ,zwłaszcza gdy wzmie się pod uwagę sprzyjające mu okoliczności /gęsta zabudowa miasta z różnymi przybudówkami gospodarczymi/ ,

brak zbiorników wodnych, studzienek ulicznych itp./takowe wybudowano dopiero w drugiej poł. XIX w./ ,odpowiedniej ilości narzędzi przeciwpożarowych /ogniowych/. Chaotyczna zabudowa miejska, bez elementarnych urządzeń sanitarnych, błoto na ulicach/brak bruku^u, nie mówiąc o chodnikach, robiły ,ogólnie patrząc na ówczesny Jędrzejów, bardzo przykre wrażenie. Jędrzejów w czasie rozbiorów należał do najbardziej zaniedbanych miasteczek w Królestwie Polskim.pod względem zabudowy i utrzymania higieny.

Bardzo dotkliwe skutki pożarów odczuło Jędrzejowskie, a przede wszystkim miasto Małogoszcz w czasie powstania styczniowego. Dn. 24 II 1863 r. zniszczone ono zostało prawie całkowicie przez pożar spowodowany przez wojska rosyjskie w czasie krwawej bitwy powstańczej, jaką stoczyły tutaj oddziały gen.Mariana Langiewicza i gen. Antoniego Jeziorańskiego z wojskami nieprzyjaciela .Bitwa małogoska oprócz strat w ludziach /'conajmniej 150-200 powstańców i mieszcz^{an} zostało zabitych/, przyniosła także wielkie straty materialne.W wyniku pożaru w czasie bitwy,ogień zniszczył ok. 100 domów i cały małogoski rynek.Na drugi dzień pożar wzniecony przez nieprzyjaciela w odwet za poniesione straty w swych szeregach/ wynosiły mniej więcej tyle, co i polskie/, zniszczył dalszych 87domów. Tak więc 240 domów w Małogoszczu zostało zaledwie 53, czyli spaliło się 187 domów, a wśród nich poczta-, szkoła elementarna, szpital i magistrat miejski.Straty materialne materialne wynosiły " trzykroć sto tysięcy rubli " ²⁷. Kolejnym groźnym pożarem, jaki nawiedził Małogoszcz był pożar, który w 1904 r. strawił w tym miasteczku 200 zabudowań mieszkalnych i gospodarskich, rujnując w ten sposób 300 rodzin.Spłonęły wtedy m.in. urząd gminy, poczta, telegraf. Straty materialne znaczne ²⁸.

3/ Ratownictwo przeciwpożarowe w Jędrzejowskim na tle ratownictwa ogólnopolskiego do czasu zorganizowania OSP w Jędrzejowie w 1900 r.

Zabezpieczanie się przed ogniem i jego tragicznymi skutkami znane było w Polsce już w średniowiecznych miastach. Był to początek zorganizowanej ochrony przeciwpożarowej. Obroną tą kierowały wtedy rady miejskie, a "wykonanie zadań należało do cechów i właścicieli nieruchomości". Świadczą o tym m.in. "postanowienia porządków ogniowych" wydanych w 1374 r. przez Radę miejską w Krakowie. W późniejszych czasach znane nam są również wzmianki o ratownictwie dotyczącym Warszawy. Bardziej szczegółowe przepisy ogólne pochodzą dopiero z XVI w.

Wspominając o walce z pożarami należy podać, że od 1548 r. obowiązywała w Polsce ustawa ogniowa znana jako "constitutio de incendio", ewdług której właściciel domu stosownie do swej zamożności "obowiązany był trzymać sikawkę i narzędzia do gaszenia ognia". Do czuwania zaś nad "całym tym porządkiem wyznaczeni zostali rajcy, którzy mieli od dawna pewne części miasta do pilnowania tak w domach jak i po ulicach"²⁹. Sikawki o których mówi uchwała z 1548 r. były to zapewne większe szpryce drewniane podobne do szczykawek lekarskich. Choć nie wiadomo jaką mogły zawierać pojemność wody, nie były one zbyt duże, skoro pojedynczą sikawką posługiwał się jeden człowiek. Stąd sikawką taką można było ugasić pożar, jak się zdaje tylko w zarodku. W czasie większego pożaru korzyść z nich mogła być jedynie przy użyciu zwielokrotnionej ich ilości. Stąd np. wojewoda rawski w XVI w. zalecał, że "do gaszenia mają być naznaczeni w każdym domu, czego kto ma pilnować; naprzód kilkanaście mężów sprawnych, baczących, coby rozkazowali i rządzili przy ogniu, potem bieżeli z siekierami, drudzy z hakami, trzeci z drabinami, inni z sikawkami, z wiadry z cebry"³⁰.

Podaje się, że z czasem samoobronę wprowadzono również na wsi. Nie znając bliższych szczegółów, nie wiele można o niej powiedzieć. Wiadomo tylko, że polegała ona udzielaniu wzajemnej pomocy w czasie pożarów.

w 1650 r. do obrony przed ogniem zobowiązane zostały także cechy rze-

mieślnicze. Sposób i przepisy wyznaczały jednych do bosaków i drabin, innych do siekier i haków, a jeszcze innych do noszenia i wożenia wody. Poza tym ustaleni zostali dziesiętnicy, którzy mieli doglądać "aby kominy były wycierane i potrzeby od ognia pilnować". Przepisy zobowiązywały również właścicieli domów "aby mieli jedną beczkę z wodą na górze, a drugą na dole w każdym domu ³¹".

Ochrony przeciwpożarowej w ubiegłych stuleciach w Jędrzejowskim do końca XVIII w. nie znamy z powodu braku potwierdzających to źródeł. Nie możemy przeto twierdzić, że stosowano takową napewno w interesującym nas regionie, podobnie jak ^w dużych miastach.

W XVIII w. władze miejskie w Polsce troszczyły się już o sprzęt gaśniczy i o jego przechowywanie. W użyciu były pompy ręczne i węże.

Tym razem bez większego ryzyka możemy twierdzić, że w Jędrzejowie, stosowano już wspomniane urządzenia pożarnicze, skoro w pierwszych latach XIX w. używano w tym mieście "rekwizytów pożarowych ³²".

Z pierwszymi przepisami przeciwpożarowymi o zasięgu ogólnokrajowym spotykamy się dopiero w latach 1810 i 1819. Obowiązywały one już we wszystkich miastach i wsiach Księstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego. Była to ustawa "o zapobieganiu i przeszkadzaniu klęskom" z 1819 r. Zgodnie z przepisami Rady Administracyjnej z dn. 15 VI 1819 r. w każdym miasteczku rolniczym /takimi były wszystkie miasta w regionie jędrzejowskim/, "godzony kominiarz" zobowiązany był raz na kwartał wycierać i dokładnie rewidować domy. O zaistnionych usterkach zobowiązany był donieść burmistrzowi miasta., "czyli i jakie kominy potrzebują reperacji, albo czy wszystkie są w dobran stanie". Jest to pierwsza, jak się zdaje, wzmianka o instytucji kominiarza.

Poza tym we wszystkich miastach każdy dom powinien mieć drabinę na dachu, węborek drewniany /ręczne wiadro/ do noszenia wody, a każde 10 domów miały posiadać do dyspozycji następujące narzędzia zakupione na koszt swych właścicieli: 2 bosaki, kubał skórzany, 4 sikawki ręczne, 1 beczkę do rozwożenia wody i jedną drabinę.

Każde miasto natomiast mające 100-150 domów mieszkalnych / takimi miastami były Oksa, Sobków/, posiadać miały jedną sikawkę wężową bądź węborkową i 4 stągwie do wody. Większe miasta mające domów "więcej nad 150, aż do trzechset mieć powinny dwie sikawki wężowe, lub węborkowe i 8 stągwi" ³³

Uogólniając należy podać, że tak w Polsce przedrozbiorowej jak i w Królestwie Polskim ustalony był "obowiązek utrzymywania określonego narzędzia ogniowego w każdej zagrodzie oraz do udawania się z temże narzędziem na ratunek w razie wybuchnięcia pożaru". ³⁴ Wiadomo przytym, że w latach osiemdziesiątych XIX w. nad wejściem do domów poszczególnych właścicieli tak we wsiach jak i w miasteczkach wisiały tabliczki z wymalowanymi bosakami, siekierami, wiadrami. Oznaczało to, że właściciel domu miał obowiązek posiadania odpowiedniego narzędzia pożarowego ³⁵. Sprawa aktualności tych przepisów, tzn. czy obowiązuje nadal mieszkańców osad posiadanie i dostarczanie do pożarów narzędzi pożarniczych była przedmiotem obrad walnego zebrania Towarzystwa Straży Pożarnej w Jędrzejowie 1909 r. ³⁶

W walce z pożarami brali udział przede wszystkim ludzie dobrej woli, najbardziej odważni, posługując się przy tym podstawowymi narzędziami dostępnymi w gospodarstwach miejskich, czy nawet wiejskich m.in. takimi jak wiadra, bosaki, osęki, beczki, konewki, drabiny, miotły itp. Narzędzia takie zakupowane w Jędrzejowie od początku XIX w. / a nawet wcześniej/ przez magistrata miasta przechowywane były w obrębie ratusza miejskiego, stojącego pośrodku rynku ³⁷. Gdzie takowe przechowywano z chwilą spalenia się ratusza nie ustalono. Jak się sądzi, była to zapewne jakaś wynajęta szopa u jednego z obywateli miejskich.

Od 1900 do 1915 r. na ziemiach polskich obowiązywała ustawa o ubezpieczeniu wzajemnym budynków od ognia ³⁸. W miastach i miasteczkach obowiązywał również ustawa o policji ogniowej z 1890 r. Mimo ustalonych przepisów karnych za uchylanie się od obowiązku obrony przeciwpożarowej, nie przestrze-

rkowaniu pożogi i gaszeniu ognia", że u nas "większa część ludzi albo do ognia przychodzi tylko się dziwować, albo zaniedbawszy domu sąsiedniego-rzeczy swe wynosi".

Organizacja walki z pożarami była z biegiem czasu coraz bardziej doskonalona. Dotychczasowe sposoby okazywały się za mało skuteczne, zwłaszcza, że rozrastały się wsie i miasta. Oprócz straży ogniowej/zawodowej/założonej w Warszawie w 1836 r., powstawały już pierwsze Ochotnicze Straże Pożarne. w 1845 w Poznaniu, a w 1863 w Krakowie i Kaliszu. .

W interesującym nas powiecuże jędrzejowskim obowiązywał Związek Straż Pożarnych, który działał w Królestwie Polskim od 1916 r.

Z ratownictwem przeciwpożarowym w regionie jędrzejowskim / miasto Jędrzejów/ w oparciu o bezpośrednie dokumenty, spotykamy się dopiero na przełomie XVIII i XIX w. Sprawą tą w Jędrzejowie zajmowała się przede wszystkim Rada Miejska i burmistrzowie. W 1823 r. za kadencji Andrzeja Długosza, znanego w dziejach miasta burmistrza, choćby z tego względu, że " dla interesu publicznego i dobra miasta poświęcił się i że miasto do porządku doprowadzone zostało", zakupiono narzędzia przeciwpożarowe, innymi słowy mówiąc " rekwi-³⁹zyta ogniowe sprawione były". Zainteresowanie się sprawą obrony przeciwpożarowej widoczne było również i w tym, że Komisja Województwa Krakowskiego przedstawiła Komisji Rządowej Spraw Wewnętrznych i Policji potrzebę "upoważnienia Rady miasta Jędrzejowa do podniesienia złp. 1000 na zapłacenie sikawki zaprzęgowej dla miasta. Posłużono się przytym przepisem prawnym, który stanowił, że sikawki mogły być sprawione z funduszków kasy miejskiej /art. 4 Przepisów Rady Administracyjnej Królestwa Polskiego z 1819 r/. Nową sikawkę dla Jędrzejowa wykonał majster Jan Przypkowski, miejscowy kotlarz, za sumę 1200 złp. ⁴⁰Godzi się ponadto odnotować, że w kilka lat później tj. w 1833 r. wystawiono szopę murowaną za sumę 2241 złp na pomieszczenie narzędzi ogniowych tj. "sikawki i innych narzędzi ogniowych ssprawionych znacznym kosztem dla miasta Jędrzejowa" ⁴¹Wiadomo także, że 4 lata później tj. w 1837r. wyremontowano dla miasta Jędrzejowa dwie sikawki węzowe za sumę 783 złp. ⁴²W niedługim czasie szopa ogniowa /strażacka/ uległa zapewne rych-

temu ^zniszczeniu ,albo została przeznaczona na inny użytek ,co bardzo jej prawdopodobne ,jako że Jędrzejów nigdy nie posiadał dostatecznej ilości budynków na cele publiczne. Magistrat miasta stwierdziwszy ,że ogniowe dotąd/ ok. 1847 r/pod otwartym niebem na rynku stojąc wystawione były na prędkie i konieczne niszczenie przez powietrze i młodzież " ,postanowił wystawić przy ul. Kieleckiej na placu 85 przętów szopę ogniową ,łącznie z pomieszczeniem na jatki rzeźnicze⁴³. Jej brak w Jędrzejowie stwierdza się jeszcze w 1854 r/,nie mówiąc już o tym, że takowej szopy strażackiej nie wystawiono w 1848 r. ,gdyż budżet miasta przewidywał m.in kwotę 20 rub. na lokal dla przechowywania narzędzi ogniowych⁴⁴. Brak Szopy strażackiej nie wybudowano zapewne w następnym latach ,skoro w 1865 r. narzędzia ogniowe /dwie sikawki, jedna średniego ,druga małego kalibru ,obydwie w dobrym stanie oraz dwie sikawki przenośne , a także 8 beczek na wodę i 8 niewykończonych/ mieściły się w wynajętej szopie.⁴⁵ Wyjaśnia się przy tym, że w 1860 r. Jędrzejów posiadał tylko 2 węzowe sikawki, wartości 60 rub.⁴⁶

Wspominając o funduszach przeciwpożarowych ,należy stwierdzić, że mieszkańcy Kielecczyzny ,zgodnie z przepisami o ubezpieczeniu od ognia, obowiązującymi w Królestwie Polskim w oparciu o przepisy prawne z 1870 r., uiszczali składki ogniowe⁴⁷. W 1900 r. uchwalono projekt nowej ustawy zwiększającej wysokość stawek ogniowych /zwanych później ogniówką/ dla mieszkańców ,ponieważ zdaniem władz rządowych dotychczasowe składki były zbyt niskie w stosunku do wynagradzanych strat.⁴⁸

Fundusze z których zakupywano narzędzia przeciwpożarowe w Jędrzejowie pochodziły ze składek ogniowych, jakie uiszczali magistrat miasta na rzecz ra-
townictwa przeciwpożarowego⁴⁹. Od 1858 r. w Jędrzejowskim istniała instytucja ubezpieczająca od pożarów, znana jako "Spółka wzajemnego ubezpieczenia od pożarów"⁵⁰.

4 / Założenie Straży Ogniowej w Jędrzejowie.

Z ratownictwem zorganizowanym , tzn. z instytucją przeciwpożarową, jaką jest straż pożarna, spotkaliśmy się w Królestwie Polskim w latach sześćdziesiątych XIX w. Mimo niesprzyjających warunków politycznych i gospodarczych na ziemiach polskich do końca XIX w. powstało kilkanaście OSP.

Najstarszą strażą pożarną w zasięgu ówczesnej gubernii kieleckiej jest straż ogniowa w Kielcach założona w 1870 r.⁵¹. Straż ogniowa powtórnie zorganizowana została w 1897 r. , zaś od 1899 r. istniała na zasadzie "Normalnej ustawy / statutu/ dla straży ogniowych, zatwierdzonej 12 XII 1898 r. przez Viceministra Spraw Wewnętrznych, Księcia Oboleńskiego⁵².

Do starych straży w Kielecczyźnie , jeńnocześnie w Jędrzejowskiem należą Ochotnicze Straże Pożarne w Wodzisławiu / 1905/⁵³, Małogoszczu/ 1905/⁵⁴ oraz w Sobkowie. Gdyby udało się potwierdzić informacje działaczy OSP w Sobkowie, że znajdujący się w miejscowym kościele parafialnym sztandar OSP pochodzi, jak utrzymuje tradycja z 1816 r. i że pod tym sztandarem walczone w czasie powstania styczniowego , można by tamtejszą straż pożarną zaliczyć do najstarszych w kraju. Nieco światła na taki tok rozumowania rzuca istniejąca do dziś, nie mniej stara figura św. z 8 maja 1816 r. Floriana . Fakt powyższy sygnalizujemy , bo być może przypadkowe odkrycia źródłowe potwierdzą tę hipotezę, w dużej mierze , mimo wszystko , prawdopodobną. Informacje o sztandarze strażackim , zakupionym , jak się zdaje, przez strażaków tuż po zorganizowaniu straży są także prawdopodobne, zwłaszcza że zakup sztandarów niebawem po założeniu straży notowany jest np. w Jędrzejowie i Wodzisławiu. Również figura św. Floriana mogła być szczególnym upamiętnieniem zorganizowania straży w Sobkowie, tym bardziej, że kult Świętego był w tym czasie bardzo rozpowszechniony.

Ochotnicza Straż Pożarna w Jędrzejowie zorganizowana została w 1900⁵⁵.r. W tym bowiem roku 5 listopada pod przewodnictwem Mikołaja

pożarniczymi ⁵⁶. Na odbytym wówczas walnym zebraniu w obecności 65 prawnych członków zapisanych, organizowanej w osadzie Jędrzejów Straży Pożarnej, ukonstytuował się zarząd Towarzystwa w osobach: Mikołaj Głowacki, prezes T-wa pożarniczego/Naczelnik Andrejewskiego ujezda/, Charakterystyczne, że Głowacki nie tylko przewodniczył walnemu zebraniu, jako naczelnik powiatu, zgodnie z § 22 cyt. ustawy, ale i został pierwszym prezesem T-wa Straży, co oznaczało nie tyle szacunek do jego osoby, ile uznanie z konieczności jego prestiżu tytułu zajmowanego stanowiska. Głowacki, aczkolwiek pełnił funkcję prezesa straży, nie ułatwiał jej rozwoju, wręcz przeciwnie, w czasie swych kadencji dążył do jej likwidacji ⁵⁷. Do pierwszego Zarządu Towarzystwa Straży weszli ponadto: Bronisław Parczewski, zastępca naczelnika powiatu, Michał Górczyński i Gabryel Zajączkiewicz jako członkowie zarządu. Zastępcami członków zostali: Abel Sledzik, Piotr Szymański i Stanisław Panaszewski. Na członków Komisji Rewizyjnej wybrano: Władysława Szczecińskiego, Ignacego Komorowicza, Mieczysława Zembrzuskiego/notariusza/. Ich zastępcami wybrani zostali: Ludwik Kleszczyński, Kazimierz Imbor, Wacław Kwiatkowski. Stanowisko pierwszego Naczelnika Straży Ogniowej /Pożarnej/ w Jędrzejowie powierzono Adolfowi Wardzichowskiemu /urzędnikowi rządowemu/. Funkcję jego zastępcy objął Stanisław Pińczak. Na kierownika gospodarczego /intendenta/ Zwiedujuszczago chźiajstwem/ wybrano Franciszka Bolechowskiego, w którego zabudowaniach gospodarczych w najbliższym czasie znalazł zastępsze pomieszczenie sprzęt pożarniczy ⁵⁸.

Na zebraniu tym ustalono ponadto, że członkowie zarządu T-wa obowiązująć będzie trzyletni termin służby, podczas gdy członkowie Komisji Rewizyjnej będą wymieniani drogą losowania w pierwszym i drugim roku kadencji, w następnym zaś latach uwzględniane będzie ich starszeństwo. ⁵⁹.

A oto nazwiska członków Towarzystwa Pożarniczego w Jędrzejowie, którzy złożyli swój podpis na pierwszym walnym zebraniu Towarzystwa w dniu 5 XII 1900 ⁶⁰.

Mikołaj Głowacki, prezes Towarzystwa, naczelnik powiatu jędrzejowskiego, Bronisław Parczewski, członek zarządu, zastępca naczelnika powiatu, Zembrzusi, Kwiatkowski, Zajączkiewicz, Stanisław Panaszewski, P. Jaworski, Majewski, Józef Przypkowski, Dr Palusiński, Antoni Jędrzejewski, B. Raszel, B. Majewski, W. Szcze-

ciński, J. Komorowicz, R. Kalinin, K. Szczeciński, Gąsiorowski, Władysław Jędrzejewski, A. P. pielec, Edmunda Jeżewski, Janas Eizenberg, Chain Leib.... Józef Miśtański Franciszek Bolechowski, Stanisław Nurczyński, L. Eizenberg, Szydłowski, Józef Rutkiewicz, Wincenty Podraza, Aron Sankiewicz, Antoni Szymański, Karol Gądzik, G. Baradulin, Ludwik Tarasiewicz, Józef Hołębiowski, Dr Przykowski Feliks, Stanisław Celejewski, A. Kloc, Ignacy Wawerek, B. Myśliński, Julian Zakrzewski, F. Bilewicz, Jaskłowski, S. Glejzer, Lekarz Adamski, Górczyński, M. Podnowicki, .

Stwierdzenie

zawarte w słowach: " Członkowie organizowanej straży pożarnej w Jędrzejowie ... " sugeruje myśl, że zapisu członków do Towarzystwa Pożarniczego dopełniono zapewne wcześniej niż w dniu walnego zebrania, które zwołane zostało w celu dokonania wyboru zarządu Towarzystwa. Można zatem z dużym prawdopodobieństwem przyjąć przyuszczenie, że inicjatywa zorganizowania Towarzystwa i założenia straży w Jędrzejowie była wcześniejszą sięga końca XIX w. Przyjęcie przez nas takiego stanowiska potwierdza wzmianka informująca, iż Straż pożarna w Jędrzejowie powstała " dzięki inicjatywie kilku ludzi dobrej woli, którzy przez wiele lat wytrwale dążyli do jej zorganizowania", a zatem przed 1900 r. ⁶¹. Działacze ci straż ogniową traktowali jako realną i jedynie skuteczną obronę życia i mienia pogorzalców. Przyświecał im więc cel, któremu wiernie służą strażacy aż do chwili obecnej. Innymi słowy mówiąc, dobro bliźnich było głównym motorem ich działania. Potrzebie założenia straży sprzyjał także duch czasu. Wtedy to we wszystkich większych miasteczkach Kielecczyzny organizowano straże pożarne. Podatek na rzecz państwa, znany jako podatek " dodatkowy ogniowy", jaki świadczyli wszyscy mieszczanie nie dawał gwarancji, że władze przeznaczą dostateczne kwoty na zakup sprzętu strażackiego dla Jędrzejowa. Trzeba było mieć zatem przede wszystkim własne fundusze strażackie.

Godny uwagi jest fakt, że pierwsi członkowie Towarzystwa Pożarniczego w Jędrzejowie rekrutowali się najczęściej z rzemieślników. Tradycją tą była podtrzymywana przez wiele lat. Potem w skład Towarzystwa wchodził także i urzędnicy państwowi oraz rolnicy.

Po powołaniu zarządu Towarzystwa Straży w Jędrzejowie w 1900 r. musia-

ły nastąpić jakieś trudności organizacyjne w konie straży, skoro Gazeta Kielecka nie poinformowała o jej założeniu na bieżąco, tj. w 1900 r., ale dopiero w roku następnym ⁶². O przeprowadzonych w maju 1901 r. w Jędrzejowie wyborach nowozatwierdzonej straży /zapewne drugie/ informowały kolejne wzmianki. Wiadomo, że naczelnikiem straży został nadal Adolf Wardzichowski, a na naczelników oddziałów wybrano: I-Efimowa, II-Kiersztęna, III-Jędrzejewskiego, IV-Bobrowskiego, V-Wewereka. Do Rady zarządzającej weszli: Głowacki, Kwiatkowski, Zembrzuski, Jarczyński, Parczewski, Szymański, Szczeciński, Wł. Nachmija, A. Sledzik ⁶³. O zorganizowaniu w 1901 r. straży w Jędrzejowie i o rozpoczęciu od niej jej działalności czytamy również w aktach starostwa powiatowego w Jędrzejowie, dotyczących Ochotniczych Straży Pożarnych w powiecie jędrzejowskim w latach 1945-1947. ⁶⁴ O pierwszej uroczystości z okazji otwarcia straży ogniowej w Jędrzejowie donosił także Kurier Warszawski z 19 1902 r. Informację tą zaczerpnięto z protokołu straży pożarnej w Jędrzejowie z dn. 8 V 1917 r. Czytamy w nim: "Dr Przyrkowski odczytał sprawozdanie z Kuriera Warszawskiego z przed 15 laty z pierwszej uroczystości strażackiej ⁶⁵. Znana nam jest również informacja która podaje rok 1902 jako rok założenia straży w Jędrzejowie ⁶⁶.

A oto opis uroczystości otwarcia straży ogniowej w Jędrzejowie według informacji dr F. Przyrkowskiego z 1932 r." wszystkie oddziały w odpowiednim umundurowaniu, uszeregowane w czwórki przy dźwiękach poprzedzającej jej kapeli włociańskiej/ Straż Pożarna nie posiadała jeszcze wtedy własnej orkiestry/, wyruszyła do kościoła, gdzie dziekan i proboszcz miejscowej parafii, ks. kan. Leon Błoński odprawił za pomyślność instytucji nabożeństwo..... ochotnicy wyznania mojżeszowego udali się do synagogi.... Na zakończenie uroczystości grono amatorów pod reżyserią G. Zajączkiewicza w szopie strażackiej odegrało z wielkim powodzeniem dwie jednoaktówki: "Posażna jedynaczka" i "Chłopi arystokraci". Zarząd osobowy OSP podany został w osobach znanych nam dotąd za wyjątkiem niewielkich zmian. Naczelnikiem głównym wybrano Wardzichowskiego. Naczelnikami oddziałów zostali: I-W. Rumprecht, K. Szczeciński, pomocnik, II-S. Panaszewski, K. Jankowski,

pomocnik, III - A. Jędrzejewski , L. Domagała - pomocnik, IV - J. Wołowski, Józef Przytkowski- pomocnik, Sygnalistą został L. Tarach, a lekarzem dr Feliks Przytkowski ⁶⁷.

O uroczystościach otwarcia Straży Ogniowej w Jędrzejowie w czerwcu 1902 r. wspomina także wzmianka z dn. 11 II 1903 r ⁶⁸. O istnieniu straży pożarnej w Jędrzejowie od 1902 r. czytamy również w Wielkiej Ilustrowanej Encyklopedii Powszechnej ⁶⁹.

Wszystkie jednak wymienione informacje są spóźnionymi wzmiankami ogłoszonymi publicznie . Nie mogą być wiążące , gdyż podstawowy dokument wyraźnie mówi o założeniu Towarzystwa Straży w Jędrzejowie już w 1900 r. . Co więcej, z jego wnikliwej interpretacji wynika, iż Towarzystwo Straży w Jędrzejowie mogło być powołane jeszcze przed 1900 r. .Należy przytym dodać, że z pewnością w listopadzie 1900 r. nie była już sformowana w całości pełna jednostka strażacka z wyposażeniem bojowym.

5 / Działalność Ochotniczej Straży Pożarnej w Jędrzejowie w latach 1900---
1920.

a/ sprawy organizacyjno-prawne OSP w Jędrzejowie w świetle statutu.

Pomijając wcześniejsze przepisy prawne dotyczące pożarnictwa ograniczamy się tylko do przypomnienia zasadniczej ustawy dla straży krajowych, obowiązującej o 22 X 1877 r. Ustawa ta opracowana została przez Rosyjskie Stowarzyszenie Pożarnicze. Na jej podstawie zorganizowane zostały w Królestwie Polskim wszystkie straże pożarne powstałe w ostatnim dwudziestoleciu XIX w.

W 1898 r. z inicjatywy Rosyjskiego Stowarzyszenia Pożarniczego wydana została normalna ustawa dla Towarzystw Pożarniczych w Kraju Nadwiślańskim ^{XX}. Normalnej ustaw pożarnych obszczestw w Priwislanskom Kraje/, zatwierdzona przez zastępcę Ministra Spraw Wewnętrznych, księcia Oboleńskiego w dn. 12 XII / Aneks Nr 1/.

Na podstawie tego statutu w 1900 r. zorganizowane zostało Towarzystwo Straży Pożarnych w Jędrzejowie ⁷⁰.

Statut "ów/ ustawa/ nie sprzyjał rozwojowi straży pożarnych w Królestwie Polskim, gdyż miał wyraźnie charakter rządowy. I tak osoby pragnące przynależć do Towarzystwa/§ 11 statutu/ Pożarniczego musiały składać m.in. świadectwo policji o prawomyślności wobec rządu carskiego. Paragraf 16 natomiast stanowił, że członka straży można wykluczyć gubernator, gdyby ten jego zdaniem zachowywał się "nagannie". Zgodnie z § 21 statutu na zebrania walne zapraszany był każdorazowo naczelnik miejscowej policji. Już w 1903 r. zanotowana została decyzja o wykluczeniu z Towarzystwa Straży, Pakaszewskiego w wyniku zarządzenia gubernatora kieleckiego z dn. 21 V 1903 r., zarzucając mu "warcholstwo". ⁷¹ Wydalanie z szeregów straży następowało w następnych latach wielokrotnie, po podjęciu decyzji na walnym zebraniu Towarzystwa, ze względu na powtarzającą się "niesubordynację" w straży pożarnej. Z protokołów z walnych zebrań nie można podjąć jedno-myślnego zdania co to była za niesubordynacja. Nie można więc bez wątpliwo-

ści stwierdzić na ile wydalenii strażacy nie zasługiwali na członkostwo w straży / np. ze względu na opozycję/, lub wręcz byli zwykłymi warchociami.

W 109 r. ustalono dodatkowo następujące kary :

- 1/ za pierwsze wykroczenie nagana przed frontem straży,
- 2/ za drugie wykroczenie -kara pieniężna -50 kop.
- 3/ trzecie wykroczenie,wydalenie ze straży 72 .

Daalej, zgodnie ze statutem ,na walnych zebraniach Towarzystwa Straży w miejscowościach powiatowych przewodniczyła osoba z miejscowej administracji z nominacji naczelnikpowiatu. W Jędrzejowie np. na zebraniach takich przewodniczył osobiście naczelnik powiatu jędrzejowskiego, Mikołaj Głowacki. Protokoły z walnych zebrań T-wa podpisywali także jako przewodniczący Pakaszewski/członek zarządu/ i Wardzichowski /naczelnik straży/ oraz inni przełożeni : Michałoff i Adamowicz. Zaistniałe w czasie walnego zebrania sprzeciwy przekazywane były za pośrednictwem policmajstra ,lub naczelnika powiatu gubernatorowi kieleckiemu,którego decyzja w rozpatrzeniu tych spraw była ostateczna. Ponadto wszystkie postanowienia z walnych zebrań musiały być zatwierdzane przez tegoż gubernatora.

W takiej sytuacji trudno było o podejmowanie wniosków dotyczących pełnego rozwoju straży ogniowej w Jędrzejowie ze strony polskich działaczy strażackich. Najlepszym potwierdzeniem tego zjawiska jest fakt, że Głowacki dążył do likwidacji miejscowej straży, to znaczy, że władze rządowe nie interesowały się rozwojem straży. Nadzór państwowy zaznaczał się i w tym , że dopuszczani zgodnie z § 25 statutu członkowie ochotnicy i ofiarodawcy

do udziału w walnych zebraniach musieli być zatwierdzeni przez gubernatora

Wszytkie agendy Towarzystwa Straży oraz dyskujsja prowadzone były w Jęz. rosyjskim. W 1905 r. Towarzystwo Straży Pożarnej w Jędrzejowie przystąpiło do ogólnopaństwowego zrzeszenia Towarzystw pożarniczych pozostającego pod protektoratem wielkiego księcia Włodzimierza Aleksandrowicza ,wpłacając

w związku z tym odpowiednie wpisowe. Wiadomo również, że nie nakładano na władze administracyjne żadnego obowiązku w zakresie udzielania pomocy w celu utrzymania

Podstawowy sprzęt przeciwpożarowy trzeba było zakupywać z unduszów skła - kowych z ofiarności publicznej. Fundusze były nieznaczne, skoro w pierwszych latach istnienia straży w Jędrzejowie zakupiono zaledwie podstawowy sprzęt pożarniczy. Co gorsza umieszczony on został w zastępczych pomieszczeniach z powodu braku odpowiedniej remizy strażackiej.

Mając na uwadze bardziej sprawną działalność organizacyjno-praktyczną straży, albo raczej większe jej podporządkowanie władzom powiatowym, w 1904 r. naczelnik straży ziemskiej, Wiktor Strzębosz i naczelnik straży Adolf Wardzichowski opracowali szczegółowy regulamin straży w Jędrzejowie. Nie znamy jego treści, gdyż nie zachował się w dokumentach.

Założona w 1900 r. straż ogniowa w Jędrzejowie przystąpiła niezwłocznie do swej działalności. Mając własny sztandar bojowy zakupiony w 1901 r. za 135 rub./poświęcony 4 V 1903 r/⁷³, jędrzejowscy strażacy służyli odtąd wytrwale pogorzałcom. Służba ich wypadła najpierw w niekorzystnych warunkach politycznych i gospodarczych kraju/ niewola/, a potem w warunkach już niepodległej Polski. Pomoc poszkodowanym zółak społeczeństwu miasta, jak i okolicznych wsi była zawsze bezinteresowna ze strony straży ogniowej. W czasach niewoli strażacy owiani byli pozatym duchem niepodległym i stanowili wprawdzie mały, ale polski bastion i ośrodek życia kulturalnego w Jędrzejowie.

Strażaków miejscowe społeczeństwo darzyło szacunkiem od początku powstania OSP, liczyło na nich, w potrzebie, wyróżniało ich wśród pozostałych obywateli, jako szczególnie godnych uznania.

O pełnej jednak działalności bojowej straży ogniowej w Jędrzejowie można dopiero mówić z chwilą dokonania w lutym 1902 r. podziału Towarzystwa Straży na cztery oddziały tj. na 1/ toporników, 2/ ratowników, 3/ dostawców wody, 4/ ochrony mienia.⁷⁴ W 1902 r. powołano jeszcze dodatkowo sekcję sanitarną straży, na której czele stanęli dr F. Przypkowski i felczer Imbor. W 1907 r. wydzielono w straży tzw. V oddział. W 1908 r. Korpus strażacki w Jędrzejowie składał się już z 5 oddziałów, w których ilość strażaków przedstawiała się następująco:

I oddział - 25 strażaków
II oddział - 23 strażaków
III oddział - 27 strażaków
IV oddział - 30 strażaków
V oddział - ~~30~~ strażaków
Razem: 129 strażaków.

Łącznie z naczelnikiem i jego zastępcą Straż Pożarna w Jędrzejowie liczyła w 1908 r. 131 strażaków. ⁷⁵

W pierwszych latach istnienia OSP w Jędrzejowie, najliczniejszym, jak się zdaje, był oddział mający za zadanie dostarczanie wody, gdyż p'd chwili jego powołania powiększony został o 60 strażaków / wrzesień 1902 r/.

Ustalono przy tym, że liczba strażaków będzie wynosić 200 osób, i że będą oni umundurowani według obowiązujących przepisów przez Towarzystwo Straży. Należność za umundurowanie mieli zwracać: zamożni jednorazowo, a mniej zamożni - ratałnie w terminach wyznaczonych przez zarząd straży. Niezamożni mieli otrzymywać umundurowanie bezpłatnie. Wkrótce ustanowiono jednak, że koszty umundurowania będzie pokrywało Towarzystwo ze swych środków. Ustalono również że sprzęt pożarniczy miał nabywać zarząd w miarę wpływu gotówki do kasy Towarzystwa Straży. Na początku postanowiono zakupić maszynę gaśniczą /sikawkę/ i 2 beczki na wodę. Dodać trzeba, że wpływy na rzecz Towarzystwa pochodziły ze składek od członków rzeczywistych 3 rub. rocznie, od nowych członków 1 rub. wpisowego. Członkowie ofiarodawcy wpłacali rocznie po 2 rub., członkowie honorowi po 50 kop. Ustalono również, że walne zebrania Towarzystwa będą odbywać się leden raz w roku., a nadzwyczajne w miarę potrzeby /Aneks Nr 2 /.

Prawo głosu w czasie zebrań walnych przysługiwało członkom rzeczywistym i członkom honorowym. Prawa takiego nie posiadali członkowie ofiarodawcy i ochotnicy. Ustalono również kary dyscyplinarne. Członkom popierającym straż pożarną przyznawano członkowstwo honorowe. Takowe jako pierwsi otrzymali Mikołaj i Feliks Wodzyńscy w 1903 r. za wpłacenie na rzecz Towarzystwa 100 rub. Jedną z form wyróżniania strażaków było również przyznawanie odznak strażackich. ^{76.}

Wybór Prezesa Towarzystwa i naczelnika straży następował zgodnie z przepisami regulaminu straży. Od 20 II 1905 r. naczelnikiem straży pożarnej w Jędrzejowie został dr Feliks Przypkowski, jego pomocnikiem Karol Szczeciński. Członkami zarządu zostali: Ostaszewski, Sucharkiewicz, Pitass, Nurczyński. Zastępcami członków zarządu byli: Łagiński, Górczyński, Adamowicz, Członkowie Komisji Rewizyjnej: Zembrzuski, Antoni Jędrzewski, Jan Pater, zastępcami: Abel Sledzik, Chaim Hamburger, Ignacy Komorowicz, a gospodarczym /intendentem/ Józef Dutkiewicz.⁷⁷ Przypomina się, że władze Towarzystwa Pożarniczego zgodnie z regulaminem zatwierdzał gubernator kielecki odpowiednim zarządzeniem.

Od 1906 r. naczelnikiem straży został Stanisław Pakaszewski, a od 1908 r. nowym prezesem zarządu straży został Stanisław Górski, właściciel majątku w Motkowicach. Pozostawał on na tym stanowisku do 1914 r.

A oto skład zarządu Towarzystwa Straży w Jędrzejowie w 1911 r.⁷⁸

Stanisław Górski ,prezes,

Stanisław Pakaszewski, naczelnik straży,

Karol Szczeciński, zastępca naczelnika straży,

Władysław Komorowicz ,gospodarz/intendent/,

A. Sucharkiewicz i Piotr Kalinin- członkowie zarządu

M. Laskowski, K. Gądzik, Karol Kasperkiewicz- Członkowie Komisji Rewizyjnej,

Jan Kierszteijn, Roman Prusakiewicz, -zastępcy członków Komisji.

b/ Sprawa sprzętu pożarniczego i remizy strażackiej.

Pierwsze lata działalności straży pożarnej w Jędrzejowie nie były łatwe. Strażacy i działacze jędrzejowscy nie zrażali się trudnościami wyęływającymi z nadzoru państwowego, ani też brakami materialnymi i lokalowymi, a także epitetami, jakimi zarzucamo co dopiero zorganizowaną jednostkę strażacką. W związku z tym wyłoniła się nawet złośliwa dyskusja na łamach czasopisma "Strażak".⁷⁹ Ataki niektórych Jędrzejowian na straż pożarną wstrzymała dopiero redakcja Strażaka. Na szpaltach swego tygodnika umiała ona notkę redakcyjną, niepochlebnie świadczącą o niektórych nieodpo-

wiedzialnych ludziach w Jędrzejowie. Oto ona : " Sprawy straży jędrzejowskiej już nam kością w gardle stoja " ⁸⁰ . Gdy do podrywającej autorytet straży szkodliwej opinii ze strony nieodpowiedzialnych ludzi dodamy , że Mikołaj Głowacki, naczelnik powiatu jędrzejowskiego nie ułatwił rozwoju straży jędrzejowskiej, mimo że był jej prezesem,, można wyrobić sobie mniemanie w jakieg niekorzystnych warunkach działała OSP w Jędrzejowie w pierwszych latach swego istnienia. ⁸¹

Straż ogniowa w Jędrzejowie mimo jednak minimalnych funduszków i zaistniałych obiektywnych trudności " ciągle się wzbogacała w narzędzia i niezbędne utensylia" ⁸² . Wiadomo np, że na początku swej działalności zarząd straży pożarnej umundurował 4 oddziały , a dla dwóch zakupił kaski i topory. Ponadto zakupiono maszynę gaśniczą/ sikawkę/ za 550 rub. , drabiny , liny, bosaki, pochodnie, 2 czterdziestowiadrowe beczki, i wóz rekwizytowy oraz 5 dzwonek alarmowych ⁸³ . Zakupu tych narzędzi przeciwpożarowych dokonał z dochodów w-ynoszących ponad 1250 rub. uzyskanych z amatorskich przedstawień , 600 rub. z gminy Jędrzejów, 250 rub. ze składek członkowskich i z nieokreślonej kwoty pochodzącej z dobrowolnych ofiar , świadczonych przez mieszkańców Jędrzejowa.

Ofiarodawcami na rzecz Ochotniczej Straży Pożarnej w Jędrzejowie byli również obywatele m. Jędrzejowa, już to jako członkowie Zarządu OSP, lub jako ofiarodawcy racji różnych nadażających się okoliczności ^{np} z okazji swego wyboru do straży. I tak Adolf Wardzichowski z chwilą, gdy został głównym naczelnikiem straży w 1901 r. zadeklarował na rzecz straży 100 rub., a Efimow, naczelnik I-go oddziału zadeklarował mundury strażackie dla wszystkich uboższych członków straży. Dr eliks Przypkowski zadeklarował pomoc lekarską dla strażaków, a miejscowy aptekarz Kwiatkowski, bezpłatne leki ze swej apteki. ⁸⁴ Był to oczywiście gest godny upamiętnienia.

Pewne kwoty dla straży uiszczają także Kasa pożyczkowo-oszczędnościowa w Jędrzejowie . Wiadomo, że w 1912 r. przekazała ona 74 rub. na rzecz OSP ⁸⁵ .

Dodać warto, że po zakupieniu wspomnianych już narzędzi /sprzętu/ strażackiego Straż ogniowa w Jędrzejowie posiadała jeszcze pieniądze na

umundurowanie 30 strażaków. Zwiększenie bojowości jednostki strażackiej w Jędrzejowienastąpiło ,kiedy fabrykant G.Kuczborski dostarczył w 1903 r straży ogniowej hydrofor i sikawkę ,które odznaczały się dobrą konstrukcją, w szczególności pierwszy " wielką wydolnością wody, drugi doniosłością wyrzutu" ⁸⁶.Podaje się, e hydrofor obsługiwał dwie sikawki,dając 60 wiader wody na minutę z odległości 400 stóp. Z takim wyposażeniem 22 V 1903 r. " przedstawiała się gubernatorowi kieleckiemu straż ogniowa z całym taborem , a przy tym odbyła się próba " ⁸⁷.

Maszynę gaśniczą/ sikawkę/ , o której była już mowa, zakupiono zgodnie z postanowieniem walnego zebrania Towarzystwa za 500 rub. wraz z urządzeniami towarzyszącymi za sumę 50 rub. Poza tym walne zebranie zaaprobowало wydatek 230 rub. na naprawę dotychczasowego sprzętu pożarniczego . Naczelnik straży upoważniony został również do wydatkowania pewnych koniecznych kwot na całszą reperację sprzętu strażackiego oraz do nabycia 60 funtów węża gumowego z odpowiednimi urządzeniami. Pompa strażacka jako jedno z większych narzędzi przeciwpożarowych zakupione przez OSP w 1903 r. stanowiło dobry start do bojowej działalności jednostki strażackiej w Jędrzejowie. Jednostka ta od 1903 r. liczyła 100 członków . ⁸⁸

Tak więc powoli ,ale systematycznie powiększała się liczba sprzętu pożarniczego w straży pożarnej w Jędrzejowie. Przed 1908 r. sprzęt ten stanowił 2 sikawki, 2 drewniane beczki, 4 drabiny drewniane,4 bosaki,12 wiader ocynkowanych,12 wiader skórzanych, 4 węże, 4 sznury, 2 latarnie,, 2 trąbki sygnałowe,4 beczkowsy,pompę do nabierania wody,wóz pożarniczy, 2 stare sikawki, W magazynie strażackim znajdowało się 120 bluz strażackich 57 kasków ,54 toporki,73 furazerki oraz 69 pasów.

W wykazie inwentarza majątku strażackiego za rok 1908 znajdował się obraz św. Floriana i mniej więcej te same ilość sprzętu ogniowego. Ponadto na terenie miasta rozmieszczonych było 7 dzwonów pożarniczych . Majątek straży pożarnej w Jędrzejowie w powy szej ilości ewidencjonowany był w latach 1903-1908. ⁸⁹Na naprawę sprzętu pożarniczego przeznaczono wtedy 1000 rub.

Po spaleniu się szopy z 1833 r. stwierdzono brak takowej przez następne lata. Jeżeli istniejący do dziś w obrębie zabudowań OSP w Jędrzejowie przy ul. Krzywe Koło-Strażackiej budynek z datą fundacji 1891 był własnością straży, to niewyjaśniona jest sprawa dlaczego w nim nie znajdował pomieszczenia sprzęt strażacki. Czyżby to miało miejsce chwilowo, a potem przeznaczono go na inny cel. Być może, że był to zakupiony w 1909 r dom od Kabzińskiego z datą budowy jak wspomniano, a która dotąd istnieje.

Z nieznanymi nam powodów od 1908 r. sprzęt przeciwpożarowy przechowywany był bowiem w wynajętej szopie u mieszczanina Bolechowskiego /intendenta straży/ i w szopie zastępczej znajdującej się przy zarządzie gminy Jędrzejów.

W związku z odczuwalną pilnie potrzebą własnego pomieszczenia na urzędzenia strażackie zebranie walne Towarzystwa straży upoważniło prezesa zarządu do przeprowadzenia pertraktacji z Józefem Kabzińskim w sprawie sprzedaży jego domu dla straży ogniowej w Jędrzejowie. W przypadku odmowy tegoż postanowiono pertraktować z radą gminy Jędrzejów o odstąpienie przez nią placu na którym można by wznieść własny budynek. na użytek Towarzystwa.⁹⁰ Pertraktacja doszła jednak do skutku. Zakupu nieruchomości Kabzińskiego dokonał prezes Górski za 5000 rub. na podstawie aktu prawnego sporządzonego u notariusza Frycza w Kielcach. Kupno nastąpiło na warunkach ratalnych / 6 rat z 7 % opodatkowaniem/. Tytułem kupna wpłacono 2.000 rub. Zakupiony dom przeznaczony został na umieszczenie w nim sprzętu strażackiego oraz na biuro i na mieszkanie dla dozorca, zaś zbędne pomieszczenia postanowiono wynajmować⁹¹. W rezultacie w domu tym umieszczone zostały "narzędzia i przybory ratownictwa, teatr, szkoła dla orkiestry strażackiej i czytelnia". Dodać warto, że z przedstawień i zabaw strażackich, jakie urządzano w pierwszych latach, OSP w Jędrzejowie które zebrano w kwocie 2.500 rub. wydano na zakup domu od Kabzińskiego. Godzi się zaznaczyć, że

Z chwilą pożaru dotychczasowego pomieszczenia straży ogniowej w Jędrzejowie w dn. 6 XI 1918 r. / był to zapewne dom zakupiony od Kabzińskiego/, wyłonił się problem przechowywania narzędzi pożarniczych. Wprawdzie "instrumenta pożarowe" zabezpieczone zostały doraźnie w wypożyczonej szopie od magistratu miasta, to jednak już w 1920 r. "beczki stojąc na sworze gniją i niszczą się"⁹³. Budowa domu straży, a potem jego rozbudowa rozpoczęta w latach 1919-1920 przy ul. Strażackiej ciągnęła się przez kilkanaście lat., a to z powodu braku funduszy. Najpierw ukończono budowę remizy strażackiej, a następnie wzniesiony piętrowy budynek. Na budynku widnieje data . Budowa budynku straży i tzw. wspinialni na placu Św. Ducha dokonana została w ramach zaciągniętych pożyczek w Ministerstwie Robót Publicznych/5000,000 marek/ w 1921 r. i w Banku polskim /10.000zł/. Budujący się dom strażaka został poświęcony w 1924 r. oraz asekurowany na sumę 6.800 zł. .

Straż Ogniowa w Jędrzejowie zakupywała nadal systematycznie sprzęt strażacki. W 1911 r. otrzymaną zapomogę od Towarzystwa Ubezpieczeń Wzajemnych w wysokości 300 rub. przeznaczono na zakup maszyny gaśniczej /żeliwnej truby/⁹⁴. . Towarzystwo to przyznało jeszcze w 1913 r. zapomogę w wysokości 200 rub. dla jędrzejowskiej straży na kupno węży do pomp i beczek z zastrzeżeniem, że nabyty sprzęt przejdzie na własność Gminy Jędrzejów w przypadku likwidacji Towarzystwa Straży.

O zakupieniu sprzętu pożarniczego w czasie I wojny światowej brak informacji źródłowych. Ożywienie działalności Straży stwierdzono dopiero w 1918 r. ,kiedy to postanowiono na walnym zebraniu składać z jej działalności sprawozdania tak z dochodów jak i rozchodów straży.

Jaki był start straży jędrzejowskiej po zniszczeniach wojennych /m.in. pożar szopy strażackiej/ nie ustalono. Zapewne nie był on korzystny.

c/ Udział straży ogniowej w ratownictwie.

Podaje się dla orientacji, że w latach 1903-1920 na obszarze b. Kongresówki pożary zbiorowe/ conajmniej kilkanaście budynków spalonych

jednorazowa/, zniszczyły 66.312 budynków . Z liczby tej rocznie paliło się ok. 3.900 budynków. Tylko w 1920 r. w b. Królestwie Polskim było 98 pożarów zbiorowych⁹⁵.

Na podstawie przekazów stwierdza się również , że pożary nawiedzały często wsie i miasteczka Ziemi Jędrzejowskiej. Z braku miejsca nie wymienia się na tym miejscu nazw miejscowości , w których zaistniały pożary. W czasie pożarów paliły się corocznie najczęściej domy mieszkalne, stodoły i inne zabudowania gospodarcze ,po odując znaczne straty materialne.

Do walki z żywiołem ognia stawała dzielnie Straż Ogniowa w Jędrzejowie. Pierwszy chrzest bojowy OSP w Jędrzejowie otrzymała w czasie pożaru zabudowań Cmakowskiego dn. 26 XI 1902 r. Wtedy to ,aczkolwiek spaliły się dwie stodoły ze zbiorami ,maszynami i narzędziami rolniczymi, " straż miejscowa ochotnicza z udziałem rekrutów i publiki miejscowej, dzielnie niosła ratunek i ogień umiejscowiła pomimo wiatru w stronę sąsiednich zabudowań,które ocalały" ⁹⁶.

Przez okres pierwszych lat swej działalności / do 1903 r/, OSP w Jędrzejowie brała udział w gaszeniu pożarów siedem razy, a mianowicie trzy razy w Jędrzejowie, dwa razy w Podchojnach, jeden raz w Łączynie i jeden raz w Wodzisławiu, ratując tam w zawalonej piwnicy Żyda. Godzi się wspomnieć, że uratowany od śmierci Żyd ofiarował tytułem wdzięczności 100 rub. na rzecz straży /należy sądzić, że jędrzejowskiej, gdyż w Wodzisławiu OSP zorganizowano dopiero w 1905 r/. Z powodu ciasnej i wyjątkowo niedbałej zabudowy Wodzisławia ,znane są tam dwa następne pożary / 1901,1902/. W czasie pożaru w 1901 r. " ocaleliśmy, jak pisał korespondent ,jedynie dzięki względności wiatru, który niósł głównie w pole"; w przeciwnym razie cały Wodzisław padłby pastwą płomieni , a nawet klucz od szopy z połamanymi narzędziami ogniowymi zaginął gdzieś u wójta , a nasi poczciwi mieszkańcy obawiali się drzwi wysadzić" / karygodne zaniedbanie wójta gminy/ ⁹⁷. Kolejny pożar nawiedził Wodzisław 7 IX 1902 r. w czasie którego " sto czterdzieści trzy rodziny żydowskie pozostały bez dachu i poniosły straty w ruchomościach na ok. 60. 000 rub. Spaliło się bowiem

ok. 35 domów. W czasie pożaru strażacy wśród których znajdowała się także część straży pożarnej z Jędrzejowa, uratowali wiele ukrytych towarów, przeważnie łokciowych, jako że ich właścicielami byli sklepikarze żydowscy / sklepy takie zwano wtedy sklepami z łokciówką, lub manufakturami/.

W czasie tego pożaru w jednej z piwnic wydobyto ukrytą kasę z pieniędzmi którą zwrócono właścicielowi. Właściciel tej kasy, Żyd, odwzajemnił się strażcy przekazując na jej cel 100 rub. ⁹⁸.

Z większych pożarów w Jędrzejowie należy odnotować pożar w 1903 r. który wybuchł w wyniku lekkomyślnego żartu Żyda na st. kolejowej w Jędrzejowie. Rzucił on zapaloną szmatę na beczki z naftą. Spłonęło wtedy 6 beczek napełnionych naftą i 14 pustych. ⁹⁹. Inny pożar w tymże roku pochłonął 20 zabudowań w Jędrzejowie. W czasie ratowania swego mienia popażyła się Żydówka i w konsekwencji zmarła ¹⁰⁰. Znamy jeszcze pożary w Jędrzejowie z późniejszych lat., a mianowicie pożar zabudowań fabrycznych z maszynami Abrama Stobeckiego w 1913, którego straty wynosiły 17.330 rub. i wież kościelnych klasztoru cysterskiego w 1914 r. spowodowany ostrzeliwaniem z dział przez Niemców w czasie działań wojennych. Spaliły się wtedy hełmy barokowych wieży /. W 1918 r. zanotowano groźny pożar składów towarów na Wąskich Torach PKP w Jędrzejowie. Pożar trwał kilka dni. Do gaszenia pożaru przystąpiło oprócz Straży jędrzejowskiej także kilka OSP m.in. z Kielc i Wodzisławia.

d/ Kryzys organizacyjno-gospodarczy w działalności OSP.

Lata 1918-1921 były w historii Ochotniczej Straży Pożarnej w Jędrzejowie okresem przejściowym. Dało się w nim zauważyć pewien kryzys organizacyjny i gospodarczy. Najpierw w działalności straży ogniowej stwierdzono opieszałość strażaków oraz zaniedbania w wykonywaniu obowią-

w Królestwie Polskim " wydany w języku polskim Lublinie. w 1918 r. Obowiązywał on tylko do 1920 r. ,oczywiście także wszystkie istniejące wtedy straż pożarne w pow. jędrzejowskim,których było wtedy zaledwie kilka. Statut wyznaczał m.in. cele i zadania Towarzystwa Straży Ogniowej,skład członków Towarzystwa,podstawowe organy T-wa/zarząd i zgromadzenie walne/ oraz prawa członków Towarzystwa,jego fundusze i skład Korpusu Straży. W związku z rozpręgnięciem szeregów strażackich postanowiono wnieść do statutu strażackiego pewne poprawki w nadziei poprawienia morale strażaków. Sprowadzały się one do tego,że każdy członek miał być usunięty z szeregów strażackich jeżeli zaniedba się w swych obowiązkach,ⁱ dostatecznie nie usprawiedliwi zaniedbania. Jak się zdaje,duże rozpręgnięcie organizacyjne OSP spowodowane było przede wszystkim rozluźnieniem moralnym,przez które było jednym ze skutków wojny.¹⁰¹ Dla tych samych celów ustanowiono pozatym aby zebrania strażackie odbywały się comiesięcznie , a to w " celach 102 uwiadomienia się,odczytów i omawiania bieżących spraw " Rozpręgnięcie w straży musiało być znaczne skoro w najbliższej przyszłości nie przestrzegano ~~tych~~ zadawalająco tych zaleceń. Jedną z innych form poprawy pracy straży ogniowej w Jędrzejowie było również " uregulowanie stosunków między zarządem straży a zarządem miasta pod względem prawnym i zwyczajowym " .¹⁰³

Rozpręgnięcie w szeregach strażackich potwierdza również stwierdzenie naczelnika Pakaszewskiego,który narzekał " na upadek ducha straży i ogromne zmniejszenie liczby strażaków ". Wina leżała ,jak należy sądzić, " opieszałości członków oraz w niechęci społeczeństwa ,którzy nie zapisują się na członków ,ani nawet narzędzi nie dostarczają, w częstoci także z braku ubrań strażackich"¹⁰⁴ .

W celu usprawnienia i wzmocnienia obrony przeciwpożarowej w mieście zarząd straży Ogniowej zwrócił się do Rady Miasta /Jędrzejowa/ " aby wydała polecenie każdemu właścicielowi domu na wypadek pożaru ssta-^{wić} się z instrumentem do tłumienia takowego stosownie do obowiązujących praw" .Postanowiono ponadto " naznaczyć zbiórkę narzędzi od właścicieli domów", a w przypadku uchylania się od tych poleceń mieli być oni ukarani.^{105.}

Poza wprowadzeniem należytnej dyscypliny w szeregu strażackie próbowano także uzupełnić sprzęt strażacki zdewastowany w czasie I wojny światowej. Wzrost funduszy straży ogniowej w Jędrzejowie próbowano osiągnąć poprzez zwiększenie corocznych składek od ofiarodawców-członków i od członków czynnych. I tak od 1919 r. podwyższono roczną składkę członkom-ofiarodawcom z 3 rub. na 6 rub.¹⁰⁶ Począwszy od 1920 r. postanowiono podwyższyć opłatę członkowską do 20 marek rocznie. Brak dostatecznych funduszy uniemożliwił zakup podstawowych narzędzi strażackich oraz umundurowania. Problem umundurowania strażaków wyłonił się szczególnie w 1921 r.¹⁰⁷.

Chcąc zwiększyć fundusze na rzecz OSP, nałożono na wszystkich właścicieli nieruchomości podatek od 100 do 200 marek rocznie. Ustalono również, że członkowie-ofiarodawcy, a także właściciele nieruchomości, którzy wpłacają 100 marek zaliczeni będą w poczet straży. Problem opodatkowania wszystkich mieszkańców, którzy nie należą do czynnej straży omawiano na zebraniach Towarzystwa w 1922 r. W 1923 r. opłatę członkowską strażaków podniesiono od 10.000 do 20.000 marek. W celu zwiększenia funduszy, OSP w Jędrzejowie podjęła wnioski w sprawie "zachęcania ogółu i inteligencji do zapisywania się na członków Straży Ogniowej". Cegiełki na Straż wynosiły już nie 10.000 marek, ale 30.000 marek.¹⁰⁸

Dla orientacji podaje się, że w 1926 r. wysokość składki członka popierającego wynosiła 24 zł.¹⁰⁹

W ramach akcji profilaktycznej do OSP przyjmowano coraz częściej nowych ochotników, a wszystkich członków wysyłano systematycznie na kursy fachowe oraz urządzano dla nich regularnie ćwiczenia pożarnicze. Potwierdza to dziennik zajęć ówczesnego naczelnika straży B. Navarro.¹¹⁰ Akcją szkoleniową objęto również inne jednostki strażackie w powiecie. W 1921 Kurs przeciwpożarniczy w Kielcach ukończyło np. 3 oficerów z Małogoszczy i 3 z Kawęczyna.¹¹¹

Kursy przeciwpożarnicze urządzano także dla seminarzystów /III-IV kurs / w Seminarium Nauczycielskim w Jędrzejowie. Kurs strażacki /pierwszy znany jest z 1920 r./ obejmował 20 godzin wykładów i 10 godzin ćwiczeń.

Czeń. Udział w kursie brało ok. 70-80 słuchaczy . 112

Z seminarzystów jędrzejpowskich zorganizowano także młodzieżową drużynę strażacką/ uczniowie otrzymali nawet w darze sikawkę od PZU/. Fakt ten jest nadzwyczajny i jest wynikiem dużego zaangażowania młodzieży seminarzysty w sprawy społeczne . Owym oddziałem nie było jeszcze w tym czasie straży pożarnej na Podklasztorzu, jako odrębnego plutonu/ był pomocniczą jednostką OSP w Jędrzejowie. O młodzieżowym plutonie strażackim przy Seminarium Nauczycielskim instruktor pożarnictwa Krajewski tak się wypowiedział : " może on oddać znaczne usługi w razie pożaru w najbliższej okolicy " 113. W czasie poszukiwań archiwalnych nie natrafiono na wzmianki , które mogłyby rzucić nieco światła na działalność owej drużyny . Nie stwierdzono również jak długo ona istniała. Zorganizowanie oddziału straży na Podklasztorzu w 1924 r. nie może przecież sugerować przypuszczenia, że pluton seminarysty zaniechał oddać swojej działalności.

Mówiąc o udziale jędrzejowskiej OSP w ratownictwie do 1920 r. należy przypomnieć szczegóły pożaru na Podklasztorzu we wrześniu 1914 r w wyniku którego zniszczone zostały wieże klasztoru cystatęskiego.

" Nadszedł niedzielny ranek 27 września 1914 r. Do Broni Porajskiej wpada zadyszana Maria Sachnowska i woła: "Za klasztorem bitwa"! Kulomioty".. Wtem huk armatni!, Jezus Maria, ktoś zawołał. Tymczasem ulicą Klasztorną i drogą tzw. Górną uciekają wojska rosyjskie, podnosi się tłum pyłu. Atoli ... Pali się-wołają. Rzeczywiście wielki słup dymu wznosił się ku niebu. Podklasztorze się pali! Zaalarmowano straż ogniową-jednocześnie zagrały wymownie armaty pruskie. Rosjanie odstrzelili się od Prusaków.

"Pali się klasztor!-donoszą ,do piwnic.

Nowy słup dymu!-języki ognia!, Skry! Wiatr unosi ku północy!

Bitwa wrzała.

Już płoną wieże, jak ofiara Abła, jak dwie gromnice nad nieszczęsną doką.....

O godz. pierwszej wieża od południowej strony zachwiała się-runęła, za pięć wien czas schyliła się i druga ". / Fragment powieści Grzegorza Nawarry ,

" Jeszcze sto!, Kielce 1933 r, nadesłany przez Autora w czerwcu 1975 r./

6 / Działalność Ochotniczej Straży Pożarnej w latach 1920 -1939.

a/ Organizacja OSP w Jędrzejowie i na Podklasztorzu.

Od 1920 r. wszystkie Towarzystwa Ochotniczych Straży Pożarnych w pow. jędrzejew kim obowiązywał Statut uznany za wzorowy odezwą Ministra Spraw Wewnętrznych z n. 10 V 1919 r. Nr 51392 ¹¹⁴.

Ze względu na zmodyfikowanie tego statutu i przystosowanie go do polskich warunków w niepodległej ojczyźnie /wyeliminowano zeń rygory policyjne rządów carskich/, podajemy główne jego założenia. Oto one :

Celem i zadaniami Towarzystwa Pożarniczego było " gaszenie pożarów oraz podejmowanie środków zaradczych ,zmierzających do zapobiegania pożarom, niesienie pomocy przy ratowaniu życia i mienia w czasie klęsk żywiołowych . Statut wyznaczał także skład Towarzystwa Straży Pożarnej ,prawa

członków tegoż, regulował sprawy funduszków T-wa oraz prowadzenie rachunkowości. Ponadto stanowił o zasadach i zadaniach Komisji Rewizyjnej, o zadaniach walnego zgromadzenia, ustalał ustrój wewnętrzny Korpusu Straży Pożarnej oraz Radę Sztabową. Członkowie Towarzystwa dzielili się na:

- 1/ czynnych,
- 2/ popierających,
- 3/ honorowych,

Zarząd Towarzystwa składał się z 4-8 członków ¹¹⁵ oraz z 2-4 zastępców.

Członkowie zarządu wybierali spośród siebie prezesa, viceprezesa, skarbnika i sekretarza. W skład zarządu wchodził również naczelnik straży, jego pomocnik oraz gospodarz. Członkowie zarządu wybierani byli przez zgromadzenie walne na okres 3lat.

Zgodnie ze statutem na fundusze straży składały się m.in. składki członkowskie i opodatkowanie mieszkańców miasta. Pochodziły one ponadto z zasiłków kasy miejskiej, jak również z dochodów osiąganych przez orkiestrę , z zabaw i loterii fantowych oraz za czyszczenie kominów. Towarzystwo straży o bywało nadal co roczne walne zgromadzenia. Zgromadzenia takie otwierał prezes T-wa , a z kolei Towarzystwo wybierało

spośród siebie 4 asesorów i sekretarza. Do zakresu władzy walnego zebrania należało:

- 1/ mianowanie honorowych członków, Towarzystwa,
- 2/ zatwierdzanie rocznego sprawozdania i budżetu na następny rok,
- 3/ wybieranie członków zarządu, członków komisji rewizyjnej, naczelnika straży i gospodarza,
- 4/ tworzenie stałego pogotowia strażackiego,
- 5/ określanie składu osobowego straży pożarnej,
- 6/ kupowanie nieruchomości,
- 7/ rozpatrywanie skarg i działalności zarządu,
- 8/ głosowanie w czasie walnego zgromadzenia było jawne lub tajne,

Korpus straży /całość składu osobowego / dzielił się na oddziały:

- a/ toporników, b/ sikawkowy, c/ wodny, d/ porządkowy,

Od 1920 r. OSPw Jędrzejowie składała się z :

- 1/ naczelnika straży,
- 2/ pomocnika straży,
- 3/ kapełana,
- 4/ lekarza,
- 5/ gospodarza/intendenta/
- 6/ adiutanta,
- 7/ dowódców oddziałowych,
- 8/ plutonowych,
- 9/ szeregowych,

Naczelnika straży, jego pomocnika i gospodarza zgromadzenie walne wybierało na okres 3-letni z grona czynnych członków straży. Do obowiązków naczelnika straży należało dowodzenie strażą łącznie z wydawaniem rozporządzeń, przestrzeganiem karności w szeregach, prowadzenie ćwiczeń i praktycznych popisów. W czasie pożarów naczelnik pełnił kierownictwo nad akcją ratunkową. Ponadto naczelnik straży miał pieczę nad stanem taboru pożarniczego i umundurowaniem strażaków. Zdawał sprawozdanie o pożarach i sprawności straży Zarządowi Towarzystwa.

Zaznacza się, że Towarzystwo korzystało ze wszystkich uprawnień statutowych. Żywotność i operatywność Towarzystwa Straży oraz OSP odzwierciedlają w pewnym stopniu protokoły z walnych zebrań i zebrań zarządu straży . 116

Należy zaznaczyć, że statut z 1919 r. obowiązywał kilkanaście lat. W 1935 r. dokonano w nim poprawek , a zatem został nieznacznie zmieniony w stosunku do poprzedniego . Od tego czasu aż do wybuchu wojny 1939 r. obowiązywał on jako Statut Stowarzyszenia Ochotniczej Straży Pożarnej uznany za wzorowy rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 14 I 1935 r. / Dz. U.R.P. Nr 7, poz . 35 z dn. 8 II 1935 / . Statut ten normował oczywiście w dalszym ciągu podstawowe celei zadania straży pożarnych, wyznaczał władze i organa Stowarzyszenia /zgromadzenie walne i Zarząd/ oraz prawa i obowiązki członków Stowarzyszenia, które od tego czasu przyjęło cytowano nazwę. Ponadto statut regulował organizację OSP , fundusze stowarzyszenia, prawa komisji rewizyjnej, rozstrzyganie sporów pomiędzy członkami stowarzyszenia . Sprawy dotyczące sporów honorowych rozstrzygał Oddział Związkowy Sądu Honorowego przy Oddziale Powiatowym Związku Straży Pożarnej.

Wszystkie OSP w pow. jędrzejowskim wpisane zostały od 1935 r. do Rejestru Stowarzyszeń i Związków Urzędu Wojewódzkiego Kieleckiego pod nazwą: "Stowarzyszenie Ochotniczej Straży Pożarnej" , co nastąpiło na mocy decyzji Wojewody kieleckiego z dn. ~~27~~ 10 VIII 1935 r. , wydanej na podstawie art. 21 prawa o stowarzyszeniach z dn. 27 X 1932 / Dz. U.R.P. Nr 94, poz. 808/. 117

W wyniku zarządzeń władz wojewódzkich , 15 I 1924 r. Ochotnicza Straż Pożarna w Jędrzejowie została zreorganizowana ¹¹⁸ . Nowych warunków nie znany, była to więc zatem, jak się zdaje, zwykła formalność rejestracji zwłaszcza, że istniała ona nieprzerwanie nawet w chwili reaktywowania , o czym świadczą wymownie kolejne , cotygodniowe protokoły z posiedzeń zarządu . 119 Oto treść protokołu reorganizującego OSP:

" My niżej po pisani zebrawszy się postanowiliśmy założyć Towarzystwo

Straży Ogniowej w Jędrzejowie "Reorganizacja nastąpiła na podstawie statutu Towarzystwa Straży Ogniowej Ochotniczej z dn. 10 V 1919 r. Założycielami reaktywowanego Towarzystwa Straży byli: Feliks Przytkowski, Franciszek Adamowicz, Stanisław Pakaszewski, Michał Górczyński, Karol Szcze-
ciński, Franciszek Bilewicz..

Ochotnicza Straż Pożarna w Jędrzejowie posiadała następujący skład osobowy :

Prezes, Dr Franciszek Adamowicz,

Naczelnik straży, Bazyli Navarro,

Sekretarz , Eugeniusz Hauke,

Skarbnik, Jan Oliwkiewicz,

Gospodarz, Jan Czajor

Członkowie zarządu, Stanisław Bekier, Kazimierz Majchrzak,

Jednocześnie podaje się , że na Podklasztorzu zorganizowany został w 1924 r. oddział OSP. W aktach straży w Jędrzejowie już wzmianki o istnieniu Straży Podklasztornej / przedmieście Jędrzejowa/ od 1914 r. ¹²⁰. Postanowiono ją jednak zlikwidować na skutek wyłamywania się " spod ogólnego regulaminu straży jędrzejowskiej~~x~~ i uzbrojenie osobiste jako stanowiące wyłączną własność straży pdebra". Kryzys ten spowodował odwrót na lepsze. Straż Pożarna na Podklasztorzu pozostała . W 1924 r. Pomocniczy Oddział Straży Pożarnej na Podklasztorzu przekształcony został w samodzielna , statutową jednostkę OSP, zatwierdzoną przez wojewodę kieleckiego. Jej założycielami byli: Józef Piasecki, Wojciech Rabajczyk, Józef Osiński, ks. Stanisław Marchewka, proboszcz parafii bł. Wincentego Kadłubka. ¹²¹

Sprzęt pożarniczy Ochotniczej Straży Pożarnej na Podklasztorzu przychowywany był u miejscowego strażaka Józefa Osińskiego. Po spaleniu się starej

funkcję naczelnika OSP w Jędrzejowie do obecnej chwili pełni Jan Łataś.

Od 1924 r. znany był również oddział straży pożarnej na Podchojnach. Oddział OSP Na Podchojnach nosił także nazwę "Pluton Jędrzejowskiej Straży Pożarnej w Podchojnach". OSP na Podchojnach w pierwszych latach istnienia była w opłakanym stanie z powodu braku najistotniejszych rekwizytów strażackich. Z czasem posiadała ona remizę strażacką i wyposażona została w niezbędny sprzęt pożarniczy / sikawki, beczkowsy, drabiny, topory/. Oddział OSP na Podchojnach rozwiązany został w 1974 r.

Próba zorganizowania Straży Pożarnej na Piaskach nie powiodła się. Z tego okresu czasu wymienić trzeba także posiłkowy Oddział Żeńskiej Straży znany jako "Żeńska Drużyna Samarytańsko-Pożarnicza przy OSP w Jędrzejowie", pod komendą Teodozji Lechówny. Na uwagę zasługuje także od 1935 r. "Pluton Maluchów" - strażaków, sformowany z absolwentów szkół powszechnych.

Tradycję Oddziału Żeńskiego Straży Pożarnej podtrzymywał zorganizowany w 1971 r. przy OSP Jędrzejów Ochotniczy Pluton Żeński, ale trwał tylko przez 2 lata. Od 1973 zorganizowano ponadto młodzieżową jednostkę straży przy OSP w Jędrzejowie, rekrutującą się z uczniów Technikum.

W 1925⁵ r. w Jędrzejowie założona została także Kolejowa Straż Pożarna, założona 1 IV 1925 r. z rozkazu Ministra Komunikacji i liczyła 32 członków¹²². X

W 1928 r. zorganizowano ponadto w Jędrzejowie Wojskową Straż Pożarną¹²³. O jej działalności nic bliżej nie możemy powiedzieć z powodu braku źródeł. Natomiast istnieją tylko lakoniczne wzmianki o straży pożarnej kolejowej. Oto one. W chwili kontroli w 1930 r. straży kolejowej w Jędrzejowie - Wąskie Tory, stwierdzono że nie przeprowadzono tam żadnych ćwiczeń, ani nie zwołano zbiórki drużyny kolejowej. Komendant w owym czasie był nie obecny, a dowódca był na urlopie. W wyniku przeprowadzonej

uderza
W ciągu długoletniej działalności OSP w Jędrzejowie dość częsta wymiana członków straży z zastosowaniem kar porządkowych. Tego rodzaju sytuacja rzuca ujemne światło na dyscyplinę wśród niektórych członków OSP. Zmiany w Zarządzie OSP wynikały przede wszystkim z założeń statutowych. Wielu członków straży wyróżniało się postawą i z godnością piastowało członkostwo w OSP. Szczególnie zasłużeni działacze straży dekorowani byli odznaczeniami państwowymi i zawodowymi a także otrzymywali tytuł honorowego członka. Ilość członków w OSP sięgała w niektórych latach nieco więcej pona 100 ludzi.

Dla pamięci podaje się skład zarządu OSP w Jędrzejowie w 1938 r.
Prezes, Franciszek Adamowicz,
członkowie, Feliks Przyppkowski, Stanisław Bekier, Jan Czajor, Eugeniusz Hauke, Kazimierz Majchrzak, Jan Oliwkiewicz, Naczelnik straży, Bazyli Navarro, Komisja rewizyjna: Edward Józef Smągłowski, Przewodniczący,
Członkowie: Wiktor Ćmakowski, Edward Szreniawski,
zastępcy: Stanisław Gajos, Andrzej Chrzanowski,

OSP w Jędrzejowie mimo trudności organizacyjno-administracyjnych wywiązywała się poruczonych zadań. Uwagę badacza dziejów OSP zwróciła regularność odbywania statutowych walnych zgromadzeń i posiedzeń zarządu z powtarzającą się stereotypowo problematyką związaną z pożarnictwem. W aneksie Nr 2 zamieszczamy zestawienie ilościowe udziału członków OSP na walnych zebraniach poczynszy od 1900 r do 1957 z przerwą okresu wojennego /1939-1944/. 125

A oto dane organizacyjne OSP w Jędrzejowie ~~ważną~~ i dane dotyczące sprzętu i wykwapowania straży w 1934 r. 126

I / Dane organizacyjne OSP w : a/ Jędrzejowie według stanu z dnia 31 VII 1934 r. i b/ na Podklasztorzu według stanu z dn. 1 X 1934 r.

1. Stan ewidencyjny	wszystkich członków OSP	Korpus	ogółem	razem
honor.	popieraj.	zarządu	ze służbą	wszystkich czynnych
		Komisji Rew.	sanitarną i	
			orkiestrą	

a/	2	30	11	3	39	53	85
b/	-	160	7	3	32	42	202

2/ Stan ćwiczebny członków.

				razem	
Oficerów	podoficerów	szereg.	męższczyzn	kobiet	
a/	5	3	31	33	6
b/	6	2	24	24	-

3/ służba sanitarna.

oficer.		podofic.	strażaków sanitarnuszy		razem	
lekarzy		felczerów	męższczyzn	kobiet		
a/	1	1	3	5	-	
b/	1	1	3	5	-	

4/ orkiestra,

orkiestr		muzykantów	instrumentów
a/	1	16	20
b/	-	-	-

5/ wyszkolenie straży.

oficerów		podoficerów
a/	1	2
b/	-	-

II. Stan sprzętu i wyekwipowania OSP w Jędrzejwie we ług stanu 31 VIII 1934.
w Jędrzejowie i na podklasztorz / stan 1 X 1934/,

1/ wozy strażackie konne w obyciu jednostkach.

2/ drabiny

franc.	Szczerbowski	ciężkie przystawne	lekkie przystawne	1-hakowe	2-hakowe
--------	--------------	--------------------	-------------------	----------	----------

a/	1	1	3	2	4	2
b/	-	-	-	-	-	-

3/ sikawki.

motorowe	ręczne stałe	ręczne przenośne	hydrony
----------	--------------	------------------	---------

a/	1	3	2	1
b/	-	-	1	-

4/ węże.

ssawne	tłoczone parciane	tłoczone gumowe
--------	-------------------	-----------------

a/	45 mb.	400 mb.	90
b/	2 mb.	1/ mb.	-

5/ sprzęt ratunkowy /bosaki /.

3-zębowe	2-zębowe	1-zębowe ciężkie	1-zębowe lekkie
----------	----------	------------------	-----------------

a/	1	1	6	5
b/	-	-	2	2

6/ sprzęt ratunkowy /topory, tłumnice itp./

siekiery topory	pąły	widły	łopaty	tłumnice	sita kominowe	Aparaty Hoeniga
-----------------	------	-------	--------	----------	---------------	-----------------

a/	4	1	5	4	5	2	1
b/	-	-	-	-	-	-	-

7/ Sprzęt pomocniczy /sikawkowy/.

	prądownice	trójniki	przełączniki	podpinkki	mostki
a/	8	2	5	2	2
b/	-	-	-	-	-

8/ sprzęt zaopatrzenia wodnego.

Beczkowozy żelazne beczkowozy drewniane

	a/ 4-kołowe	dwukołowe
a/	3	2
b/	-	-

9/ umundurowanie i uzbrojenie

	czapki	mundury sukienne	mundury brez.	hełmy ofic. straż.	topory cięż. lek.	pasy sk. par	
a/	21	32	53	5 82	10	33	31 38
b/	-	-	39	2 33	6	4	- 12

10/ zaopatrzenie wodne straży.

	studnie zwykłe	studnie z pompami	zbiorniki kopane	heydranty wewn.
a/	200	30	8	3

11/ Dane gospodarcze straży

	pozostałość z dn. 31 XII 1932	kwota przychodowa za 1933 r.	razem	kwota rozchodowa	pozostałość na dzień 1934r.	razem
a/	669.50	12.007.62	12.677.12	11.659.65	1.017.47	12.677.12

Należy sądzić, że dane powyższe nie wiele różniły się od danych pochodzący z lat poprzednich i następnych po 1934. W związku z tym ujęciem zagadnienia można mieć obraz organizacyjny oraz przegląd stanu sprzętu i ekwi-

b/ Fundusze i sprawy sprzętu strażackiego.

Z braku innej dokumentacji, informacje na które się powołujemy nota bene także lakoniczne, zawarte w protokołach walnych zebrań Stowarzyszenia Straży, świadczą w pewnym stopniu o działalności gospodarczej OSP w Jędrzejowie. Najpierw przypominamy, że fundusze straży pożarnej osiągała nadal nie tylko ze składek członków i ofiar sympatyków straży, czy też z dochodów osiąganych z urządzanych imprez kulturalnych, ale także z państwowych dotacji uchwalanych w budżecie rocznym.

Protokoły z walnych zgromadzeń orientują mianowicie o wysokości preliminarza budżetowego za lata 1927-1939. z lat poprzednich budżet straży nie jest nam znany, bowiem protokoły zawierają tylko lakoniczną wzmiankę sprowadzającą się do tego, że uczestnicy w walnych zebraniach wysłuchiwali tylko "bilansu straży". Brak zatem zapisów wysokości dochodów i wydatków uniemożliwia wysunięcie wniosków w zakresie nakreślanych gospodarczych przedsięwzięć OSP. Jednym z większych osiągnięć gospodarczych OSP w Jędrzejowie w okresie międzywojennym poza budową domu straży było zakupienie w 1938 r. samochodu pożarniczego wraz pompą za 21.000zł. Wydatki ten w gospodarce OSP odnotowujemy jako duże osiągnięcie na tamte czasy, nie zapominając, że były one trudne pod względem finansowym.

Preliminarz straży w Jędrzejowie na lata 1927-1939 przedstawiał się następująco:¹²⁷

1/ Rok 1927	- 10.300 zł.	11/ 1937/38	-12.595
2/ 1928	- 9.477 zł.	12/ 1938/39	-13.508 zł.
3/ 1929	- 21.959 zł.	13/ 1939/40	-28.008 zł.
4/ 1930	- 25.000 zł.		
5/ 1931	- 16.100 zł.		
6/ 1932	- 24.875 zł.		
7/ 1933	- 18.712 zł.		
8/ 1934	- 14.850 9 zł.		
9/ 1935	- 15.950 zł.		
10/ 1936/37	- 17.847 zł.		

Podajemy przytym znane nam z lat 1925-1928 stałe dochody straży-jakie wpłynęły do kasy strażackiej za wycier kominów. Oto one:

1925 r----- 2.433.10

1926 r-----2.398.05

1927 r..-----2.225.56

1928r.-----4.682.07

Nieco szerzej omówiono działalność OSP i jej zarządu za rok sprawozdawczy 1928 na walnym zebraniu 28 IV 1929 r. W okresie sprawozdawczym w OSP odbyło się 12 posiedzeń zarządu na których omawiano sprawy gospodarcze straży ,sprawy powiększania taboru straży oraz podkreślano przytym brak funduszków na zakup rekwizytów strażackich . Skoro więc odzwuwanio brak pieniędzy nic dziwnego, że wyposażenie bojowe OSP było nadal niewystarczające. Dla zwiększenia funduszków korzystano z kar w stosunku do tyvh,którzy nie uiszczali opłat.

Z rozchodów,jakie wydatkowano ,wiadomo, że w 1924 r. wydano 53. 700 marek na uszycie mundurów strażackich . Na zakup jednak bluz dla czynnych członków straży postanowiono zaciągnąć pożyczkę.Brakiem funduszków należy chyba tłumaczyć także uchylanie się walnego zgromadzenia od podjęcia decyzji na zakup umundurowania dla zorganizowanej drużyny sanitarniej żeńskiej w 1934 r. oraz na kupno sztandaru strażackiego .¹²⁸

Trudności finansowe widaczniały się także w innych sytuacjach gospodarczych . Do rangi problemu urastała np. sprawa kupna podwozia samochodowego do motopompy ¹²⁹.Samochód strażacki z motopompą zakupiono dopiero w 1938 r.Nie został on jednak wykorzystany w pełni,gdyż w czasie kampanii wrześniowej 1939 r. został zaprzepaszczony¹³⁰.

Dochody straży ogniowej w Jędrzejowie ,jakie osiąganooz opłat za wycier kominów/największe/ i za wynajem sali strażackiej na użytek licznym instytucjom publicznym w okresie międzywojennym m.in. Spółdzielni Rolniczo-Handlowej "Rolnik",Towarzystwu Gimnastycznemu "Sokół",Towarzystwu "Strzelec",Towarzystwu Śpiewaczemu "Echo ", szkołom średnim , mimo wszystko minimalnie powiększały budżet kasy strażackiej, instytucje

te ociągały się z regularnym uiszczaniem należności.

Budżet OSP uchwalany przez walne zgromadzenie począwszy od zorganizowania straży nigdy nie wystarczał na utrzymanie jednostki strażackiej w najlepszym stanie. Stąd ograniczano się tylko do zakupu podstawowych rekwizytów strażackich/sikawki, mundury, topory, kaski/. Budżetu kasy strażackiej nie ratowało także podwyższenie co 1-2-3 lat składek członkowskich czy też wpływ składek od członków wspierających. Oszczędna gospodarka funduszami pieniężnymi straży wprost zaskakuje. Dla przykładu podaje się że ograniczano wyjazdy np. na uroczystości strażackie /jubileusze/, nie urządzano żadnych przyjęć / w najlepszym zrozumieniu/, nie udzielano liczniejszych i bardziej odczuwalnych zapomóg wdowom po strażakach. itp. Skromny dochód osiągała straż z urządzanych zabaw tanecznych/często nie udanych z powodu braku uczestników, co znowu rzutuje na sytuację materialną mieszkańców miasta/ oraz ze zbiórek ulicznych. Od czasu do czasu OSP otrzymywała od Sejmiku jędrzejowskiego zapomogi np. w 1921 r. " na walkę z klęską pożarową" ¹³¹.

W parze z niedostatkami w zakresie funduszy OSP w Jędrzejowie szły braki w wyposażeniu i wyekwipowaniu jednostki w podstawowy sprzęt strażacki. Dla ilustracji wymienić można tylko niektóre problemy z którymi borykała się OSP. Są to : zakupienie węży do sikawek /1916 r/, bluz strażackich/1919/, zakup beczek /1925 r/, węża do hydroforu , zakup 30 mundurów /1930 r./ oraz tuż przed wojną zakupienie wozu samochodowego i motopompy / ¹³²

Aby zorientować się o stanie majątkowym OSP w Jędrzejowie , wykazujemy, że inwentarz pożarniczy za rok sprawozdawczy 1928. ¹³³.

Uwzględniając sztandar bojowy i figurę św. Floriana , patrona straży, OSP w Jędrzejowie posiadała m.in. 6 sikawek, i węży stałych, 6 beczkowsów, drewnianych i 1 żelazny, 1 hydrofor, wóz rekwizytowy, kilkanaście drabin, /frnacuskie, wysuwane, przystawne, hakówki, wiadra blaszane, parciane, łopaty, widły, grabie, mostki przejezdne, 111 kasków, 73 nowych mundurów, 16 bosaków, 10 tłumnic, 40 toporów z pochwami, 60 pasów rzemiennych, kostiumy teatralne

/góralskie, krakowskie itp/, bibliotekę, archiwum OSP /sic/. Dla potrzeb OSP Magistrat miasta utrzymywał w pogotowiu bojowym 1 parę koni.

Majątek OSP w Jędrzejowie /nieruchomości i sprzęt pożarniczy / w 1934 r/ oszacowany był na 136.000 zł. Łącznie z wyposażeniem oddziału straży w Podchojnach. Podstawowy sprzęt pożarniczy stanowiły wtedy 4 sikawki /jedna motorowa/, kilka beczkowsów-, hydrofor, bosaki, 43 topory, mundury, hełmy itp.

Na uwagę zasługuje również skąd liczbowy Korpusu OSP w Jędrzejowie. Na początku 1928 r. składał się on z 88 druhów. Zaznacza się, że w ciągu tegoż roku ubyło 34, a przybyło 15 druhów. W ten sposób stan liczbowy Korpusu Straży na koniec 1928 r. wynosił 69 druhów. Warto dodać, że stan liczbowy straży jędrzejowskiej stale się zmieniał w następnych latach i sięgał maksymalnie 120 członków.

c/ Ochotnicza Straż Pożarna w ratownictwie.

Niżej podajemy zestawienie pożarów w Jędrzejowie i w okolicy za lata 1928-1948, w likwidacji których brała czynny udział OSP miejscowa OSP.. 134

Lata	pożary w Jędrzejowie	pożary w okolicy	pożary masowe	straż nie wyjechała
1928	2	3	-	-
1930	6	6	1	2
1931	6	6	-	1
1932/ do IV/	1	2	1	3
1933	8	2	1	-
1934	7	7	3	1
1935	9	2	-	-
1936	3	1	-	1

1937	7	3	2	1
1938	4	1	-	2
1939	4	2	1	-
1940	4	1	-	-
1941	3	1	-	-
1942	10	6	2	-
1943	13	13	2	-
1944/ do V/	8	-	-	-
1945 / do III/	10	1	-	-
1946	12	10	1	-
1947 / do V/	6	8	-	-
1948	2	3	-	-

Większość pożarów zarejestrowanych w okresie 20 lat, tj. od 1928-1948 tak w mieście Jędrzejowie, jak i okolicznych wsiach było drobnych, część z nich zlikwidowano w porę, w zarodku. Nie spowodowały one więc większych strat materialnych. Były to najczęściej piwnice, szopy, stogi, podszycie leśne, małe zabudowania gospodarcze, sadze w kominach, rzadziej budynki mieszkalne. Pożary występowały najczęściej w miesiącach letnich. Niektóre z nich powstawały na skutek wyładowań atmosferycznych. Były jednak pożary masowe, zwłaszcza na wsiach, w których oprócz okolicznych jednostek wiejskich brała również udział OSP w Jędrzejowie jako najlepiej wyposażona w sprzęt pożarniczy i liczniejszy korpus strażacki. Z pożarów tych wymieniamy następujące:

1/ pożar 13 IV w Jakubowie / spaliło się 15 zagroń, straty 36.000 zł. W akcji brały udział OSP z Tura Dolnego, Motkowic, Mierzawy, Korytnicy, Jędrzejowa 135.

w Kozłowie ,podczas którego spaliło się 45 gospodarstw,kościół,dzwonnica plebania,organistówka z aktami stanu cywilnego. ¹³⁸

Z innych pożarów należy wymienić pożar masowy 5 V 1930 r w Jędrzejowie, pożar 12 IV 1932 r. w Potoku /spaliło się 3 stodoły/ , pożar w Szczekocinach 15 IV /OSP brała udział przez 40 godzin/,pożar 1 VI 1939 r. w Oksie/masowy/, pożar 7 X 1940 r. /spaliło się 49 gospodarstw/,pożar ~~z~~ 17 IV 1946 r. w Nagłowicach /groźny/, pożar masowy 3 VIII 1948 r. na Zielonkach ,pożar 25 V 1948 r. na Podchojnach / 4 gospodarstwa/. ¹³⁹.

Ochotnicza Straż Pożarna w Jędrzejowie poza udziałem w gaszeniu pożarów odbywała liczne zbiórki oraz ćwiczenia /akcja bojowa/ w wyniku których odbywano zajęcia polowe z całym taborem strażackim . W 1928 r. OSP urządziła 27 zbiórek strażackich i 5 alarmów. Z ważniejszych wymieniamy ćwiczenia bojowe ,jakię przeprowadziła OSP 17VIII 1939 r. nax w parku kolejowym pełnienie służby w czasie nalotu bombowców niemieckich w rejonie Podklasztorza. W wyniku nalotu w dn. 3 IX 1939 r. zginęło ok. 40 osób w tym 10 osób miejscowych, a wśród nich 5 dzieci ¹⁴⁰.

Poza tym OSP prowadziła szkolenie teoretyczne ,dokonywała przeglądu sprzętu odbywała popisy ,zawody rejonowe,przeprowadzała egzaminy kwalifikacyjne itd. Odbywano odprawy okręgowe naczelników straży,przeprowadzano egzaminy kwalifikacyjne dla oficerów straży . ¹⁴¹.Urządzano również fałszywe alarmy ,zwłaszcza w nocy przypominające o gotowości bojowej jednostki strażackiej. Zbiórki , alarmy organizował często poza naczelnik straży, Instruktor powiatowy, w czasie okupacji funkcję tę przejął burmistrz miasta m.in. Blankowitz.

Niektóre z pożarów były trudne do zlokalizowania np. 24 IX 1940 r w Poitrkowicach,21 VIII 1940 w Staniewicach,27 IX 1940 r. w Motkowicach dn. 10 I 1940 r w Jędrzejowie przy ul Łysakowskiej 6

Godzi się wspomnieć, że w czasie gaszenia pożarów tak w terenie jak i w Jędrzejowie strażacy jednostki jędrzejowskiej odznaczali się b. często bohaterstwem np w czasie gaszenia pożaru Werdygera i Szpilberga 27I 1937r. dwóch strażaków poniosło śmierć

służbowych ,tzn w czasie gaszenia pożarów. Strażakami tymi są: Władysław Łuszczek i Józef Rama ¹⁴². W czasie pożaru w Jędrzejowie, przy ul. Kościelnej ranny /popażony / został druh Wojciech Rabajczyk, znany z ofiarności i poświęcenia strażak. W czasie innego pożaru w Jędrzejowie w 1939 r. Bogusław Pacanowski i Józef Piasecki ,znani z odwagi strażacy, wyratowali z płomieni 7-letniego chłopca ./Arch. OSP Jędrzejów, Z wniosków o odznaczenia wymienionych strażaków/.

d/ Udział Ochotniczej Straży Pożarnej w życiu społeczno-kulturalnym , państwowym i uroczystościach kościelnych.

Udział OSP w Jędrzejowie w życiu społecznym i kulturalnym za-
znaczył się już w czasach niewoli. m.in. poprzez udostępnianie swych po-
mieszczeń w celu odbywania przez amatorów przedstawień teatralnych lub
innych imprez. Zaznaczyć jednak trzeba, że urządzenie zabaw, balów, koncer-
tów, przedstawień teatralnych oraz utrzymywanie orkiestry przez OSP nastę-
powało za specjalnym zezwoleniem gubernatora, zgodnie pkt. 4 § 2 Zasadni-
czego statutu Towarzystw Bożarnicznych w Kraju Nadwiślańskim ¹⁴³.

Amatorski ruch taatralny w Jędrzejowie rozwinął się jednak dopiero po-
cząwszy od odzyskania niepodległości. Wtedy to przedstawiano już nie tyl-
ko 1-2 aktoew widowiska, choć i te chętnie przyjmowane były przez publicz-
nośćale i poważniejsze utwory sceniczne/ taatralne/ oraz koncerty . Pod-
kreślić wypada, że bywały bardzo często na wysokim poziomie i że mieszkań-
cy przyjmowali je z dużym zainteresowaniem i zadowoleniem. Na owe czasy
była to podstawowa, ale bardzo atrakcyjna forma kulturalnego spędzenia
czasu.. Formę tej rozrywki urządzała nie tylko młodzież szkół średnich,
ale i amatorzy dorośli.

Dużą atrakcją w owych czasach była także orkiestra strażacka,
która uświetniała wiele występów i innych uroczystości. Pierwsza wzmianka
o zorganizowaniu tej insytucji z grona Towarzy stwa Straży w Jędrzejo-
wie i o nabyciu dla niej instrumentów muzycznych pochodzi z 15 IX 1902 r ¹⁴⁴.

Wiadomo, dalej, że w 1905 r. na walnym zgromadzeniu Towarzystwa zachęcano do wstępowania w szeregi orkiestry. Strażaków miał wtedy uczyć muzyki Jan Swiderski, nauczyciel śpiewu w Seminarium Nauczycielskim w Jędrzejowie ¹⁴⁵. Instrumenty muzyczne orkiestranci mieli nabywać na własny koszt. Aczkolwiek nie była to zachęcająca okoliczność, znaleźli się tacy umuzykalnieni strażacy, którzy wstępowali do orkiestry. Orkiestra przy OSP w Jędrzejowie rozpoczęła swą działalność muzyczną już w 1905 r. Sprawa posunęła się jeszcze dalej, gdy w sierpniu 1907 r. postanowiono zorganizować przy straży pożarnej chór śpiewaczy. Po chwilowym konflikcie i nieporozumieniach między członkami Zespołu Orkiestrantów /1908 r/ postanowiono na walnym zgromadzeniu ogłosić nowe zapisy do orkiestry, jednak pod warunkiem, że zakwalifikowanie zgłaszających miał dokonać Zarząd Towarzystwa. Wszystkich kandydatów zobowiązano do całkowitego przestrzegania przepisów regulaminu. ¹⁴⁶.

Wachlarz wystąpień publicznych orkiestry był dość szeroki. Występowała ona zawsze w uroczystościach kościelnych, w uroczystościach macierzystej jednostki strażackiej, w pogrzebach zmarłych druhów i zwierzchników straży. Wymienić trzeba udział orkiestry w pogrzebie prezesa OSP dr Adamowicza, zasłużonego działacza straży /3-IX 1940 r/, druha -weterana Misztalskiego /22 V 1938 r. /, Stefana Osińskiego, naczelnika OSP na Poćklasztorzu, Bazylego Navarro, zasłużonego naczelnika OSP w Jędrzejowie i innych ¹⁴⁷.

Wiadomo również - że staraniem Ligi Kobiet w Jędrzejowie odbyła się w tym mieście 30 XI 1915 r. w sali OSP uroczystość z okazji rocznicy powstania listopadowego. Udział wzięli aktorzy: Michalina Okołowiczowa - śpiewaczka koncertowa, Maryla Szrenialska, Jan Zapatka, pianista i Tadeusz Białkowski, artysta Teatru Warszawskiego. Słowo wstępne wygłosił dr Michał Janik.

Z kolejnych przekazów wiadomo, że od 1916 r. Straż Ogniowa w Jędrzejowie brała udział w pochodach 3-Majowych i innych uroczystościach narodowych.

Na uwagę zasługuje udział OSP w ogólnym nurcie życia polityczno-społecznego. Zryw patriotyczny strażaków jędrzejowskich wyrażony został

m.in. w osobistej agitacji jak uprawiali i w zbiórce pieniężnej na rzecz Górnego Śląska ¹⁴⁸. Postawa patriotyczna strażaków jędrzejowskich w sprawie przyłączenia do Polski Górnego Śląska była wymowna i szła w parze z całym społeczeństwem Jędrzejowa/oprócz dorosłych składki pieniężne na rzecz Górnego Śląska świadczyła także młodzież gimnazjalna/. Postawę społeczno-patriotyczną OSP okazywała także w innych okolicznościach. I tak na apel rządu polskiego w sprawie wzmocnienia obronności kraju postanowiono wypłacić z kasy strażackiej 100 zł. na zakup samolotu dla polskich sił zbrojnych ¹⁴⁹ w 1926 r. Ponadto w 1935 r. wpłacono 220 zł. na rzecz ofiar dotkniętych klęską powodzi. . W 1936 r. wpłacono 100 zł. na rzecz pomocy zimowej. Tak więc ofiarność straży jędrzejowskiej uwidaczniała się nie tylko w niesieniu pomocy ludziom zagrożonym pożarami ,ale w dobrowolnych składkach dla poszkodowanych innymi kataklizmami.

Korpus straży pożarnej w Jędrzejowie brał także czynny udział w wyborach do parlamentu tak w okresie międzywojennym jak w okresie Polski Ludowej . Strażacy wystawiali wtedy posterunki przy urnach wyborczych ,pełnili dyżury,pilnowali porządku.

W okresie międzywojennym poza udziałem straży w uroczystościach kościelnych,godzi się przypomnieć pracę na niwie kulturalno-oświatowej. . W wynajętej sali strażackiej zespół amatorski teatralny /młodzież gimnazjalna i dorośli/ urządzali liczne przedstawienia teatralne oraz koncerty śpiewacze. Odbywały się rocznice narodowe i państwowe,wieczornice, odczyty, spotkania,akademie ,zabawy itp. Straż natomiast urządzała loterie fantowe i zabawy taneczne -luźowe . Wymienione imprezy kulturalno-oświatowe stanowiły podstawowy repertuar rozrywkowy społeczeństwa jędrzejowskiego.

Życie kulturalne miasta ożywiała i uprzyjemniała wspomniana przez nas orkiestra strażacka.Jej działalność utrudniana była mało zachęcającymi warunkami materialnymi . Mimo trudności prosperowała przez wiele lat. Wiadomo, że w 1928 r. OSP w Jędrzejowie posiadała jeden komplet instrumentów muzycznych ¹⁵⁰ . W tym czasie OSP utrzymywała kapelmistrza i kompletowała instrumenty. Fundusze ze zbiorów i ofiar oraz subsydium z kasy miejskiej

przeznaczone było wyłącznie na cele techniczne traży. Jak wiadomo nie zaspakajały one podstawowych potrzeb jednostki strażackiej. Mimo "macoszego traktowania orkiestry strażackiej uznawano ją " jako zdobycz kulturana". Chcąc utrzymać jej istnienie zarząd OSP zwracał się do ogółu społeczeństwa o nowych muzykantów oraz apelował o składanie ofiar pieniężnych na rzecz orkiestry.¹⁵¹ Choć trudności materialne występowały nadal, orkiestra OSP posiadała przecież komplet instrumentów muzycznych, których zestaw podajemy ze stanu w 1934 r. : 1 klarnet "s", 2 klarnety "b", 1 klarnet "c", 1 kontrabas, 1 bas " s", 1 bas " b"-2 tenory, 1 baryton, 2 alty, 2 waltornie, 5 kornetów, 1 flet, 1 piccolo, 1 puzon, 1 baryton, 1 wiolenczela, 1 bęben, z talerzami i pałką i koziółkiem, 1 werbel z pałkami.

Orkiestra OSP rozwiązana została w 1939 r.

A oto skład osobowy orkiestry OSP w Jędrzejowie / stan z 1935 r/ wg.

Bogumiła Nowińskiego i St. Kiliana.

1/ Marian Czesluskin-kapalmistrz,

13/ Sobala Stanisław,

2/ Krózek Władysław,

14/Tytko Józef,

3/ Jakubowski Franciszek,

15/Nowak....

4/ Nowiński Bogumił,

16/ Kulasek.....

5/ Chrobot Leon,

6/ Gomuła Jan,

Klamka Tadeusz

8/ Kałka Józef,

9/Ciosk Franciszek,

10/ Cofór Tadeusz,

11/ Chabior Ludwik,

12/ Krzypkowski Józef,

Reasumując, stwierdzić należy, że OSP dobrze przysłużyła się do rozwoju życia kulturalno-oświatowego w Jędrzejowie, zwłaszcza w okresie za-
borów i w okresie międzywojennym. " Kulturalno-wychowawcze życie-jak pisał
Grzegorz Nawarro, w Jędrzejowie wypowiadało się obywatelskiej straży po-
żarnej, w Sokole, w Polskiej Macierzy Szkolnej, w Związku Młodzieży Polskiej
w Sodalicji itd. Życie towarzyskiej kulturalno-oświatowe promieniuje z sali

7/ Działalność Ochotniczej Straży Pożarnej w latach okupacji niemieckiej
1939-1945.

Działalność Ochotniczej straży Pożarnej w Jędrzejowie w okresie okupacji hitlerowskiej upłynęła pod znakiem terroru policyjnego opartego o tzw. "Kreisszefów", Niemców. Ciągły rygor władz administracyjnych i sytuacja politycznej niewoli kraju sprawiały niepewność jutra. Surowe zarządzenia nie złamały jednak patriotycznej postawy. członków straży.

Ochotnicza Straż Pożarna zobowiązana została, podobnie jak i inne jednostki straży w powiecie jędrzejowskim do niezwłocznej działalności na podstawie rozporządzenia policyjnego w sprawie obrony przeciwpożarowej z dn. 3 XII 1940 r. ¹⁵² W tym samym czasie dotychczasowy naczelnik straży Bazyle Navarro wezwany został " rozporządzeniem władz do objęcia zajmowanego do wybuchu wojny stanowiska straży pożarnej jędrzejowskiej . Strażacy posiadali legitymacje i mogli się początkowo swobodnie poruszać na wypadek pożaru tak w Jędrzejowie jak i w obrębie przyległych miejscowości. ¹⁵³ W zarządzeniu dotyczącym obrony przeciwpożarowej zobowiązano burmistrzów, wójtów i sołtysów m.in. do tego aby posiadali w pogotowiu odpowiednią ilość koni oraz aby w każdej miejscowości wybudowany był zbiornik na wodę. Do pomocy w gaszeniu ognia w dalszej odległości niż 15 km. zobowiązywał straż starosta powiatowy lub Komendant Powiatowej Straży. Poza tym każda straż pożarna zobowiązana została do przeprowadzenia 2 razy w miesiącu ćwiczeń strażackich . O czasie ich odbywania Komendant OSP powiadamiał posterunek policji i Powiatowego Komendanta Straży Pożarnej.

Właściciele gruntów i nieruchomości zobowiązani zostali do :

- a/ czyszczenia kominów w domach mieszkalnych co 6 tygodni, w kuźniach i piekarniach 2 razy w miesiącu.
- b/ uporządkowania strychów i miejsca wokół komina / bez słomy, siana itp.
- c/ otynkowania i obielenia kominów,
- d/ posiadania w każdym gospodarstwie 1 beczki na 100 l. wody , 1 drabiny, 1 wiadra, osęki pożarniczej.

e/ do wystawia ją w każdej wsi stróża nocnego, wyposażonego w syrenę. Zarządzenie to usankcjonowane było karą do 300 zł. i karą aresztu. Z istniejących 90 jednostek strażackich w powiecie jędrzejowskim /bez włączonego doń pow. włoszczowskiego/ nie ustalono, które straże pożarne w międzyczasie zostały rozwiązane. Wiadomo tylko, że pismo polecające w tej sprawie podpisał v. Kreishauptmann Baluseck 18 I 1943 r. OSP w Jędrzejowie pozostało jednostką strażacką bez zmian.

Dla podtrzymywania ducha bojaźni i niepewności okupant zadreślał jednostki strażackie coraz to nowymi zarządzeniami i okólnikami przekazywanymi z ramienia Komoendy Policji Porządkowej w Radomiu przez Powiatowego Instruktora pożarnictwa w Jędrzejowie. Starosta powiatu jędrzejowskiego w/z Baluseck pismem z dn. 15 XI 1941 r. polecił np. z natychmiastową mocą obowiązującą zaprowadzić we wszystkich strażach pożarnych służbę wartowniczą. Służba ta miała trwać 24 godziny. Wartownicy tworzyli oddziały składające się z komendanta i 8 ludzi. Oddział taki wystawiał bez przerwy wartownika co godzinę. Dla oddziałów niezmotoryzowanych polecono trzymać w pogotowiu wartowniczym odpowiednią ilość koni i wozów gotowych stale do wyjazdu. Warto dodać, że pełnienie dyżurów strażackich obowiązywało przez cały okres okupacji. Było to udręką strażaków. W czasie pełnienia wart strażacy przestrzegali również o niejednej groźnej sytuacji /zbliżanie się Niemców w rejon wsi partyzantów, pomagali do ucieczki itp./ o przestrzeganiu dyżurów strażackich napominał bardzo skrupulatnie każdorazowy burmistrz Jędrzejowa. ~~Pełnienie~~ Pełnienie dyżurów sprawdzano przez kontrolę prowadzonych dzienników obecności. Innym znanym nam zarządzeniem przekazany przez władze powiatowe było zarządzenie podpisane przez generała policji niemieckiej Beckera / okólnik z dn. 25 VIII 1942 r.

Nadzór służbowy nad strażami w powiecie jędrzejowskim i w mieście

in Distrikt Radom nAbteilung V z dn. 8 VIII 1942 r. Zarządzenie to przekazał jednostkom straży w powiecie Instruktor powiatowy okólnikiem Nr 6 /42 z dn. 25 VIII 1942 r. ¹⁵⁴. Innym zarządzeniem Wyższego Dowódcy SS i Policji w Krakowie było zarządzenie z dn. 21 VI 1943 r. w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego podczas zniw. Zarządzenie wymownie świadczy jak okupantowi zależało na polskich zbiorach, które w postaci kontyngentu prawie w całości grabione było bezlitośnie rolikom . Stąd znana bieda w Polsce podczas okupacji hitlerowskiej.

Instruktorami Powiatowymi Pożarnictwa w Jędrzejowie przez okres okupacji niemieckiej byli : Stefan Meyer, ppor. poż., Stanisław Banach, por. poż., Zdzisław Cordier, por. poż., Stanisław Mikurda , por. poż. Oni to przekazywali wszystkie zarządzenia władz niemieckich w formir okólników i rozkazów ,choćby przypomnieć jeszcze w sprawie pogotowia OSP, ochrony zbiorów ,zaopatrzenia w wodę i sprzęt pożarniczy, w sprawie sygnalizacji, letniego okresu ćwiczeń, w sprawie odpraw strażackich ,szkolenia itd.

Do spraw pożarnictwa w każdej gminie powołani zostali ponadto referenci zaopatrzenia wodnego /człowiek nad zbiornikami wodnymi w swym rejonie. Zgodnie z zarządzeniem Komisarycznego Kierownika Pożarnictwa Generalnej Gubernii w Polsce / sic/ uzgodnionym z Głównym Urzędem Pracy , stan liczbowy OSP w każdej wsi wynosił :

	rezerwa	razem
1 / komendant OSP - 1		1
2/ gospodarz, z-ca komendanta 1,	8	1
3/ dowódca sekcji + 8 strażaków 9,	9	18
4/ obsługa beczkowsów 2	2	4
		<hr/>

24

W osadach miejskich ,które posiadały motopompy , OSP składała się z 2

musem. Wszyscy członkowie OSP otrzymywali legitymacje strażackie, podpisywane przez Kreshauptmanna w Jędrzejowie oraz poświadczone przez miejscowy Arbeitsamt/ na podstawie rozkazu Nr 6 /41 z dn. 10 IV 1941 r/. 155. Ilość członków OSP /drużyna męska i żeńska/ w latach okupacji ilustrują aneksy; W Jędrzejowie ,aneks nr 3, na Podklasztorzu aneks nr 4, i w Podchojnach, aneks Nr 5.

Od 1942 r. strażacy zwolnieni byli od pracy w Rzeszy i w od pracy w Baudienstie / na podstawie pisma dowódcy Policji GG z dn. 31 V 1942 r. oraz na podstawie pisma Komendanta Policji Porządkowej w dystrykcie radomskim z dn. 13 X 42 r./ . Wcześniej obowiązywało zarządzenie w myśl którego zarządzenia takie nie były brane pod uwagę. /okólnik Nr 4 /42 z dn. 22 V 42 r/

Każdą OSP w powiecie obowiązywał rozkład zajęć wyszkoleniowych w myśl którego komendanci i dowódcy przeprowadzali szkolenia strażackie. Oprócz szkolenia strażaków przeprowadza o również szkolenia dla komendantów OSP. Jedno z takich kilkudniowych szkoleń odbyło się w formie skoszarowanej i umundurowaniu bojowym w Wodzisławiu /Na podstawie zarządzenia des Kommandeur der Ordnungspolizei in Distrikt Radom ,Abteilung 720 ./ Kursy dla dowódców straży i ich zastępców przeprowadzane były także w Jędrzejowie np. w maju i czerwcu 1942 r.

Aby pozbawić dobrej sławy i zaufania strażaków stosowano wiele form poniżających ich go ność osobową i ich zasługi. Zakazano m.in. noszenia odznak stopni starszeństwa /dystynkcji pożarniczych/ ¹⁵⁶. Poza tym próbowano " wciągać strażę pożarną do akcji werbowania robotników do Niemiec oraz do funkcji pomocniczych przy likwidowaniu get" ¹⁵⁷. W meldunku nadany do Instruktora Pożarniczego w Radomiu mieli być wykazani strażacy, którzy brali udział w takiej akcji. Poza tym Instruktor Dystryktu Radom polecał aby go powiadomić " czy i jak na tym terenie ucierpiała służba obrony przeciwpożarnej ,zwłaszcza ,jeżeli chodzi o wykonanie służby pogotowia dla obrony zbiorów". Mimo prób oderwania strażaków od ich obowiązków , znamienne, że władze niemieckie niepokoiły się zabezpieczeniem kontyngentu zbożowego. Próby zmuszania strażaków w Jędrzejowie " do pilnowania, a

nawet do odprowadzania ludności zbieranej do Niemiec na roboty na stację", aprobowane przez burmistrza Jędrzejowa nie dochodziły do skutku. Naczelnik straży Bazyli Navarro stanowczo i odważnie, po bohatersku raportował do Powiat^{owych} władz straży w Jędrzejowie: "Przewodniczący Arbeit-samtu zwy-myślał mnie od najgorszych mi oświadczył mi, jeśli się to powtórzy, to mnie zastrzeli jak psa, a ponieważ ta funkcja strażaków jest niemożliwa i godząca w istnienie straży przez co strażacy się zniechęcają do bytności i pracy w straży. A mnie stale odgrająają się Panowie /Niemcy/, że mnie zam-kną zastrzeką. Wobec powyższego proszę Pana Instruktora o jak najszybsze uregulowanie tej sprawy, w przeciwnym razie za stan gotowości straży nie odpowiadam" .¹⁵⁸

Inną formą represji, jaką zastosowali Niemcy w stosunku do strażaków było wywiezienie prawie całej jednostki do kopania okopów w okolicy Pińczo-wa w lipcu 1944 r. Większość strażaków mimo skoszarowania po kilku dniach uciekła. Ukrywając się nie zgłosiła się już do czynnej służby w straży.¹⁵⁹

Warto dodać, że wielu strażaków w powiecie jędrzejowskim wywieziono na roboty do Niemiec i wcielono do służby budowlanej bez względu na ich przynależność do OSP. Wielu brało udział w ruchu oporu, choćby wymienić braci Zygmunta i Tadeusza Marczewskich. Strażacy jędrzejowscy stosowali też formy sabotażu wobec Niemców. Widoczne to było m.in. na przykładzie pożaru biura Arbeitsamtu w Jędrzejowie. W czasie obrony tegoż strażacy rozcięli wał tłoczny, uniemożliwiając przez to dopływ wody do prądownicy. W ten sposób chcieli ułatwić zniszczenie dokumentacji niemieckiej, zawier-rajacej m.in. wykazy Polaków na roboty o niemiec i listy zakładników.¹⁶⁰

~~W sprawie konspiracji~~

W czasie działań wojennych w 1939 r. oraz za pracę w konspiracji i niepo-
dległość ducha ponieśli śmierć następujący strażacy:
161

27 II 1943 r. pod Motkowicami.

5/ Piasecki Roman, ur. 28 VII 1901 r. ,uczestnik ruchu oporu, kolportował tajną prasę, więziony w Dachau i zamordowany 18 III 1942 r.

6/ Szreniawski Edward ,ur. 16 IX 1893 r. ,aresztowany 6 II 1944 r. ,więziony w Kielcach, rostrzelany w Zgórsku k. Kielc 19 II 1944 r.

7/ Zielonka Feliks, komendant miejscowej placówki Ligi obrony przeciwpowietrznej i przeciwlotniczej, uczestnik kampanii wrześniowej w 1939 r. ,zginął w czasie działań wojennych,

8/ Marczewski Zygmunt / ps. Gryf/, ur. 8 VI 1920 r., członek egzekutywy AK, Zastrzelony w Jędrzejowie w czasie aresztowania członków jego rodziny.

Nr Ausweisu 2405.,

9/ Marczewski Tadeusz ps. Wars, ur. 29 VI 1919 r. ,uczestnik ruchu oporu, członek egzekutywy AK, Zginął 2 II 1944 r. koło Bogorii . Nr Ausweisu 2416.

A oto pozostali strażacy, którzy brali udział w kampanii wrześniowej 1939 r. i wrócili tuż po jej zakończeniu lub po odzyskaniu niepodległości.

1/ Chrobot Leon , 2/ Nowiński Bogumił, 3/ Łataś Jan .

Należy również wymienić strażaka Krzepkowskiego Józefa, uczestnika kampanii wrześniowej w 1939 r. i jednocześnie uczestnika bitew pod Tobrukiem i pod Monte Casino ¹⁶³.

W czasie wypełniania swych obowiązków przy gaszeniu ognia we dworze w Laskowie dn. 16 I 1943 r. " zostało pobitych 5 strażaków OSP w Jędrzejowie przez p. zamieszkałego we dworze" ¹⁶². Kim był ów " p" nie ustalono. Należy sądzić, że był to zapewne ktoś z zamieszkujących tam Niemców i dlatego nie podano nazwiska.

Poniżej zamieszczamy wykaz strażaków ,którzy zmarli śmiercią naturalną w latach 1900-1946 ¹⁶⁴.

1/ Adamowicz Franciszek, /prezes straży/, Bilewicz Franciszek, Borowski, K.,
4/ Ciastowski M., 5/ Cofór Jan, 6/ Czełuskin Marian /kapełmistrz orkiestry/,
7/ Dutkiewicz J., 8/ Dyzner Arystarch, 9/ Górski Stanisław /prezes/, 10/ Gruszka Wincenty, 11/ Jopek Szczepan, 12/ Kościelecki Jakub, 13/ Kwapien Jan, 14/ Majcher-ski Władysław, 15/ Miśtański J., 16/ Myszkowski K. 17/ Osiński Adam,
18/ Pakaszewski Stanisław / naczelnik/ .

19/ Putowski J.	29/ Szczerba J.
20/ Podraza St.	30/ Szczerba W.
21/ Polickiewicz J.	31/ Wardzichowski Adolf
/Naczelnik Straży/
22/ Popielecki A.	32/ Wachowicz J.
23/ Przypkowski Józef	33/ Wiejacz Jan
24/ Raóosiński Leon	34/ Wójcicki M.
25/ Raszel Bronisław	35/ Zajączkiewicz G.
/Naczelnik Straży/
26/ Skorupka Piotr	36/ Zakrzewski Stanisław
27/ Sputo Aleksander	37/ Zajdler Jan
28/ Szczeciński K.	

Oprócz wielu omówionych już pożarów w Jędrzejowie godzi się również wspomnieć o pożarze plebanii przy miejscowym klasztorze cysterskim. Pożar zanotowany został w szczególności przez Grzegorza Navarro . Oto treść notatki archiwalnej:

" Jędrzejów, 16 grudnia 1939 r. Była godzina 7 m.20.- "Pali się koło klasztoru"-ktoś zawołał. Wybiegliśmy z mieszkania. Tym czarny unosił się w gór! Języki ognia strzelały ku niebu!... Ludzie biegną w stronę klasztoru! - Ranek mroźny-śnieg cienką warstwą pokrywa ziemię. Ustalamy, że to pali się plebania przy klasztorze.- od strony północnej. Tak często pożar nawie- dza klasztor, trzy pożary miasta.....

O godzinie 2-iej poszedłem na miejsce pożaru. Jeszcze tu i ówdzie palą się sufity. Pożar znowu się wzmacnia!. Strażacy pracują. Spłonął dach do samych scian klasztoru-niemal nie zapalił się kościół.. Przez całą dzień gaszono ogień! Dużo spaliło się zboża."

/ Na podstawie Notatki z "Dziennika " nadesłanej 26 VII 1975 r. z Prywatnego Archiwum W Katowicach-Ligocie, przez Grzegorza Navarrę.

8/ Ochotnicza Straż Pożarna w latach 1945-1975.

Po okresie wojny 1939-1945 przywrócono działalność wszystkim dotychczas istniejącym OSP w pow. jędrzejowskim w nowych warunkach odrodzonej Polski. W czerwcu 1945 r. istniało ich jednak dopiero ok. 40. i to w zasadzie bez pełnego sprzętu pożarniczego. Istniejący sprzęt nie nadawał się w większości do użytku. Tylko niektóre jednostki strażackie przechowały podstawowy tabor gaśniczy, a mianowicie OSP w Wodzisławiu / motopompa/, i samochód i w Jędrzejowie / wóz samochodowy i motopompa/. Z pożogi wojenne uratowano po jednej motopompie w Nawarzacach, Sędziszowie, Nagłowicach, Węgleszynie i Małogoszczy ¹⁶⁵. Do 1947 r. zorganizowano już 63 jednostki straży pożarnych ^{166/}, a w 1948 r. było ich już 93. ¹⁶⁷.

Wszystkie Stowarzyszenia OSP w pow. jędrzejowskim śladem lat przedwojennych zorganizowane zostały w oparciu o obowiązujący statut, zatwierdzony i przesłany przez Zarząd Wojewódzki w Kielcach, Wydział Spraw Społeczno-politycznych w latach 1946-1948. ¹⁶⁸. Podobnie i OSP w Jędrzejowie pracowała na zasadzie przepisów wspomnianego statutu.

Pierwszym naczelnikiem straży pożarnej w Jędrzejowie został B. Navarro, który już 31 I 1945 r. wezwany został przez burmistrza miasta Kończewskiego " do objęcia swego stanowiska, ponieważ straż pożarna pozostaje w Jędrzejowie bez własnego naczelnika ¹⁶⁹.

Poniżej podajemy skład zarządu OSP i stan członków straży w Jędrzejowie w 1945 r. ¹⁷⁰

Skład zarządu:

- 1/ Kończewski Stanisław -prezes
- 2/ Navarro Bazyli -komendant,
- 3/ Hauke Eugeniusz -sekretarz,
- 4/ Osiński Antoni -skarbnik,
- 5/ Łojewski Feliks -członek zarządu
- 6/ Osmęda Jan -członek zarządu.

Członkowie straży:

1/ Łojewski Kazimierz,	16/ Domagała Paweł,
2/ Łojewski Ludwik,	17/ Kabziński Jan,
3/ Wójcik Henryk,	18/ Banaś Marian,
4/ Switalski Florian,	19/ Jeżewski Feliks,
5/ Jach Stefan	20/ Navarra Kazimierz,
6/ Uramowski Michał,	21/ Polcikiewicz Stanisław,
7/ Gajda Henryk,	22/ Bała Władysław,
8/ Tytko Józef,	23/ Czekalski Wiktor,
9/ Swierczyński Piotr,	24/ Liburski Bolesław
10/ Chrobot Leon,	25/ Sęk Franciszek
11/ Zakrzewski Józef,	26/ Karkocha Tadeusz,
12/ Bąkiewicz Stanisław	27/ Chatys Wincenty,
13/ Sopel Stanisław	28/ Więckowski Jan,
14/ Sopel Józef,	29/ Piasecki Stanisław
15/ Skrzypkowski Dionizy,	

Jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej w Jędrzejowie liczyła 40 członków i została zorganizowana na podstawie pisma Starostwa Powiatowego Nr sSP. 7 /27/ 45 w sprawie zgłoszenia stowarzyszenia z dn. 12 XI 1945 r. Pismo podpisane przez starostę Edwarda Felisa.

Niezależną od OSP w Jędrzejowie jednostką strażacką była jednostka statutowa na Podklasztorzu, reaktywowana w 1946r. 171.

A oto skład zarządu OSP na Podklasztorzu z 1946r. :

- 1/ O.mgr Stanisław Kiełtyka- prezes
- 2/ inż. Ignacy Janiec-v-prezes,
- 3/ Wacław Malinowski-skarbnik,
- 4/ Stanisław Białekiewicz- sekretarz,
- 5/ Stefan Osiński-gospodarz /intendent/,
- 6/ Stanisław Kozik -naczelnik straży,
- 7/ Eugeniusz Wolski-zastępca naczelnika straży,

Po 1945 r. OSP obowiązywał statut przedwojenny, a od 1957 r. statut uznany
jako wzorowy zarządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 18 VII 1957r.
/Dz.U.R.P., Monitor Polski Nr 67, poz. 409 z dn. 21 VIII 1957 /

Ochotnicze Straże Pożarne w Jędrzejowie i na Podklasztorzu przystąpiły
niebawem do wyteżonej pracy -przeprowadzając szkolenia w zakresie sprawności
bojowej oraz uzupełniały sprzęt strażacki .

Bezpośrednio po wojnie Edward Felis, starosta powiatowy w Jędrzejowie złożył
OSP list pochwalny " za jej gotowość bojową ,która nie tylko broni
m. Jędrzejowa ,ale i powiatu i bywa wzywana do innych powiatów przez co
zarabia sobie uznanie" ¹⁷². O OSP w Jędrzejowie pozytywnie wypowiedział
się również ks. dziekan Jabłoński , a mianowicie, że OSP zasługuje na uznanie
" za spełnianie bezinteresowne ratowania bliźniego" w nieszczęściu".
Pochlebne wypowiedzi o działalności OSP spotkać można również w protokołach
z walnych zebrań i protokołach z zebrań zarządu, wypowiedziane z różnych
okazji. W 1948 r. prezes Kończewski podkreślił " doniosłość i znaczenie
straży dla państwa i społeczeństwa ".

Prezesi i naczelnicy OSP w Jędrzejowie w latach 1945-1975.

Prezesi:

Kończewski Stanisław,
Kołkiewicz Jan Bolesław,
Kiełczykowski Adam
Skuczyński Józef,

Naczelnicy straży:

Navarro Bazyle
Łataś Jan

Prezesi i naczelnicy straży na Podklasztorzu w latach 1924-1975.

Prezesi:

Górasieński
O. mgr Kiełtyka Stanisław
Banach Czesław,
Kozik Stanisław
Nowiński Bogumił

Naczelnicy straży:

Osiński Stefan,
Kozik Stanisław,
Wolski Eugeniusz
Łataś Jan

Na podstawie polecenia Powiatowej Komeny Straży Pożarnych i Prezydium PRN w Jędrzejowie w lipcu 1968 r. nastąpiło połączenie OSP Podklasztorze z OSP Jędrzejów . W ten sposób utworzona została jedna jednostka strażacka pod nazwą OSP Jędrzejów, a która istnieje do obecnej chwili. Remiza strażacka na Podklasztorzu została rozebrana , a sprzęt strażacki , którego wykaz zamieszczamy poniżej został przekazany dla jednostek strażackich w pow. jędrzejowskim. łącznie z uzbrojeniem osobistym strażaków. 173

Do sprzętu tego należały:

- 1/ wóz bojowy rekwizytowy konny wraz z motopompą,
- 2/ dwa beczkowsy konne,
- 3/ dwie sikawki ręczne,
- 4/ łabiny Szczerbowskiego ,ciężkie ,bosaki/6/,hełmy/ 18/,pasy bojowe/18/, topory/ 18/,mundury/18/.

Dla pamięci rozwiązanej jednostki OSP na Podklasztorzu wykazujemy listę strażaków z 1968 r.

Zarząd :

-
- 1/ Nowiński Bogumił-prezes,
 - 2/ Łataś Jan-naczelnik straży,
 - 3/Malinowski Wacław-skarbnik,
 - 4/Socha Roman-sekretarz,
 - 5/Peter Kazimierz-gospodarz,

Komisja rewizyjna:

-
- 1/ Cichoński Sylwester,
 - 2/ Nowak Jan,
 - 3/Piasecki Dominik,
 - 4/

Strażacy:

-
1/ Krzysztofczyk Roman,	7/ Wolski Eugeniusz
2/ Piasecki Zenon,	8/ Kozik Stanisław,
3/Pawlik Władysław,	9/ Rabajczyk Wojciech,
4/Jakubowski Józef,	10/ Majecki Franciszek,
5/ Titow Piotr	11/ Żelazny Władysław
6/ Pietrzyk Michał,	12/ Krzepakowski Józef,

Zmarli strażacy OSP na Podklasztorzu od 1924-1968.:

Piasecki Józef, Rabajczyk Wojciech, Gołębiowski Kazimierz, Żelazny Władysław

Malinowski, Majecki Franciszek, Krzepkowski Józef, Klamka, Janutka Jan,

Zmarli strażacy OSP w Jędrzejowie od 1946-1975 :

Navarro Bazyli, Kabziński Jan, Swiderski Piotr, Switalski Florian, Sopel Józef, Domagała Paweł, Banaś Marian, Osmęda Jan, Tytko Józef, Stanisławski Stanisław, Jach Maciej, Kiełczykowski Adam, Ciekalski Wiktor, Osiński Kazimierz.

A oto stan Ochotniczej Straży Pożarnej w Jędrzejowie na dzień 29 VI 1975.

I/ Zarząd:

Komisja Rewizyjna:

- 1/ Skuczyński Józef - prezes,
- 2/ Łataś Jan - naczelnik straży,
- 3/ Nowiński Bogumił - v-prezes,
- 4/ Hejdysz Bogdan - sekretarz,
- 5/ Paroża Bolesław - skarbnik,
- 6/ Skrzypkowski Dionizy - gospodarz,
- 7/ Grzesik - członek zarządu,
- 8/ Kilian Stanisław - członek zarządu

- 1/ Malinowski Wacław - przewodniczący,
- 2/ Piasecki Dominik,
- 3/ Witek Bogdan,

III Strażacy: Jędrychowski Józef, Sopel Stanisław, Nawrot Kazimierz, Buczkowski Stanisław, Gradzik Jan, Titow Piotr, Purchała Tadeusz, Gocał Jan, Peter Kazimierz, Zakrzewski Józef, Dobosz Edward, Wijas Kazimierz, Wieczorek Ryszard, Swiderski Jan, Poryczaj Czesław, Gacia Bolesław, Turczyn Marian, Kowalski Marian, Łojewski Feliks, Uramowski Michał, Wójcik Henryk, Chrobot Leon, Krzysztofczyk Roman, Pietrzyk Michał, Bąkiewicz Stanisław.

Oto sprzęt przeciwpożarniczy jakim dysponuje OSP w Jędrzejowie /stan 29 VI 1975/ :

1/ Beczkwóz bojowy z autopompą i motopompą wraz z całkowitym wyposażeniem /węże tłoczne, ssawne, drabiny itd./,

Uzbrojenie bojowe 36 strażaków /mundury, pasy, hełmy, topory /,

Poza tym OSP w Jędrzejowie posiada ufundowaną w 1946 r. na Podklasztocie figurę św. Floriana, patrona straży, /obecnie na osiedlu Reymonta przy ul 14- Stycznia/ oraz 3 sztandary z lat: 1901, 1934 i 1961 /ten ostatni ufundowany przez Józefa Zajdlera /.

Ochotnicza Straż Pożarna posiada przy ul. ul. Strażackiej i 14- Stycznia dwa piętrowe budynki . W jednym mieści się remiza strażacka/parter/1-piętro wynajęte na salę kina " Gdynia". Drugi 2-piętrowy budynek -Dom Strażaka wydany w czynie społecznym w 1970 r. przeznaczony jest na biura Powiatowej Komendy Straży Pożarnych ,salę teatralną i na inne potrzeby własne. Część pomieszczeń tego budynku wynajęte są m.in. spółdzielni PSS / parter/ oraz przeznaczona jest na mieszkania prywatne.

W zakończeniu należy przypomnieć niektóre sylwetki szczególnie zasłużonych strażaków OSP w Jędrzejowie. Należą do nich m.in. :

1/ Dr Franciszek Adamowicz ,lek. wet. założyciel i budowniczy OSP od czasu odzyskania niepodległości Długoletni prezes OSP / do 1939 r/,,

Dr Adamowicz jeszcze " za czasów zaborczych wskawił się na terenie powiatu jędrzejowskiego w walkach o krzewienie kultury polskiej ,wykazując przy tym niezmarowaną pracę na niwie pożarnictwa" ¹⁷⁴. Czytamy w przekazach, że Adamowiczowi " jako największemu działaczowi pożarnictwa i bojownikowi o kulturę polską w powiecie jędrzejowskim postanowiono ufundować tablicę pamiątkową /nie ufundowano/ oraz wystąpić o odznaczenie złotym krzyżem. Zasługi w 1938 r. O skromności Dr Adamowicza świadczą jego słowa wypowiedziane w związku z podjętą decyzją OSP o jego odznaczenie :

" Jestem Polakiem i jak za czasów zaborczych tak i obecnie przewodzi myślą moją było i jest pracować dla Polski, a nie dla zaszczytów i chluby własnej " . Poniesiony trud dr Adamowicza o polskość życia w zakresie kultury oraz działalność na polu pożarnictwa zasługuje na najwyższe uznanie ,godny jest upamiętnienia.

2/ Bardzo ciekawą osobowością człowieka-strażaka,obywatela, jest postać naczelnika straży ,Bazylego Navarro. ze wszech miar zasługującego na wyróżnienie. Można . Można bez przesady powiedzieć, że Bazyli Navarro całe swe życie poświęcił służbie strażackiej / 50 lat/. Pełnił w niej róż-
żen funkcje,prze e wszystkim był jednak długoletnim naczelnikiem straży. Obowiązki swe wypełnia wzorowo i ofiarnie. Może być więc przykładem do

naśladowania. Zyskał powszechną sympatię wśród społeczeństwa jędrzejowskiego. Odznaczał się odwagą. W czasie okupacji niemieckiej występował zdecydowanie w obronie ukochanej straży, o której mawiał, że " jest jego majątkiem" Bazyli Navarro, podobnie jak w starożytnym Rzymie konsulowie ,gdy wołała wjczyzna / patria vocabit/ szli aby radzić, tak on jako naczelnik straży , z chwilą gdy usłyszał alarm pożarowy porzucał najpilniejsze własne zajęcia, zabierał konie i przybywał na posterunek wzorowego strażaka. Odznaczony brązowym, srebrnym, złotym Medalem Zasługi oraz odznaczeniami za wysługę lat /40,45,50/ i innymi odznaczeniami. W przekazach czytamy również, że Bazyli Navarro wykazywał" w czasie swej pracy na niwie pożarnictwa wielkie umiłowanie pracy społecznej, dużo ofiarności oraz bezinteresowności. W czasie kierowania akcją ratowniczą przy pożarach pojedynczych czy masowych wykazywał się niejednokrotnie znaczną odwagą osobistą oraz wielkim zasobem wiedzy" fachowej " 175.

Jako zasłużonych strażaków należy także wymienić Stefana Osińskiego długoletniego naczelnika straży OSP na Łodklsztorzu. St. Osiński był oddany na codzień straży .Wyróżniał się jako dobry organizator .Cieszył się autorytetem wśród podkomendnych, był powszechnie szanowany.

Strażakiem z prawdziwego zdarzenia był również Wojciech Rabajczyk, który przez długie lata służył bezinteresownie społeczeństwu a to poprzez każdorazowy udział w obronie przeciwpożarowej wraz z własnym taborem . . Potomni wspominają go jako dobrego strażaka-człowieka.

Z szeregu wielu, wielu, wyróżniających się strażaków, których nie sposób wymienić, należy choćby wspomnieć Józefa Piaseckiego, Kozika Stanisława, Klamkę Stefana, Malinowskiego Stanisława itd.

Uwagi końcowe.

I dzisiaj ,podobnie jak przed wojną i w pierwszych latach swego istnienia / straż wykazała się owocną pracą na polu bezpieczeństwa pożarowego¹⁷⁶ możemy bez przesady stwierdzić, że Ochotnicza Straż Pożarna w Jędrzejowie czuwa nadal w gotowości bojowej ,przygotowana do niesienia pomocy w razie

pożaru. O tym, że stoi na straży realizacji przyjętych na siebie zadań, że gotowa jest strzec życia i mienia ludzkiego oraz, że gotowa jest o ponoszenia ofiar dla pokrzywdzonych ogniem, przypomina od czasu do czasu, demonstrując swą gotowość strażacką, choćby w czasie ćwiczeń bojowych, czy w czasie Tygodnia Strażaka, prezentując przy okazji swe uzbrojenie.

W okresie 30-lat Polski Ludowej, OSP w Jędrzejowie przeprowadziła wiele akcji ratunkowo-gaśniczych, wykazując sprawność i poświęcenie, choćby w czasie pożaru w 1948 r. w Podchojnach, czy w czasie pożaru parowozowni PKP w 1951 r.

W ostatnich latach ilość pożarów maleje, co jest także zasługą szerokiej akcji uświadamiającej i propagandowej ze strony straży.

Ochotnicza Straż P^użarna w Jędrzejowie kontynuuje także obre tradycje w zakresie pracy kulturalnej, urządzając imprezy, a ostatnio przygotowuje się organizacyjnie do obchodów swego Jubileuszu. Będzie on, jak się zdaje, przeglądem nie tylko historii chlubnych kart tej zasłużonej jednostki strażackiej na niwie pożarnictwa w ciągu swej 75-letniej działalności, ale także przeglądem jej bojowego wyszkolenia i zadań na najbliższą przyszłość ku chwale i pożytkowi społeczeństwa Jędrzejowa i okolicy!

Niniejszą "Historię Ochotniczej Straży P^użarnej w Jędrzejowie" opracowano do użytku wewnętrznego na podstawie zlecenia Zarządu OSP z dn. 7 maja 1975 r. z okazji Jubileuszu 75-lecia istnienia tej jednostki strażackiej.

Prawa autorskie zastrzeżone .

Jędrzejów 1975 r.

Mgr Arkaadiusz Sokół

B I B L I O G R F I A .

=====

I. Z R Ō D Ő Ő A .

A. Őrŏdŏa archiwalne i rŏkopiŏsmienne

- 1/ Archiwum Akt Dawnych w Warszawie /cyt. dalej, AGAD, W-wa /.
 - a/ Komisja Rządowa Spraw Wewnętrznych ,
 - b/ Komisja Rządowa Spraw Wewnętrznych i Policji,
 - c/ Komisja Rządowa Spraw Wewnętrznych , Duchownych i Oświecenia Publicznego,
 - d/ Dokument lokacyjny miasta Jędrzejowa z 1271 r.
- 2/ Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Kielcach /WAB Kielce/,
 - a/ Akta Rządu Gubernialnego,
 - b/ Naczelnik powiatu kieleckiego,
 - c/ Urząd Wojewódzki , Działalność straży Pożarnych,
 - d/ Urząd Wojewódzki , Kielecki, Wydział Bezpieczeństwa,
 - e/ Urząd Wojewódzki Kielecki, Wydział Społeczno-Polityczny,
 - d/ Starostwo Powiatowe Kieleckie, Referat Bezpieczeństwa,
- 3/ Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Kielcach, Oddział w Radomiu / WAP Kielce O.T. Radom/,
 - a/ Zarząd Dŏbr Państwowych w Radomiu,
- 4/ Państwowe Archiwum miasta i województwa krakowskiego /WAP Kraków, Zbiory na Wawelu/,
 - a/ Relationes Castriensia Cracoviesia,
 - b/ Varia,
- 5/ Powiatowe Archiwum Państwowe w Jędrzejowie /PAN Jędrzejów/,
 - a/ Starostwo Powiatowe w Jędrzejowie,
- 6/ Archiwum Ochotniczej Straży Pożarnej w Jędrzejowie /OSP Jędrzejów/,
 - a/ Protokoły z walnych zebrań do 1916 r. / Kniŏga protokołŏw obszczich sobраниi Andrejowskiej poŏarnej Komandy/,
 - b/ Ksiŏgi protokołŏw z walnych zebrań i posiedzeń zarządu do 1975 r.

- c/ Inwentarz majątku straży z 1908 / Opis imuszczenia Andrejowskiego
Obszczenia /,
- 7/ Archiwum Powiatowej Komendy Straży Pożarnych w Jędrzejowie / cyt. dal.
/Arch. P.K.S.P. Jędrzejów/,
a/ Księżki z meldunkami pożarów i strat 1961 r,
b/ Informator statystyczny pożarów i strat 1966r,
c/ Informacje, sprawozdania Powiatowej Komendy S.P.
- 8/ Prywatne Zbiory dr Wł. Szymkiewicza po ..p. Naczelniku Bazylim Navarro,
a/ Dziennik zajęć,
b/ Korespondencja urzędowa,
- 9/ Państwowe Muzeum im. Przypkowskich w Jędrzejowie
a / Dokument o 14 jarmarkach w Jędrzejowie z 1775 r.
- 10/ Prywatne Archiwum Prof. Grzegorza Navarrę w Katowicach, Ligocie.
B. Źródła drukowane.
-

- 1/ Rejestr poborowy województwa krakowskiego z 1629 r., oprac. W. Dunin,
J. Kolasa, E. Trzyna, S. Żyga, pod red. St. Inglota, Wrocław 1956.
- 2/ Ilustracja województwa sandomierskiego 1789 r. cz. I wyd. H. Mađurowicz-
Urbańska, Kraków, Wrocław, W-wa 1965 r.,
- 3/ Ilustracja województwa krakowskiego 1789 r. cz, I wyd. Wł. Ochmański,
Warszawa, Kraków 1963 r.
- 4/ Akta sejmikowe województwa krakowskiego , t. III, wyd. A. Przyboś, Kraków
Wrocław 1959 r,

II. Opracowania.

- A. Artymiak, Mieszkańcy miasta Jędrzejowa w świetle najstarszej księgi me-
trykalnej / 1743-1752/, Jędrzejów 1947,
- 2/ A. Artymiak, Ofiary zbrodni niemieckich w powiecie jędrzejowskim w latach
1939-1945, Jędrzejów 1947,
- 3/ A. Artymiak, Wiadomości o polskim szpitalu wojennym 1831 w budynkach

cysterskich w Jędrzejowie, Jędrzejów 1948 r.

- 4/ Baliński M., T. Lipiński, Starożytna Polska pod względem historycznym, geograficznym i statystycznym, opracowana, Warszawa 1844 r.
- 5/ Encyklopedia Staropolska, Zygmunt Gloger, Warszawa 1972, t. IV,
- 6/ Encyklopedia Powszechna Ilustrowana / Wielka/, Warszawa 1902, t. XXXI,
- 7/ Gazeta Kielecka, Kielce 1900-1935,
- 8/ Wł. Grabski Historia Towarzystwa Rolniczego 1858-1861, W-wa 1904, t. II.
- 9/ Historia Polski, wyd. PAN, Warszawa, t. I-III,
- 10/ Księga Pamiątkowa Stowarzyszenia urzędów skarbowych okręgu kieleckiego z uwzględnieniem rozwoju administracji skarbowej i monografii województwa kieleckiego, Lublin 1935 r.
- 11/ G. Navarro, Jeszcze sto, Kielce 1933 r,
- 12/ P. Przeborowski, Niebo na ziemi w koronie... , Łowicz 1764 r.,
- 13/ Relacje, wywiady, ankiety, sprawozdania, informacje,
- 14/ Przegląd Pożarniczy, Warszawa 1912, 1921, 1923,
- 15/ Wł. Semkowicz, Nieznane nadania na rzecz opactwa jędrzejowskiego w XII w. w: Kwartalnik Historyczny, R. XIV, Lwów 1910,
- 16/ A. Sokół, Zarys dziejów Ziemi Jędrzejowskiej do 1918 r. w: Ziemia Jędrzejowska, Kraków 1971,
- 17/ A. Sokół, Szkolnictwo i oświata w powiecie jędrzejowskim, Warszawa, Kraków, 1973,
- 18/ A. Sokół, Ziemia jędrzejowska w powstaniu styczniowym, w: Studia Historyczne, Kraków 1975, z. I,
- 19/ A. Sokół Z dziejów Seminarium Nauczycielskiego w Jędrzejowie w latach 1872-1936, w: Przegląd Historyczno-Oświatowy, Warszawa 1974, z. 4/66/.
- 20/ A. Sokół, Powstanie listopadowe na Ziemi Jędrzejowskiej, w: Słowo Ludu, Kielce 24 XI 1973 r.
- 21/ A. Sokół, Potop na Kielecczyźnie, w: Słowo Ludu - Kielce 14 XI IX 1974
- 22/ Strażak, Warszawa 1904, 1905, 1906, 1907, 1908, 1909, 1911, 1913,
- 23/ Statuty Ochotniczych Straży Pożarnych,
- 24/ J. Wiśniewski, Historyczny opis kościołów, miast, zabytków i pamiątek w Jędrzejowskim, Mariówka 1932 r..

Przypisy.

- 1/ Oryginał dokumentu lokacyjnego Jędrzejowa znajduje się w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie. Dotąd publikowany był dwukrotnie :
 - a/ w zbiorowej pracy pt. Ziemia Jędrzejowska z okazji 700-lecia miasta
 - b/ w pracy A. Sokoła „Szkolnictwo i oświata w powiecie jędrzejowskim, Warszawa, Kraków 1973; Artykuły wolności dla miasta, patrz op. cit.
- 2/ P. Przeborow ki, Niebo na ziemi..... Łowicz 1764,
- 3/ Autor niniejszej pracy jako pierwszy o nalazł w Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Kielcach dokumentację ratusza, a w niej plany i rysunki architektoniczne.
- 4/ Epokowe dzieło w języku polskim w tłumaczeniu K. Agarowicza i Brygidy "Kurbis wydało PWN, Warszawa 1974 r,
- 5/ Państwowe Muzeum im. Przypkowskich w Jędrzejowie, Jarmarki w mieście Andrzejowie w Województwie krakowskim , w powiecie księskim, uprzywilejowane przez najjaśniejszych królów polskich,
- 6/ Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, Akta Komisji Rządowej Spraw Wewnętrznych i Policji, sygn. 2346, / cyt. dalej AGAD, W-wa/
- 7/ Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Kielcach Akta Specjalia, sygn. 147,
- 8/ AGAD, W-wa , Akta Komisji Rządowej Spraw Wewnętrznych i Duchownych, sygn. 2349, , Lata 1846-1851,
- 9/ AGAD, W-wa, Akta Komisji Rządowej Spraw Wewnętrznych i Duchownych, Lata 1852-1861, sygn. 2350,
- 10/ AGAD, W-wa , Akta Komisji Rządowej Spraw Wewnętrznych i Policji, sygn. 2346,
- 11/ M. Baliński, T. Lipiński, Starożytna Polska pod względem historycznym, geograficznym, i statystycznym opracowana, Warszawa 1844, s. 388,
- 12/ WAP , Kielce, sygn. 147,
- 13/ AGAD, W-wa , op. cit. sygn. 2350,
- 14/ J. Wiśniewski, Historyczny opis kościołów, miast, zabytków i pamiątek

- w Jędrzejowickim, Mariówka 1932, . 48,
15/ J. Wiśniewski, Opis historyczny.... op. cit. s. 48,
16/ Akta sejmikowe województwa krakowskiego wyd., A. Przyboś Wrocław, Kraków 1955, t. II .1621-1660, s. 643,
17/ Akta sejmikowe op.cit. t. III,s.102,
18/ Encyklopedia Orgelbranca /1859-68/,t.28,
19/ M. Baliński, T. Lipiński, Starożytna Polska.... op.cit. s.389; por.
A. Sokół, Potop na Kielecczyźnie, w : Słowo Ludu ,Kielce 1974, nr 779
/8679/ 14 września 1974,
20/ Gazeta Kielecka 1901, Nr 3;
21/ J. Wiśniewski ,Historyczny opis.... op. cyt. s. 25,
22/ wojewódzkie Archiwum Państwowe miasta i województwa krakowskiego, Zbiory na Wawelu, Varia, sygn. 23, k. 517-519,
23/ wojewódzkie Archiwum Państwowe w Kielcach Oddział Terenowy w Radomiu Zarząd Dóbr Państwowych w Radomiu, Nr 1706; por. St. Sreniowski ,
Studia nad prawem i stosunkami agrarnymi w Królestwie Polskim 1831-1864, w-wa 1963, s.59-60,
24/ AGAD, W-wa, op. cit. sygn. 2350,
25/ A. Sokół, Powstanie listopadowe na Ziemi Jędrzejowskiej ,w: Słowo Ludu Kielce 24 XI 1973, nr 735/8385/,
26/ A. Artymiak, Wiadomość o polskim szpitalu wojennym 1831 w budynkach cysterskich w Jędrzejowie, Jędrzejów 1948, s. 12, por. A. Sokół. Powstanie listopadowe... op. cit.
27/ A. Sokół, Ziemia jędrzejowska w powstaniu styczniowym, w: Studia Historyczne, Kraków 1975, z. 1, s. 48-49,
28/ Strażak 1904, Nr 7
29/ Przegląd Pożarniczy 1912 ,Nr 4 s. 14,
30/ Zygmunt Gloger, Encyklopedia staropolska ~~Orgelbranca~~ 1972, t. IV s.282,
31/ Przegląd Pożarniczy, 1912 ,Nr 5, s. 13,
32/ AGAI, W-wa Komisja Rządowa... op. cit, sygn. 2345,
33/ Dzieje pożarnictwa polskiego, wyd. II, skrypt według wykładów mjr. poż,

- Boguszewskiego, na prawach rękopisu, bez roku wydania, s. 23-24,
- 34/ Strażak, 1905, Nr 10,
- 35/ Relacja pisemna 90-letniego Przemysława Kamińskiego z Kielc z dnia 20 VI 1975 r.
- 36/ Archiwum Ochotniczej Straży Pożarnej w Jędrzejowie, Księga protokołów obszczich sobрани Andrejowskiej Pożarnej Komandy,
- 37/ WAP Kielce, op. cit. sygn. 144²,
- 38/ Strażak 1905, Nr 10,
- 39/ AGAD, W-wa Komisja Rządowa.... sygn. 2345, k.11,
- 40/ AGAD, W-wa, tamże... k.208,
- 41/ AGAD, W-wa, tamże, sygn. 2346,
- 42/ AGAD, W-wa, tamże... sygn. 2347, Komisja Rządowa Spraw Wewn. i O.P.
- 43/ AGAD, W-wa Komisja Rządowa Spraw Wewnętrznych i Duchownych, sygn. 2350,
- 44/ AGAD, W-wa Komisja Rządowa.... sygn. 2349, k.55,
- 45/ AGAD, W-wa, Komisja Rządowa.... sygn. 2352,
- 46/ AGAD, W-wa, Komisja Rządowa Spraw Wewnętrznych i Duchownych, Akta dotyczące rachunkowości Kasy Ekonomicznej m. Jędrzejowa, Protokół oszacowania i ustanowienia wartości przedmiotów ruchomych własnością Kasy m. Jędrzejowa będących z 1860 r., sygn. 2352,
- 47/ Gazeta Kielecka 1900 nr. 42,
- 48/ Gazeta Kielecka 1900 nr 47
- 49/ AGA, W-wa, Komisja Rządowa Spraw Wewnętrznych.... sygn. 2352,
- 50/ Wł. Grabski, Historia Towarzystwa Rolniczego 1858-1861, Warszawa 1904 t. II s. 122,
- 51/ Gazeta Kielecka 1901, Nr 35,
- 52/ WAP Kielce, Starostwo Powiatowe Kieleckie, Referat Bezpieczeństwa 1919-1930, sygn. 611,
- 53/ WAP Kielce, Wojewódzki Urząd Kielecki, Wydział Bezpieczeństwa, sygn. 3216
- 54/ Powiatowe Archiwum Państwowe, Jędrzejów sygn. 70, Starostwo Powiatowe,
- 55/ Archiwum Ochotniczej Straży Pożarnej w Jędrzejowie, Księga protokołów...
- 56/ Arch. OSP Jędrzejów, Normalnej ustaw pożarnych obszczestw w Priwi-

- 57/ Gazeta Kielecka 1926, Nr 54,
- 58/ Arch. OSP Jędrzejów Normalnoj ustaw.....
- 59/ Arch. OSP Jędrzejów Kniga protokołów.... prot. z n. 5 XI 1900,
- 60/ Arch. OSP Kniga protokołów... 14 nazwisk nieczytelnych,
- 61/ Strażak 1902 Nr 6, s. 7,
- 62/ Gazeta Kielecka 1901 Nr 50,75,
- 63/ Gazeta Kielecka 1901, Nr 50
- 64/ PAP Jędrzejów Starostwo Powiatowe, sygn. 118,
- 65/ Arch. OSP Jędrzejów ,Kniga Protokołów.....
- 66/ Księga Pamiątkowa Stowarzyszenia urzędów skarbowych okręgu kieleckiego-
#oz uwzglę nieniem rozwoju administracji skarbowej i monografii wojewódz-
twa kieleckiego ,Lublin 1935, ,
- 67/ Strażak 1902 Nr 6, s. 7,
- 68/ Strażak 1903, nr 3 s. 6,
- 69/ Wielka Encyklopedia Powszechna Ilustrowana, W-wa 1902, t. XXXI , s. 979,
- 70/ Arch. OSP, Ję^drzejów Normalnoj ustaw pożarnych obszczestw
- 71/ Arch. OSP Jędrzejów , Kniga protokołów.....
- 72/ Arch. OSP Jędrzejów Kniga protokołów.....
- 73/ Gazeta Kielecka 1903, Nr 3/9, Nr 5,
- 74/ Arch. OSP Jędrzejów , Kniga protokołów..... Normalnoj ustaw
- 75/ Arch. OSP Jędrzejów, Opis Imuszczestwu Andrejewskiego Pożarnago
Obszczestwa ,
- 76/ Arch. OSP Jędrzejów ,Kniga protokołów.....
- 77/ Arch. OSP Jędrzejów ,Kniga protokołów.....
- 78/ Arch. OSP Jędrzejów, Kniga protokołów.....
- 79/ Strażak 1903, Nr 9, 10, 12,
- 80/ Strażak, tamże,
- 81/ Gazeta Kielecka 1926, Nr 54,
- 82/ Strażak, 1903, Nr 9,
- 83/ Strażak 1903 Nr 3, s. s. 6,
- 84/ Gazeta Kielecka 1901 Nr 50
- 85/ Gazeta Kielecka 1912 Nr 17,

- 86/ Strażak 1904, Nr 5, s. 11,
- 87/ Strażak 1903 Nr 6, s. 9,
- 88/ Gazeta Kielecka 1903 Nr 39,
- 89/ Arch. OSP Jędrzejów , Opis imuszczeństwa An rejewskiego Pożarnego Obszczestwa,
- 90/ Arch. OSP Jędrzejów, Księga protokołów.....
- 91/ Arch. OSP Jędrzejów, Księga protokołów..... protokół z n. 21 II 1910,
- 92/ Gazeta Kielecka 1909, Nr 71,
- 93/ Arch. OSP Jędrzejów, Księga protokołów z posiedzeń zarządu,
- 94/ Arch. OSP Jędrzejów , Księga protokołów...
- 95/ Przegląd Pożarniczy 1921 Nr 3-4 s. 11
- 96/ Strażak 1902, Nr 12
- 97/ Gazeta Kielecka 1901, Nr 50 s. 3,
- 98/ Gazeta Kielecka 1902 Nr 73, 76,
- 99/ Gazeta Kielecka 1903, Nr 75,
- 100/ Strażak 1903 nr 9,
- 101/ Arch. OSP Jędrzejów, Księga protokołów, prot. z n. 20 X 1918,
- 102/ Arch. OSP Jędrzejów, tamże prot. z dn. 20 X 1918,
- 103/, Tamże
- 104/ tamże , prot. z n. 28 III 1920
- 105/ tamże , prot. z dn. 28 II/I 1920,
- 106/ tamże, prot. z 30 III 1919,
- 107/ tamże, prot. z dn. 6 III 1921,
- 108/ tamże, prot. z dn. 11 III 1923,
- 109/ tamże, prot. z n. 28 II 1926,
- 110/ Zbiory prywatne dr Wł. Szymkiewicza po ś.p. Bazylim Nawarze, długoletnim Naczelniku OSP w Jędrzejowie,
- 111/ Przegląd Pożarniczy 1921, Nr 3 s 49,
- 112/ Przegląd Pożarniczy 1921 Nr 13-14
- 113/ Przegląd Pożarniczy 1921 Nr 13-14 s. 70
- 114/ WAP Kielce, Urząd Wojewódzki Kielecki, Dział straży pożarnych w woj.

- 115/ Arch. OSP Jędrzejów ,Księga protokołów z posie zeń zarządu
- 116/ Księga protokołów z walnych zebrań i posiedzeń zarządu /Arch. OSP/
- 117/ WAP Kielce, Urząd Wojewódzki Kielecki, Wydział Społeczno-Polityczny,
sygn. 3825,3824,3823,
- 118/ WAP Kielce,Urząd Wojewódzki Kielecki, , sygn. 3823,
- 119/ Arch. OSP Jędrzejów ,Księga protokołów ,
- 120/ Arch. OSP Jędrzejów ,Księga protokołów,
- 121/ Straż pożarna w Jędrzejowie w 1927r. liczyła 115 członków i posiadała
dwa oddziały: na Podklasztorzu i w Podchojnach.

A oto treść protokołu organizacyjnego Towarzystwa Ochotniczej Straży
Pożarnej na Podklasztorzu:

" Mieszkańcy przedmieścia Podklasztorze gminy Jędrzejów wychodząc
z założenia, że istniejący dotychczas na Podklasztorzu o dział Ochot-
niczej Straży Pożarnej Jędrzejowskiej został rozbrojony przez to
cała dzielnica miejska została pozbawiona szybkiej pomocy w razie
pożaru, postanowili założyć Towarzystwo OSP w Podklasztorzu w rejonie
parafii św. Wincentego Kadłubka i poczynić staranie o zalegalizowa-
nie tegoż Towarzystwa na zasadzie istniejącego statutu uznanego przez
Ministra Spraw Wewnętrznych". Podpisali Ks. Stanisław Marchewka, Leon
Kupis, Władysław Kruszyński, J. Piasecki, A. Osiński, Antoni Wieliński."
Patrz: WAP Kielce Urząd wojewódzki Kielecki, sygn. 3825/.

- Godzi się przypomnieć, że w czasie okupacji /1943-44 / ,tak w Jędrze-
jowie jak i na Podklasztorzu istniały drużyny żeńskie. Komendantem druży-
ny żeńskiej w Jędrzejowie / 15 dziewcząt / była Janina Ciechanowska, a kome-
ndantem drużyny w Podklasztorzu / 12 dziewcząt / była Danuta Abramowicz.
- 122/ WAP Kielce, Urząd Wojewódzki Kielecki, sygn. 3216,
- 123 WAP Kielece Urząd Wojewódzki Kielecki, Wydział Bezpieczeństwa, sygn. 322⁵
- 124/ WAP Kielece Urząd Wojewó zki Kielecki ,Wydział Bezpieczeństwa,
sygn. 3229.
- 125/ Arch. OSP Jędrzejów ,Księgi protokołów z walnych zebrań,

- 126/ Arch. Komendy Powiatowej Straży Pożarnej w Jędrzejowie. Arkusze
Arkusze statystyczne z 1934 r.
- 127/ Arch. OSP w Jędrzejowie , Księgi protokołów z walnych zebrań.
- 128/ Arch. OSP , Jędrzejów , Księgi protokołów , z dn. 18 III 1934 r.
- 129 / Arch. OSP, Jędrzejów Księgi protokołów , dn. 26 III 1933,
- 130/ Relacja ustna Leona Chrobot, b. gospodarza OSP w Jędrzejowie z dn.
25 VI 1975 r.
- 131/ Przegląd Pożarniczy 1921, Nr 13-14-s. 71,
- 132/ Arch. OSP Jędrzejów Protokoły z zebrań i posiedzeń OSP
- 133/ Arch. OSP Jędrzejów, Księga protokołów , prot. z 1929 r. i 30 III 30
- 134/ Arch. Prywatne dr Wł. Szymkiewicza..... op. cit. Dzennik zajęć na-
czelnika Bazylego Navarro.
- 135/ WAP Kielce, Urząd wojewódzki Kielecki, Wydział Bezpieczeństwa, sygn.
2827.
- 136/ WAP Kielce, op. cit.
- 137/ WAP Kielce, op. cit. Arch. prywatne... op. cit. Dzennik straży.
- 138/ J. Wiśniewski, Historyczny opis kościołów... op. cit. s. 83,
- 139/ Arch. prywatne... Dzennik czynności.....
- 140/ A. Artymiak, Ofiary zbrodni.... op. cit. Rel. pisemna p. Nowaka ,
nauczyciela z Jędrzejowa z 1972 r.
- 141/ WAP kielce, Urząd Wojewódzki Kielecki , Wydział Bezpieczeństwa, sygn.
2672.
- 142/ Arch. prywatne..... Op. cit. Klepsydra o zmarłych i poległych w
czasie okupacji strażakach.
- 143/ Arch. OSP Jędrzejów Normalnoj ustaw... op. cit.
- 144/ Arch. OSP Jędrzejów Księga protokołów , protokół Nr 3, Normalnoj usta
- 145/ WAP Kielce, Książeczki informacji Gubernii Kieleckiej,
- 146/ Arch. OSP Jędrzejów Księga protokołów... op. cit.
- 147/ Arch. prywatne op. cit.
- 148/ Arch. OSP Jędrzejów, Księga protokołów..... op. cit.
- 149/ Arch. OSP Jędrzejów , Księga protokołów z dn. 28 II 1926.

- 150/ Arch. OSP Jędrzejów, Księga protokołów op. cit. z dn. 28 IV 28 r.
- 151/ WAP Kielece Urząd wojewódzki Kielecki, wydział Bezpieczeństwa ,sygn. 3226.
- 152/ Arch. prywatne.... op. cit.
- 153/ Arch. prywatne.... op. cit. Pismo burmistrza Jędrzejowa z dn. 10 I 1940 r. " Im Falle des Brande bei Tag und Nacht den Ort Jędrzejów und die beilegende Ortschaften zu passiren ".
- 154/ Arch. prywatne... op. cit.
- 155/ Arch. prywatne.... op. cit.
- 156/ Arch. prywatne... Okólnik Nr 5 z dn. 28 IV 1944 r.
- 157/ Arch. prywatne... Pismo Powiatowego Instruktorza Pożarnictwa Nr 01 -01/1214 z dn. 10 XI 1942 r. wydane w oparciu o zarządzenie Instruktorza Pożarniczego Dystryktu Radomskiego z dn. 30 X 1942 r. L.03-04 /1185/.
- 158/ Zbiory prywatne... op. cit.
- 159/ Relacja ustna Leona Chroboty, strażaka z Jędrzejowa, Relacja ustna Kazimierza Petera, strażaka z Jędrzejowa.
- 160 Relacja ustna Leona Chroboty, strażaka z Jędrzejowa.
- 161/ Arch. prywatne... op. cit. A. Artymiak. Ofiary zbrodni..... op. cit.
- 162/ Arch. prywatne... op. cit. ..Dziennik czynnościop. cit.
- 163/ Relacja ustna Jana Łatasia, Naczelnika straży OSP Jędrzejów,
- 164/ Arch. prywatne... Klepsydra...
- 165/ Relacja ustna ppłk. Edwarda Brykaby. Komendanta Powiatowej Komeny Straży Pożarnej w Jędrzejowie.
- 166/ PAP Jędrzejów § Akta Starostwa Powiatowego w Jędrzejowie sygn.56-118.
- 167/ Arch. Powiatowej Komeny Straży Pożarnych w Jędrzejowie
- 168/ PAP Jędrzejów, Akta Starostwa Powiatowego ... op. sygn. 118.
- 169/ Arch. prywatne.....
- 170/ PAP Jędrzejów Akta Starostwa Powiatowego ,Akta dotyczące Ochotniczych Straży Pożarnych w pow. jędrzejowskim, sygn. 56-118.
- 171/ PAP Jędrzejów, Akta Starostwa Powiatowego.... sygn. 103.

172/ Arch. OSP w Jędrzejowie Księga protokołów z walnych zebrań.....

173/ Relacja ustna Jana Łatasia, naczelnika straży w Jędrzejowie , z 29 VI
1975 r.

174/ Arch. OSP Jędrzejów, Księga protokołów z walnych zebrań Protokół z dn.
15 V 1938 r.

175/ Na podstawie opinii Oddziału Powiatowych Straży Pożarnych w Jędrzejow
wie z dn. 4 5 VI 1935 r.

176/ Arch. OSP Jędrzejów Księga protokołów z walnych zebrań.....

Zasadniczy statut /ustawa/ Towarzystw Pożarniczych
w Kraju Nadwiślańskim.

/Normalnoj ustaw pożarnych obszczstw w Priwislanskom Kraje./
zatwierdzony 12 XII 1898 r. przez Viceministra Spraw Wewnętrznych
księcia Obolenskiego.

Zadania, prawa i obowiązki Towarzystwa.

§1 Zadania: gaszenie pożarów, zapobieganie klęskom pożarów w granicach
miasta i okolicy w promieniu.....

§2 Odpowiednio do zadań jak również dla zapewnienia odpowiednich środków
T-wa przysługuje:

1/ utrzymywanie straży pożarnej na warunkach przedstawionych w §§ 61-78.

2/ utrzymywanie osobnej sekcji kominizy po uzgodnieniu zarządu T-wa z właścicielem
nieruchomości dla czyszczenia kominów za ustaloną opłatą.

3/ nabywanie nieruchomości dla lokowania w nich sprzętu pożarniczego straży jak
również dla pozyskania dochodów z wynajmu,

4/ za specjalnym zezwoleniem Gubernatora utrzymywanie orkiestry oraz urządzenie
zabaw, balów, koncertów, przedstawień teatralnych itp. wg. zatwierdzonych
przez gubernatora programów zgodnie z obowiązującymi w kraju przepisami,

§ 3 T-wo może posiadać sztandar z nazwą T-wa wg. wzoru zatwierdzonego przez
gubernatora, który to sztandar ma być przechowywany w lokalu zarządu T-wa
lub jego prezesi używany nazewnątrz tylko w wypadkach rewii i parad.

§4 T-wo posługuje się pieczęcią w języku rosyjskim

Skład Towarzystwa.

§ 5. T-wo stanowią członkowie honorowi, rzeczywisci, ochotnicy i ofiarodawcy,

§6. nie mogą należeć do T-wa niepełnoletni, szeregowi służby czynnej, uczniowie
szkół, osoby w w ograniczonych uprawnieniach i osoby będące pod nadzorem
policyjnym

§ 7 Członkowie-ochotnicy, tylko mężczyźni biorą udział w gaszeniu pożarów

Uwaga.

Członkami ochotnikami mogą być niepełnoletni od 17-21 lat lecz tylko

za zezwoleniem rodziców lub opiekunów i bez prawa uczestniczenia w Zarządzie T-wa i bez prawa głosu na walnych zebraniach.

§ 8 Członkami rzeczywistymi mogą być tylko mężczyźni; biorą oni udział w gaszeniu pożarów i w Zarządzie T-wa, wnoszą na rzecz T-wa roczne składki w wysokości określonej przez walne zebranie. Członkami rzeczywistymi są również ochotnicy zajmujący stanowiska,

§ 9 Jako członkowie ofiarodawcy uważane są osoby, które nie ~~brzmia~~ biorąc udziału w gaszeniu pożarów, wniosą datki jednorazowo lub składki roczne ustalone co do wysokości przez walne zgromadzenie. Członkami ofiarodawcami mogą być niewiasty oraz osoby prawne.

§ 10 W poczet członków honorowych mogą być wybrani przez walne zgromadzenie na wniosek zarządu i po zatwierdzeniu przez gubernatora, osoby, które złożyły na rzecz T-wa ofiarę pieniężną w wysokości ustalonej przez zebranie ogólne lub wybitni aktywiści w sprawach pożarnictwa. Godność członka honorowego jest dożywotnia. Tryb zaliczania w poczet członków T-wa, wystąpienia z niego oraz wyróżnienia nagrodami za specjalne zasługi.

§ 11 Osoby chętne należenia do T-wa w charakterze członka-ochotnika lub członka rzeczywistego i odpowiadające warunkom przepisów §§ 6, 7, 8 statutu czynią własnoręcznie zapis do przechowywanej w magistracie lub zarządzie gminy specjalnej księgi na dowód że przyjmują obowiązki członka i poddają się przepisom statutu T-wa; składają przy tym: dokument stwierdzający wiek, świadectwo policji o prawomyślności oraz zaświadczenie Zarządu T-wa o wyrażeniu zgody na przyjęcie w poczet członków. Przez wzmiankowany zapis reflektant staje się członkiem T-wa.

§ 12 Członkiem ofiarodawcą zostaje osoba, która wniosła do kasy na rzecz T-wa datkę w określonej sumie, lub wykonała pracę w wartości odpowiadającej tejże sumie, a to na okres rocznej lub dłuższej zależnie od sumy wpłaty względnie wartości pracy. Dowodem członkowstwa służy odpowiedni dowód wpłaty wystawiony przez zarząd T-wa. Osoby które wpłacą na rzecz T-wa co najmniej 10-krptną sumę ustalonego datku rocznego stają się dożywotnimi.

§ 13 Zaniechanie przez członka ofiarodawcy wpłaty składki członkowskiej w obowiązującym terminie uważa się za zrzeczenie się członkowstwa zaś poniechanie wpłaty składki przez członka rzeczywistego powoduje przemianowanie go na

udziału w walnych zebraniach .

- 10/ wydawanie regulaminów i instrukcji dla członków i władz T-wa oraz straży pożarnej ,
- 11/ rozstrzyganie skarg na zarząd,
- 12/ określenie liczebności straży pożarnej i jej oddziałów oraz obsady osób przełożonych w straży,
- 13/ zorganizowanie oddziału kominiarzy,
- 14/ wprowadzenie mundurów dla straży pożarnej,
- 15/ postanowienia o nabywaniu i zbywaniu nieruchomości i o eksploatacji ich
- 16/ decydowanie o wydatkach nie przewidzianych w preliminarzu,
- 17/ ustanowienie rodzajów wyróżnień/nagród/i ich stopniowania,
- 18/ rozważanie kwestii co do zmian i uzupełniania statutu,
- 19/ postanowienia T-wa w sprawie likwidacji jego spraw ,
- 20/ postanowienia o majątku wolnym po likwidacji,
- 21/ rozważenie kwestii zaleconych przez gubernatora i składanie temuż przez zarząd wyjaśnień co do tych zaleceń,

Uwaga! Sprzeciwy muszą być składane za pośrednictwem policmajstra wzgl. naczelnika powiatu gubernatorowi , którego decyzja jest ostateczna. Podobnie postanowienia walnego zebrania /punkty 4,5,6,9,10,15,17,19,20/ uzyskują moc obowiązującą nie inaczej niż przez zatwierdzenie gubernatora,

§ 24 / Prawo głosu na walnych^h zebraniach przysługuje członkom honorowym i rzeczywistym , pozostali członkowie korzystają z tego prawa na warunkach ustalonych przez walne zebranie/§ 25/ Żaden z członków nie może korzystać więcej niż z jednego głosu osobiście i jednego z upoważnienia,

§ 25/ Członkowie ochotnicy strażacy i ofiarodawcy mogą być z postanowienia walnego zebrania dopuszczeni do udziału w zebraniu bezpośrednio lub przez swych przedstawicieli . Odpowiednia uchwała wymaga zatwierdzenia przez gubernatora..

§ 26/ Państwowe , społeczne i prywatne instytucje będące członkami T-wa uczestniczą w walnych zebraniach przez swych pełnomocników. Każdy z członków może posiadać tylko jedno pełnomocnictwo.

§ 27/ Walne zebranie o ile zgromadzi nie mniej niż 1/4 wszystkich rzeczywi

Zebrania walne zwyczajne mają być zwoływane corocznie w ustalonym terminie celem rozpatrzenia i zatwierdzenia wyników działalności za rok ubiegły, preliminarza wydatków planu czynności na b.r. oraz wyboru zarządu i obsadzanie stanowisk. Na walnym zebraniu mogą być poruszane inne sprawy w zakresie zadań T-wa, lecz wogóle tylko takie o których powiadomiono naczelnika miejscowej policji.

§ 20/ Nadzwyczajne zebrania zwołuje zarząd z własnej inicjatywy jak również na żądanie Komisji rewizyjnej lub conajmniej 1/10 członków rzeczywistych T-wa. Zwołanie obowiązuje też na zarządzenie gubernatora .

§ 21/ Ogólne zebranie zwołuje zarząd. Powiadamia się także naczelnika policji miejscowej

§ 22/ Na walnych zebraniach przewodniczy w miastach prezydent, wzgl. burmistrz, w innych osiedlach jedna z osób miejscowej administracji z nominacji naczelnika powiatu.

§ 23/ Na walnych zebraniach mogą być decydowane wszelkie sprawy z zakresu działania T-wa .Do takich należą:

- 1/ ustalenie pory roku tj. kiedy mają być zwoływane zwyczajne walne zebrania oraz tryb ich zwoływania,
- 2/ rozpatrzenie i zatwierdzenie składanych przez zarząd rocznych sprawozdań ,ustalenie preliminarza wydatków na następny rok.
- 3/ ustalenie ilości członków zarządu ,komisji rewizyjnej,i ich zastępców. i termin ich kadencji jak również corocznej kolejności ustępowania członków zarządu i ich zastępców.
- 4/ wybór prezesa i członków zarządu oraz ich zastępców, wybór członków komisji rewizyjnej i ich zastępców, naczelnika straży pożarnej ,pomocnika naczelników poszczególnych oddziałów straży oraz intendenta /gospodarza/.
- 5/ wydalenie i zwolnienie ze stanowiska wyszczególnionych w punkcie .
- 6/ wybór członków honorowych,
- 7/ustalenie wymiarów wysokości/ składek pieniężnych ,ofiar materialnych i wartości prac na rzecz T-wa i terminów ich uiszczania.
- 8/wydalecie członków,
- 9/ decyzje o dopuszczeniu członków strażaków i członków ofiarodawców do

członka -ochotnika .

§ 14 Członkostwo członka-ochotnika ustaje a/ przez zgłoszenie w zarządzie wystąpienia b/przez wykluczenie Członka-ochotnika ,który nie zgłosił wystąpienia, a który uchyla się od wykonywania obowiązków podlega karom dyscyplinarnym.

§ 15/ Członek T-wa nie odpowiadający wymogom §§ 6,7,8 statutu ,uchylający się od wykonywania przyjętych obowiązków,względnie postępowaniem swoim uchylający godności członka może być wykluczony z Tw-a.

§16/ Prawo pozbawienia godności członka przysługuje zarządowi ,który o swym postanowieniu winien złożyć sprawozdanie walnemu zebraniu ,to zaś podejmie decyzję o wykluczeniu członka z T-wa.

uwaga: Prawo wykluczenia członka przysługuje gubernatorowi w stosunku do członków,którzy jego zdaniem zachowują się nagannie.

§ 17/Członkowie T-wa mogą być wyróżnieni za wybitne zasługi poprzez przyznanie nagród pieniężnych,dyplomów pochwalnych lub specjalnych żetonów wg.wzoru ustalonego przez gubernatora. Nagrody te na wniosek zarządu przyznaje ogólne zebranie.

Władze Towarzystwa.

§ 18/Władzami T-wa są ogólne zebranie członków i zarząd.

Uwaga: Biurowość prowadzi się w j. rosyjskim ,przyczym obowiązują następujące zasady:

1/korespondencja z osobami i urzędami państwowymi winna być prowadzona po rosyjsku,

2/Odpowiedzi należy udzielać w tym języku,

3/biurowość wewnętrzna jak protokoły posiedzeń ,rachunkowość ,sprawozdawczość prowadzi się ty ko po rosyjsku, Publikacje danych sprawozdawczych dopuszczalne są tłumaczeniu polskim z zastrzeżeniem umieszczenia obok tekstu rosyjskiego.

4/ korespondencja prywatnych instancji między sobą może być prowadzona w języku polskim .Wnioski i dyskusja na zebraniach ogólnych obowiązują w j. r.

Walne zebranie Towarzystwa.

§ 19/ Rozróżnia się zebrania ogólnezwyczajne i nadzwyczajne.

tych członków T-wa uznaje się jako ważne do podejmowania uchwał, jednak z wyłączenie kwestii wyszczególnionych w § 28, co do których rozstrzygnięcia wymagana jest obecność co najmniej połowy ogólnej ilości członków.

§ 28/ Na walnym zebraniu sprawy rozstrzygane są zwykłą większością głosów, za wyjątkiem a/ zmiany i uzupełnień statutu b/ wyboru członków honorowych c/ pozbawienia stanowiska służbowego osób powołanych w drodze wyborów d/ wydalania członków, e/ dopuszczenia do uczestnictwa członków strażaków/ ochotników/ i ofiarodawców przez ich przedstawicieli, f/ nabywania i zbywania majątku nieruchomego/ likwidacji T-wa. Dla prawomocności uchwał w tych sprawach wymagana jest większość nie mniej niż 2/3 głosów obecnych członków.

§ 29/ Jeżeli walne zgromadzenie nie odbędzie się z powodu braku ilości i członków/ § 27/, wówczas nie później niż w dwa tygodnie zwołuje się w trybie § 21 drugie zebranie które uznaje się za odbyte i jego postanowienia za ostateczne, niezależnie od ilości przybyłych na zebranie członków.

§ 30/ Wybory członków honorowych, prezesów i członków zarządu, komisji rewizyjnej i ich zastępców, wydalanie członków i zwolnienie osób zajmujących stanowiska służbowe w T-wie przeprowadza się w głosowaniu tajnym, zaś o sposobie głosowania w innych sprawach decyduje samo walne zgromadzenie.

§ 31/ Uchwały walnych zebrań przeprowadzonych zgodnie ze statutem obowiązują wszystkich członków w T-wa.

§ 32/ Sprawy podlegające rozpatrzeniu przez walne zebranie mogą być przedkładane nie inaczej niż przez zarząd i dlatego o zamierzonych propozycjach członków dla zebrania powinni oni powiadomić na piśmie zarząd,

§ 33/ Postanowienia walnych zebrań winny być zaprotokołowane, protokoły za podpisane przez przewodniczącego zebrania, wszystkich zebranych na zebraniu członków zarządu i co najmniej trzech spośród obecnych członków rzeczywistych,

§ 34/ Wszystkie postanowienia walnych zebrań mogą być za właściwym zezwoleniem podawane do publicznej wiadomości,

Zarząd .

§ 35/ Bezpośrednim prowadzeniem spraw Towarzystwa obarcza się Zarząd,

§ 36/ W skład zarządu wchodzi:

1/ prezes i co najmniej 2-ch członków wybranych przez walne zebranie,

spośród rzeczywistych członków Towarzystwa,

2/ naczelnik straży oraz intendent,

Poza tym do zarządu należą jako członkowie obowiązkowi

a/ w miastach gubernialnych oraz w Łodzi i Włocławku policmajster i prezydent miasta, b/ w miastach powiatowych naczelnik straży ziemskiej burmistrz /ew.naczelnik policji/, c/ w miastach niepowiatowych - burmistrz, d/ w osadach będących siedzibą władz powiatowych - naczelnik ziemski straż e/ w pozostałych miejscowościach - wójt gminy,

§ 37/ Ilość wybieralnych członków zarządu przekraczająca dwóch, termin kadencji, prawa zarządu i członków tegoż i kolejność ich ustępowania z zarządu ustala walne zebranie.

§ 38/ Wszyscy członkowie zarządu urzędują bezpłatnie.

§ 39/ Dwóch z pośród członków zarządu po wzajemnym uzgodnieniu obejmują obowiązki sekretarza i skarbnika. Stanowiska te mogą być połączone w jednej osobie. Na stanowiska te mogą być angażowane osoby obce za wynagrodzeniem.

§ 40/ Dla zastępstwa członków zarządu na dłuższy czas ich nieobecności lub choroby, walne zebranie powołuje na zasadach analogicznych jak dla członków zarządu odpowiednią ilość zastępców wg. ustaleń walnego zebrania.

§ 41/ Zastępcy obejmują pełnienie obowiązków nieobecnych członków zarządu przestrzegając zasady starszeństwa wyboru względnie większości otrzymanych przy wyborach głosów, Uzupełnienie składu zarządu przez powołanie zastępców członków następuje wówczas, gdy ilość członków zarządu wynosi mniej niż trzech licząc w tym również prezesa.

§ 42 / Zastępcy członków nie powołani do czasowego zastępstwa nieobecnych członków zarządu mogą brać udział w posiedzeniach zarządu i w naradach jednak bez prawa głosu.

§ 43/ Dla skuteczności posiedzeń zarządu obowiązuje obecność prezesa i i conajmniej dwóch członków zarządu lub ich zastępców oraz co najmniej jednego spośród wymienionych w § 36 członków obowiązkowych,

§ 44/ Uchwały zarządu zapadają zwykłą większością głosów,

§ 5/ Bez podpisu prezesa oraz 2-ech członków zarządu lub ich zastępców

uchwały zarządu nie mają mocy obowiązującej. Członek zarządu, który zgłasza wniesiony sprzeciw do protokołu od postanowienia większości nie odpowiada za skutki uchwały,

§ 46/Prezes zarządu reprezentuje T-wo tak wobec osób prywatnych jak również i urzędów,

§ 47/ Na postanowienia zarządu mogą być wnoszone skargi do walnego zebrania,

§ 48/ Kompetencji zarządu podlegają:

- 1/ inkasowanie napływających na rzecz T-wa środków pieniężnych oraz ich wydatkowanie zgodnie z zatwierdzonym przez walne zebranie, preliminarzem,
 - 2/ lokata i zabezpieczenie sum T-wa oraz prowadzenie rachunkowości,
 - 3/ sporządzanie rocznych sprawozdań referowanie wszelkich spraw do decyzji walnego zebrania,
 - 4/ dokonywanie comiesięcznych oraz nagłych rewizji kasy T-wa,
 - 5/ zwoływanie zwykłych i nadzwyczajnych walnych zebrań i sporządzanie wykazów osób uprawnionych do udziału w zebraniach,
 - 6/ korespondowanie w sprawach T-wa z odpowiednimi instytucjami i osobami
 - 7/ korespondencja zarządu w sprawach T-wa z gubernatorem i instancjami wyższymi przeprowadzana jest za pośrednictwem policmajstra lub naczelnika powiatu,
 - 8/ wykonywanie uchwał walnego zebrania,
 - 9/ zaopatrzenie członków straży pożarnej w konieczną odzież, znaki, instrumenty itp. w granicach pełnomocnictw udzielonych przez walne zebranie,
 - 10/ mianowanie i zwalnianie pracowników T-wa zaangażowanych w drodze umowy / po wolnym najmu/,
 - 11/ rozstrzyganie nieporozumień wynikających pomiędzy członkami T-wa,
- Srodki Towarzystwa.
-

§ 49/ Środki Towarzystwa składają się:

- 1/ ze składek członków rzeczywistych, honorowych i członków ofiarodawców
- 2/ z ofiar i subsydiów
- 3/ z wpłat z publicznych zabaw urządzanych na rzecz T-wa,
- 4/ z dochodów od oprocentowania kapitałów oraz majątku nieruchomego,

5/ z wpływów za czyszczenie kominów ,za występy orkiestry itp,

§ 50/Srodki T-wa mają być wydatkowane

1/nabycie i utrzymywanie ekwipunku pożarniczego,i koni oraz różnego rodzaju urządzeń przeciwpożarnicznych,

2/ na umundurowanie niezamożnych członków straży,

3/ na remont,opał i światłopomieszczeń stanowiących własność T-wa ,

4/na wynagrodzenie pracowników zatrudnionych w T-wie na zasadzie najmu ,

5/ na wydatki biurowe,

6/ na sporządzanie odznaczeń i na nagrody pieniężne,

7/ na kupno instrumentów muzycznych,

8/ na zapomogi członków T-wa pozbawionych możności zarobkowania na skutek czynności na rzecz T-wa oraz na gromadzenie unduszu na ten cel,

9/na inne określone przez walne zebranie cele dla wykonywania bezpośrednich zadań T-wa,

§51/ Specjalne ofiary są dopuszczalne tylko na cele odpowiadające zadaniom T-wa i mogą być wydatkowane wg. przeznaczenia ofiarodawców,

§ 52/ Sumy dochodów T-wa jakie w bilansie rocznym przekraczają sumy wydatków mają być przeniesione na utworzenie kapitału zapasowego,do którego zalicza się również jednorazowe ofiary członków dożywotnich, i inne ofiary nie przeznaczone na zaspokojenie potrzeb bieżących,Kapitał ten w miarę gromadzenia powinien być lokowany w papierach wartościowych emitowanych przez państwo,względnie przez państwo gwarantowanych, a które przechowywać należy w kasach oszczędnościowych, w banku państwowym względnie na podstawie specjalnego zezwolenia w kasie skarbowej/ Kaznaczejstwo/

Kapitał zapasowy może być wydatkowany tylko w wypadkach wyczerpania środków bieżących i tylko z upoważnienia walnego zebrania,

§ 53/ Wszelkie inne przychody T-wa w tym również dochód z kapitału zapasowego oraz dochody z majątku nieruchomego T-wa powinny być lokowane w kasach oszczędnościowych lub innych instytucjach finansowych wskazanych w § 52 wskazana jest przy tym lokata odpowiednich sum po ich zamianie na papiery wartościowe.Walne zebranie może ustalić maksymalną sumę gotówki przechowywanej u skarbnika T-wa,

Sprawozdawczość Towarzystwa.

§ 54/ Na dwa tygodnie przed złożeniem rocznego sprawozdania walnemu zebraniu sprawozdanie to powinno być wyłożone do wglądu każdemu członkowi korzystającemu z prawa głosu,

§55/ Każde zwyczajne roczne zebranie członków wybiera spośród członków rzeczywistych komisję dla sprawdzenia sprawozdania oraz rewizji działalności zarządu,

§56/ Komisja rewizyjna składa się z trzech członków i tyluż zastępców,

§57/ Komisja rewizyjna bada sprawozdanie zarządu o działalność T-wa oraz gospodarkę finansową zarządu i wydaje opinię dla przedstawienia walnemu zebraniu do załatwienia,

§ 58/ Sprawozdanie roczne powinno przede wszystkim zawierać dane o stanie funduszu i majątku T-wa, o przychodach i rozchodach gotówki w okresie sprawozdawczym, o wynikach rewizji kasy, o uchwałach walnych zebrań i ważniejszych zarządzeniach,

§ 59/ Zatwierdzone przez walne zebranie roczne sprawozdanie przedkłada się gubernatorowi w 2-ch egzemplarzach do wiadomości oraz przedstawienia Min. Spraw Wewnętrznych dla komitetu ubezpieczeniowego.

§ 60/ Rokiem sprawozdawczym jest rok kalendarzowy od 1 I do 31 XII,

§ 61/ Jednostkę straży pożarnej stanowią: wszyscy członkowie ochotnicy /strażacy/ i członkowie rzeczywisci, którzy zaciągną się do straży.

§62/ Ze składu osobowego straży wydziela się odpowiednio do charakteru zadań oddziały a/ Łazików/ Łazalszczyk/, b/ sikawkowych/trubnik/, c/ dostawców wody/ wodoinabztałtel/, d/ opiekunów mienia /ochranitel/.

§ 63/ Jednostka straży pożarnej składa się z : 1/ naczelnika jednostki, 2/ jednego lub kilku pomocników, 3/ naczelników oddziałów, 4/ intendenta/ gospodarza/, 5/ strażaków szeregowych/ operacyjnych i pozaszeregowych/. Niezależnie od wymienionych stanowisk mogą być wg. uznania walnego zebrania powołane inne ~~jednostki~~ oddziały .

§64/ Naczelnika straży, jego pomocników oraz intendenta wybiera walne zebranie członków T-wa. Naczelników oddziałów wyznacza naczelnik straży spośród dwóch kandydatów wybranych przez odpowiedni oddział.

§ 65/ Naczelnik straży kieruje wszystkimi czynnościami jednostki na ćwiczeniach ,uroczystościach/paradach/,podczas rewii / smotrach/ i przy pożarach. w tym ostatnim przypadku obowiązują postanowienia §§ 72 i 73 statutu. Do naczelnika należy też piecza nad stanem całości urządzeń i narzędzi pożarniczych nadzór nad należytym wykonywaniem przez straż na wszystkich staniowskich ustalonych obowiązków.Od naczelnika wychodzą wszystkie zarządzenia.On przydziela strażaków do poszczególnych oddziałów,może zwalniać mianowanych przez siebie pracowników.

Uwaga. Ćwiczenia straży dopuszczalne są za zezwoleniem przełożonego miejscowej policji i w miejscach przez tegoż wyznaczonych ,przy czym dopuszczalne są tylko takie ćwiczenia które ujmują praktycznie akcję pożarów Dla odbycia uroczystych zbiórek/ paradów/ i rewii /smotrów/ wymagane jest uprzednie zezwolenie gubernatora.

§ 66/ Naczelnik straży ma obowiązek meldowania zarządowi T-wa o każdym pożarze wyjątkowych wydarzeniach zaszłych przy pożarach,podczas ćwiczeń itp.

§67/ Pomocnik naczelnika jednostki zastępuje naczelnika w razie jego nieobecności i wykonuje zlecenia tegoż w ramach jego uprawnień .Stanowisko pomocnika naczelnika straży może być łączone ze stanowiskiem naczelnika oddziału jednostki .Jemu też mogą być zlecane obowiązki naczelnika wydzielonej jednostki straży /otriada/,

§68/ Naczelnicy wydzielonych jednostek straży kierują czynnościami członków swojego wydziału w czasie pożarów ,na ćwiczeniach i rewiach.Prowadzą ewidencję personelu wydziału i pilnują należytego pełnienia przez personej

§69/ Intendent/ gospodarz/ ma pieczę nad sprzętem i urządzeniami służby oraz majątkiem T-wa .Decyduje o naprawie uszkodzonych narzędzi strażackich Prowadzi on księgę inwentarzową całego majątku T-wa której jeden egzemplarz winien być przechowywany w zarządzie T-wa.

§70/ Członkowie straży pożarnej obowiązani :

1/ na sygnał alarmu natychmiast stawić się do pożaru ,lub miejsca zbiórki, w mundurze ,lub ustalonym znakiem przynależności do straży,

2/bezwzględnie wykonywać wszelkie zarządzenia naczelnika straży i naczelnika swojej jednostki wydzielonej,

3/ nie odchodzić od pożaru bez zezwolenia naczelnika,

4/ w dniach oznaczonych na ćwiczenia stawiać się na czys, zaś w razie niemożności przybycia zawiadomić o tym naczelnika,

5/ o zamiarze czasowego wyjazdu z miasta powiadomić uprzednio naczelnika.

§ 71/ Gdy pozwalają na to warunki miejscowe względnie liczebność jednostki straży pożarnej i nie jest konieczny udział w gaszeniu każdego pożaru cała jednostka straży, może być podzielona na części, czyli wydziały, te zaś w dalszym podziale na oddziały otriady/. Na czele każdej wydzielonej części staje naczelnik /brandmajster/, który posiada uprawnienia, jakie przysługują naczelnikowi całej jednostki i jemu podlegają bezpośrednio naczelnicy oddziałów. Naczelników oddziałów powołuje się w tymże trybie jak naczelnika jednostki. Bliższe określenie zakresu obowiązków naczelników oddziałów pozostaje w kompetencji walnego zebrania.

§ 72/ T-wo może wprowadzić umundurowanie swojej straży pożarnej wg wzoru zatwierdzonego przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych z dn. 8 VII 1895 r. Mundury mają być noszone w czasie pożarów, podczas ćwiczeń i przy wizytacjach, a wogóle w czasie pełnienia obowiązków służbowych..Poza tym noszenia munduru nie zezwala się.

Uwaga. Wprowadzenie uniformu odmiennego od wzoru zatwierdzonego, względnie

zmiana ustalonego znaku odróżniającego /rozpoznawczego/ dopuszcza się za zezwoleniem miejscowego gubernatora.

§ 73/ W czasie czynności straży przy pożarach jej naczelnik i członkowie mają się podporządkować zarządzeniom naczelnika miejscowej policji.

§ 74/ Członkowie straży, których domom zagraża niebezpieczeństwo ognia wolni są od obowiązków służbowych.

§ 75/ Przełożeni straży nie mają prawa zmuszać członków do czynności, które zagrażają życiu,

§ 76/ O wszelkich pretensjach w stosunku do naczelnika członkowie straży mogą wnosić skargi do zarządu dopiero po powrocie z pożaru.

§ 77/ Członek straży w razie okazania nieposłuszeństwa naczelnikowi w czasie pożaru, w czasie ćwiczeń lub przy wykonywaniu innych obowiązków służbowych podlega natychmiastowemu wydaleniu z miejsca pożaru, czy ćwiczeń

na zarządzenie naczelnika i poza tym ukaraniu w trybie wskazanym w § 61
względnie okresowemu wydaleniu z T-wa na podstawie uchwały zarządu.

§ 78/Członkowie straży winni zakłócenia porządku lub nieprzestrzegania
środków bezpieczeństwa publicznego w czasie pożaru podlegają karom prze-
widzianym w niniejszym statucie, względnie są ścigani na zasadach prawa
ogólnego zale nie od rodzaju występku lub przestępstwa.

Zaprzestanie działalności Towarzystwa.

Działalność T-wa może być wstrzymana na skutek postanowienia walnego ze-
brania. poza tym gubernator ma prawo rozwiązać T-wa, gdy uzna to za koniecz-
ne na skutek powziętej wiadomości o nieporządkach T-wa, lub uchybieniach
przepisom statutu.

§ 80/ O wszystkich wypadkach rozwiązania T-wa podaje się do wiadomości
Ministerstwu Spraw Wewnętrznych i głównemu naczelnikowi kraju za pośrednic-
twem gubernatora.

§ 84/ W razie postanowionego przez walne zebranie rozwiązania T-wa ze-
branie ustanawia tryb likwidacji spraw i określa przeznaczenie majątku
jaki ewentualnie pozostanie po likwidacji. Uchwała zebrania w tym przed-
miocie nabiera mocy po zatwierdzeniu przez gubernatora/ §.20, § 23/, zaś
w razie braku zgody gubernatora ostateczną decyzję wydaje Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Warszawskim generał-gubernatorem.
Jeżeli rozwiązanie następuje z decyzji gubernatora od niego zależy ustale-
nie czasu i trybu zwołania walnego zgromadzenia T-wa dla powzięcia uchwa-
ły o przeznaczeniu majątku.

Zasadnicze sprawy straży pożarnej w Jędrzejowie omawiano na walnych zebraniach zgodnie z obowiązującymi statutami . A oto udział członków uprawnionych Stowarzyszenia/Towarzystwa /Pożarniczego w Jędrzejowie na walnych zgromadzeniach /zebraniach/ w latach 1900-1939/ i w l.1945- 1957.

Rok	ogółem członków rzeczywistych /uprawnionych o głosowania/	udział członków biorących udział	uwagi
1900 /5 XI /	93	65	-
1902 / 25 II /	95	64	-
1902/ 15 IX /	108	68	-
1903 9 16 II /	111	57	-
1903 / 27 VI /	75	27	zebranie nie od-
1903 /6 VII /	brak danych	32	było się /brak q/
1903 /12 X /	98	52	
1904 / 7 III /	brak danych	20	- " -
1904 /12 III /	72	25	
1904 / 15 VIII/	brak danych	21	drugi termin
1905 / 13II /	107	49	-
1905/27 VIII /	57	brak danych	brak quorum
1905 / 7 VIII /	57	- " -	" -
1905 / 30 X /	60	- " -	- " -
1906 /16 IV /	56	- " -	- " -
1907 / IV /	75	- " -	- " -
1907/ 15 IV /	75	22	-
1908/ 23 III/	77	33	-
1909 / 1 III /	72	36	-
1909/ 28 VI /	73	36	-
1909 / 1 XI /	75	31	-
1910 / 21 II /	73	37	-
1911 / 6 III/	69	34	-

1912 / 12 III /	66	29	-
1912 / 15 VII /	54	26	-
1913/ 27 I /	73	26	-
1917 / 8 V /	52	14	/ drugie głosowanie
1918 / 21 IV /	70	16	- " -
1918 / 20 X /	95	34	-
1919 / 23 III /	86	49	-
1919 / 30 III /	brak danych	63	-
1920 / 28 III /	prawomocna liczba głosujących		
1921 / 6 III /	- " -		
1921 / 20 VIII /	- " -		
1922 / 12 III /	- " -		
1923 11 III /	- " -		
1924 / 6 IV /	- " -		
1926 / 28 II /	- " -		
1927 / 27 III /	- " -		
1928 1 IV /	- " -		
1929 / 20 I /	- " -		
1929 / 28 IV /	- " -		
1930 / 30 III /	brak danych	59	-
1930 / 22 VI /	- " -	brak danych	-
1931 / 15 II /	- " -	77	-
1932 / 10 IV /	- " -	71	-
1933 / 26 III /	- " -	61	-
1934 / 18 III /	- " -	58	-
1935 / 31 III /	- " -	50	-
1936 / 31 III /	- " -	50	-
1936 / 26 IV /	95	48	-
1937	92	37	
1938	102	39	- " -
1939	95	35	- " -

1945/ 25 III/	79	34	-
1945/ 19 VIII/	37	35	-
1947/ 2 III/	40	40	-
1948/ 8 VIII/	brak danych	40	-
1949/ / 20 III/	89	58	drugi termin
1950 /16 IV/	brak danych	51	,-"-
1952/ 11 I /	"-	30	"-
1953 /19 I /	"-	brak danych	"-
1954/ 11 II /	"-	- " -	
1955/ 19 III/	36	23	
1956/ 19 II/	36	28	
1957 /24 III/	32	18	
1957 / 21 XII/	32	28	

Na walnych zebraniach Stowarzyszenia Straży ,które odbyły się w latach 1945-1957 wynotowano jako najważniejsze m.in. następujące sprawy : Wybory Zarządu i Komisji Rewizyjnej, sprawozdania tychże ze swej działalności, wybory naczelnika straży /Komendanta straży/ i jego sprawozdanie, uchwalenie budżetu ,a w latach 1953-1957 sprawozdanie Komendy Ochotniczej Straży Pożarnej /takim terminem nazywano wtedy Zarząd OSP/.

Imię i nazwisko	stanowisko	data urodzenia	miejsce Urodz.	OSP.
1/ Navarro Bazyli	komendant rejonowy	15 III 1893	Jędrzejów	Jędrzej
2/ Czajor Jan	zastępca	3 I 1883	" -	" -
3/ Hauke Eugeniusz	kierowca	29 XI 1898	Łódź	" -
4/ Osmęda Jan	naczelnik straży	20 X 1897	Jędrzejów	" -
5/ Uramowski Michał	strażak	18 IX 1899	" -	" -
6/ Fatyga Eugeniusz	szofer	31 VIII 1910	Podchojny	" -
7/ Glejzer Ryszard	strażak	11 XI 1921	Jędrzejów	" -
8/ Kabziński Roman	" -	15 II 1894	" -	" -
9/ Chowaniec Feliks	" -	19 V 1907	Miąsowa	" -
10/ Koń Antoni	" -	24 XII 1894	Jędrzejów	" -
11/ Kamiński Antoni	" -	8 VI 1899	" -	" -
12/ Swierczyński Piotr	" -	1 VIII	Wygnanów	" -
13/ Domagalski Kazimierz	" -	4 III 1913	Jędrzejów	" -
14/ Osiński Kazimierz	" -	15 III 1900	" -	" -
15/ Ghrobot Leon	" -	15 II 1900	Imielno	" -
16/ Navarro Kazimierz	" -	1 I 1910	Jędrzejów	" -
17/ Jarosz Wawrzyniec	" -	16 VIII 1904	" -	" -
18/ Bąkiewicz	" -	3 IV 1908	" -	" -
19/ Banaś Marian	" -	14 IV 1911	Słaboszowice	" -
20/ Jach Maciej	" -	10 II 1899	Opatkowice	" -
21/ Liburski Bolesław	" -	13 I 1909	Jędrzejów	" -
22/ Sputo Stanisław	" -	10 V 1885	" -	" -
23/ Uramowski Andrzej	" -	23 VI 1910	Jaronowice	" -
24/ Witkowski Jan	" -	12 IV 1898	Jędrzejów	" -
25/ Witkowski Jan	" -	23 VI 1910		
Łojewski Ludwik	" -	20 VIII 1911	" -	" -
26/ Zajdler Adolf	" -	7 VI 1915	" -	" -
27/ Bała Władysław	" -	3 VI 1907	Nagłowice	" -
28/ Osiński Jan	" -	1 VIII 1928	Jędrzejów	" -
29/ Gruszczyński Feliks	" -	22 V 1907	" -	" -

30/ Polcikiewicz Stanisław	strażak	29 IV 1910	Jędrzejów	" -
31/ Jeżewski Feliks	" -	15 XI 1908	" -	" -
32/ Zakrzewski Józef	" -	27 II 1913	" -	" -
24/ Chrobot Stanisław	" -	3 IV 1925	" -	" -
25/ Ciekalski Wiktor	" -	10 VII 1915	Petersburg	" -
26/ Nurczyński Kazimierz	" -	11 I 1923	Jędrzejów	" -
27/ Tytko Józef	" -	21 III 1890	" -	" -
28/ Gajda Henryk	" -	4 III 1912	" -	" -
29/ Szyjkowski Aleksander	maszynista	15 II 1904	Kielce	" -
30/ Cofór Tadeusz	strażak	5 X 1908	Jędrzejów	" -
31/ Baliński Roman	" -	15 VIII 1915	" -	" -
32/ Chowaniec Jan	" -	18 I 1910	mięsowa	" -
33/ Domagalski Władysław	" -	20 II 1907	Słomniki	" -
34/ Chatys Wincenty	" -	12 VIII 1894	Skroniów	" -
35/ Łojewski Feliks	" -	12 II 1892	Jędrzejów	" -
36/ Zakrzewski Marian	" -	14 XI 1909	" -	" -
37/ Kabziński Tadeusz	" -	18 V 1924	" -	" -
38/ Glejzer Karol	" -	6 III 1924	" -	" -
39/ Stawiarski Mieczysław	" -	14 IV 1933	Piaski	" -
40/ Ciośniński Antoni	" -	26 II 1923	" -	" -
41/ Szkrzykowski Dionizy	" -	19 IX 1923	" -	" -
42/ Domagalski Józef	" -	17 II 1905	" -	" -
43/ Fronckiewicz Ryszard	" -	22 III 1905	" -	" -
44/ Fatyga Ludomir	" -	18 XI 1916	Jaszonna	" -
45/ Koniecznyński Władysław	" -	10 III 1895	Jędrzejów	" -
46/ Chmielarz Jan	" -	5 I 1924	" -	" -
47/ Miarecki Zbigniew	" -	7 VIII 1922	" -	" -
48/ Kaczmarek Jan	" -	23 V 1902	" -	" -
49/ Navarro Feliks	" -	15 XI 1918	" -	" -
50/ Mikulski Wacław	" -	22 IX 1906	Korczyn	" -
51/ Imbor Marian	" -	2 II 1919	Jędrzejów	" -
52/ Tytko Wiktor	" -	8 VIII 1922	" -	" -

53/ Abramowicz Kacper	strażak	15 I 1903	Jędrzejów	" -
54/ Górski Zdzisław	" -	18 VIII 1923	" -	" -
55/ Grenda Józef	" -	18 XI 1918	" -	" -
56/ Abramowicz Wacław	" -	10 VI 1919	" -	" -
57/ Lepek Wincenty	" -	5 IX 1915	" -	" -
58/ Jarosz Woktor	" -	28 I 1921	" -	" -
59/ Liburski Wacław	" -	28 IX 1917	" -	" -
60/ Osiński Jan	" -	1 VIII 1923	" -	" -
61/ Jeżewski Stanisław	" -	9 XI 1914	" -	" -
62/ Tytko Wiktor	" -	8 VIII 1922	" -	" -
63/ Chrzanowski Henryk	" -	10 XII 1919	" -	" -
64/ Markiewicz Wiktor	" -	27 IX 1917	" -	" -
65/ Chmielarz Tadeusz	kierowca	26 IV 1920	" -	" -
66/ Gunter Antoni	strażak	26 VI 1889	" -	" -
67/ Oliwkiewich Jan	" -	25 V 1901	" -	" -
68/ Hatys Wincenty	" -	12 VIII 1894	" -	" -

drużyna żeńska

1/ Ciechanowska Janina	Komendant straży	1 IX 1917	" -	" -
2/ Gunter Janina	Zastępca	26 III 1917	" -	" -
3/ Zajdler Alina	samarytanin	14 VI 1911	" -	" -
4/ Navarro Irena	" -	21 XI 1920	" -	" -
5/ Kalwarska Regina	" -	10 II 1921	" -	" -
6/ Karkocha Stanisława	" -	17 XI 1918	" -	" -
7/ Karczewska Jadwiga	" -	3. IV 1918 3. IV 1918	" -	" -
8/ Chrobot Zofia	" -	10 X 192	" -	" -
9/ Łojewska Joanna	" -	8 X 1923	" -	" -
10/ Bieg Irena	" -	24 IV 1922	" -	" -
11/ Abramowicz Janina	" -	14 I 1921	" -	" -
12/ Jeżewska Zofia	" -	24 IV 1921	" -	" -
13/ Tytko Matylda	" -	14 III 1919	" -	" -
14/ Abramowicz Stanisława	" -	24 II 1918	" -	" -
15/ Pałkowska Stanisława	" -	22 I 1917	" -	" -

Imię i nazwisko	stanowisko	data urodzenia	siedziba OSP
1/ Osinski Stefan	komendant	3 IX 1901	Podklasztorze
2/ Pacanowski Bogusław	zastępca	14 II 1906	" -
3/ Filipkiewicz Edward	podogniomisrtz	28 I 1902	" -
4/ Kozik Stanisław	" -	28 III 1898	" -
5/ Marczewski Zygmunt	strażak	8 VI 1920	" -
6/ Krzysztofik Bolesław	" -	21 III 1922	" -
7/ Krzysztofik Jan	" -	26 VI 1926	" -
8/ Kołodziejski Ignacy	" -	17 VII 1906	" -
9/ Peter Kazimierz	" -	7 II 1912	" -
10/ Abramowicz Adolf	" -	21 VI 1908	" -
11/ Turski Roman	" -	16 VI 1916	" -
12/ Rogowski Józef	" -	22 V 1909	" -
13/ Switalski Florian	" -	26 IV 1907	" -
14/ Kozik Zenobiusz	" -	23 I 1928	" -
15/ Żak Henryk	" -	8 IX 1925	" -
16/ Marczewski Tadeusz	" -	29 VI 1919	" -
17/ Suchodolski Stanisław	" -	30 IX 1921	" -
18/ Jaszczyk Władysław	" -	1X 1904	" -
19/ Klamka Tadeusz	" -	10IX 1916	" -
20/ Piotrowski Antoni	" -	26 VII 1921	" -
21/ Turski Antoni	" -	3 IV 1920	" -
22/ Biernacki Mieczysław	" -	17 I 1908	" -
23/ Bijak Antoni	" -	19 III 1909	" -
24/ Migalski Tadeusz	" -	1 VIII 1920	" -
25/ Cwikliński Janiek	" -	1 I 1924	" -
26/ Gołębiowski Władysław	" -	1 IX 1927	" -
27/ Piasecki Dominik	" -	14 V 1917	" -
28/ Porębski Jan	" -	24 X 1903	" -

29/ Krzysztofczyk Roman	strażak	1 VIII ¹⁹⁰⁸	Podk asztorze
30/ Blicharski Edward	"-	20 III 1918	
31/ Kałka Wiktor	"-	14 II 1909	"-
32/ Klamka Stefan	"-	24 VI 1910	"-
33/ Grabalski Zbigniew	"-	7 V 1925	"-
34/ Zak Roman	"-	28 II 1904	"-
35/ Ptak Gustaw	"-	20 XII 1918	"-
36/ Jach Zygmunt	"-	7V 1907	"-
37/ Malinowski Wacław	"-	6 VII 1914	"-
38/ Janutka Jan	"-	23 V 1894	"-
39/ Gredka Władysław	"-	18 XI 1908	"-
40/ Żak Stanisław	"-	24 III 1919	"-
41/ Łuszczek Stefan	"-	16 VI 1920	"-
42/ Gruszka Władysław	"-	6 IX 1886	"-
43/ Małeckci Franciszek	"-	16 III 1886	"-
44/ Piasecki Józef	"-	17 III 1881	"-
45/ Kwieciński Adam	"-	16 XII 187	"-
46/ Osiński Adam	"-	11 XII 1876	"-
47/ Rama Jan	"-	7 VIII 1883	"-
48/ Adamczyk Józef	"-	19 IX 1892	"-
49/ Rabajczyk Wojciech	"-	19 III 1889	"-

drużyna żeńska

1/ Abramowicz Anuta	komendant	24 XI 1921	Podk lasztorze
2/ Gołębiowska Maria	zastępca	27 X 1919	"-
3/ Jach Jadwiga	Samayianin	4 VI 1926	"-
4/ Fein Genowefa	"-	18 VIII 1924	"-
5/ Migalska Maria	"-	15 VIII 1925	"-
6/ Molenda Halina	"-	30 X 1923	"-
7/ Wolska K zimiera	"-	10 II 1921	"-
8/Rosół Wiesława	"-	7 IX 192	"-

- 1 0 4 -

9/ Suchodolska Maria	samarytanka	8 XII 1923	Podklasztorze
10/ Osińska Maria	-"-	24 VII 1921	-"-
11/ Boruch Helena	-"-	31 III 1926	-"-
12/ Sputo Bronisława	-"-	31 XIII 1923	-"-

Aneks Nr 5.Wykaz imienny członków OSP w Podchojnach / stan 1943-1944 / drużyna męska/

1/ Więckowski Jan	komendant	21 V 1912	Podchojny
2/ Woźniak Feliks	zastępca	13 II 191	-"-
3/ Ciosk Piotr	strażak	15 II 1902	-"-
4/ Szczerba Władysław	-"-	23 X 1917	-"-
5/ Gil Stefan	-"-	30 11 1916	-"-
6/ Prusicki Józef	-"-	16 III 1907	-"-
7/ Pająk Jan	-"-	25 XII 1909	-"-
8/ Soter Jan	-"-	10 11 1910	-"-
9/ Więcko ski Władysław	-"-	24 VI 1909	-"-
10/ Marcinkowski Antoni	-"-	6 11 1919	-"-
11/ Nejberg Czesław	-"-	5 VII 1920	-"-
12/ Więckowski Eugeniusz	-"-	15 IX 1926	-"-
13/ Woźniak Hieronim	-"-	25 IV 1919	-"-
14/ Jopek Edward	-"-	13 11 1920	-"-
15/ Fatyga Józef	-"-	1 XII 1921	-"-
16/ Woźniak Stanisław	-"-	24 XII 1908	-"-
17/Gadacz Andrzej	-"-	10 VII 1897	-"-
18/ Kowalczyk Władysław	-"-	29 III 1913	-"-
19/ Lniak Bolesław	-"-	7 X 1919	-0-
20/ Kosiński Jan	-"-	14 I 1888	-"-
21/ Woźniak Mieczysław	-"-	2 II 1918	-"-
22/Kowalczyk Stanisław	-"-	13 IX 1913	-"-
23/Jarosiński Wincenty	-"-	6X 1916	-"-
24/ Krzysztofik Andrzej	-"-	27 VII 1925	-"-